

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİGORTA HUKUKUNDA HALEFİYET VE RÜCU

OĞUZHAN TAŞDEMİR

ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

PROF. DR. ŞABAN KAYIHAN

İSTANBUL-2021

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu ve tezin planlamasından yazımına kadar tüm safhalarda etik dışı olabilecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı, yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışım olmadığını ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Oğuzhan TAŞDEMİR

ÖNSÖZ

Çalışma konumuz uygulamada halefiyet hakkı ile rücu hakkının aynı kavrammış gibi kullanılmasının hatalı olduğu kanaati ile tercih edilmiştir. Halefiyet hakkı ile rücu hakkı ayrı ayrı açıklanmak suretiyle farklı kavramlar olduğu izah edilmeye çalışılmış ve uygulamada mahkemeler, kanun koyucu ve doktrinde rücu hakkı ile halefiyet hakkını karışırması, aynı kavrammış gibi kullanması eleştirilerimize konu edinmiştir.

Böylesine önemli bir konuyu danışmanlığında çalışma fırsatı bulduğum, tezin hazırlanması sürecinde değerli bilgilerini esirgemeyen ve hayatıma yeni bir yön veren kıymetli danışman hocam; Prof. Dr. Şaban KAYIHAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve son bir yılını bu teze hasrettiğim için kendilerine gerekli vakti ayıramadığım kıymetli eşime ve aileme, sabır ve anlayışı için şükranlarımı arz ediyorum.

Oğuzhan TAŞDEMİR

İstanbul, 2021

ÖZET

Sigorta, sözleşmesi türlü sebeplerle sona erse de bunlardan en sık karşılaşılan hal rizikonun gerçekleşmesidir. Sigortacı rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının zararını tazmin eder. Ancak rizikonun gerçekleşmesiyle sigorta sözleşmesi sigortalının zenginleşmesine sebep olmamalı, sigortalı zararın gerçekleşmesini arzu etmemeli, rizikonun artması veya doğmaması için gerekli özeni göstermelidir. Sigorta sözleşmeleri hukukunda ise bu fonksiyonu halefiyet hakkı ve rücu hakkı sağlamaktadır. Halefiyet hakkı ile rücu hakkı her ne kadar birbirine yakın kavramlar olsa da tamamen birbirinden farklı kavramlardır. Halefiyet hakkı esasen alacaklının sahip olduğu hakkın sigortacıya intikali iken rücu hakkı başlı başına yeni bir haktır. Halefiyet hakkı aktif zarar sigortalarında uygulama alanı bulurken rücu hakkı ise aktif ve pasif zarar sigortaları ile birlikte can sigortalarında uygulama alanı bulmaktadır. Halefiyet hakkı sözleşme dışında üçüncü kişinin sorumluluğu söz konusuysen rücu hakkında ikili ilişkide sigortalının zararı azaltabileceği veya kaldıracabileceği ölçüde sorumluluğuna gidilmektedir. Halefiyet ve rücu hakkı her ne kadar farklı kavramlar olsa da uygulamada mahkemeler, kanun koyucu ve doktrinde çoğunlukla karıştırılmakta ve son derece hatalı bir şekilde aynı kavrammış gibi kullanılmaktadır. Bu minvalde öncelikle sigorta sözleşmelerinin tanımı yapılmış, halefiyet ve rücu hakkı tanımlanmakla beraber uygulama alanı güncel Yargıtay içtihatlarıyla ortaya konulmuş ve bu kurumların farklılıkları izah edilerek çalışmamız nihayete erdirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halefiyet, rücu, riziko, sigorta

ABSTRACT

Although the contract of insurance is terminated for various reasons, the most common reason is the realization of the risk. The insurer compensates the damage of the insured in case of realization of the risk. However by the realization of the risk the insurance contract should not enrich the insured and the insured should not wish for risk to realize, also should exercise due care for the risk not to increase or arise. In insurance contract law, this function is provided with the rights of subrogation and recourse. The right of subrogation is different from the right of recourse even though they are similar to each other. Basically the right of subrogation is transition of the right which the creditor has to the insurer, yet the right of recourse is a new right in itself. While the right of subrogation is implemented in active damage insurance, the right of recourse is implemented both in damage and life insurance. A third party liability is in question on the right of subrogation which is evaluated as a result of prohibition of enrichment prevailing in loss insurance, yet concerning the right of recourse the insurer in bilateral relation is held responsible to the extent of that he/she can reduce or remove the damage. As it is mentioned above even though the right of subrogation and the right of recourse have different meanings, they are mostly confused by the courts and legislators in practice and in doctrine and misused as if they had same meaning. In this manner first of all the insurance contracts are defined, the right of subrogation and recourse are defined and the scope of application is revealed with current Supreme Court case law and our study is brought to an end with explaining the differences of these two concepts.

Key words: subrogation, recourse, risk, insurance

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK SİGORTA SÖZLEŞMESİ

1.TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	3
2. GENEL SINIFLANDIRILMASI.....	4
2.1. İhtiyacın Karşılanması Kıstasına Göre	5
2.1.1. Somut Olarak	5
2.1.2. Soyut Olarak	5
2.2. Rizikonun Konusuna Göre.....	6
2.2.1. Malvarlığı Sigortaları.....	6
2.2.2. Şahısvarlığı Sigortaları.....	6
3.SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE İLGİLİ KİŞİLERİ	7
3.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları.....	7
3.1.1. Sigortacı	8
3.1.2. Sigorta Ettiren	8
3.2. İlgili Kişiler.....	9
3.2.1. Sigortalı.....	9
3.2.2. Lehtar	10
3.2.3. Diğer İlgililer	11

İKİNCİ BÖLÜM
SİGORTA SÖZLEŞMESİ HUKUKUNDA HALEFİYET

1.HALEFİYET KAVRAMI VE GENEL DÜZENLENİŞİ	12
2.SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE HALEFİYET	15
2.1. Halefiyetin Sebebi.....	19
2.2. Halefiyetin Amaçları ve Faydaları.....	20
2.3. Halefiyetin Hukuki Mahiyeti	21
2.4. Halefiyetin Nitelikleri	23
2.5. Halefiyet Hakkının Uygulama Alanı	24
2.6. Halefiyetin Şartları.....	27
2.6.1. Geçerli Bir Sigorta Sözleşmesinin Varlığı.....	28
2.6.2. Sigorta Bedelinin Ödenmesi	32
2.6.3. Sigorta Ettirenin Dava Hakkının Bulunması.....	35
2.7. Halefiyet Hakkının Sınırları.....	38
2.7.1. Zarar Bakımından Sınırlandırma	38
2.7.2. Kişi Bakımından Sınırlandırma	39
2.8. Sigorta Sözleşmesinin Taraflarının Borç ve Yükümlülükleri.....	44
2.8.1. Prim Ödeme Borcu.....	45
2.8.1.1. Cayma Hakkı.....	46
2.8.1.2. İzleyen Primin Ödenmemesi Nedeniyle Fesih.....	47
2.8.1.3. Haklı İki İhtar ile Fesih Hakkı	47
2.8.2. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü.....	48
2.8.2.1. Sözleşmenin Yapıldığı Sırada	48
2.8.2.2. Sözleşmenin Devamı Sırasında	51
2.8.2.3. Riziko Gerçekleşmesi Halinde Beyan Yükümlülüğü.....	52
2.8.2.3.1. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Görevi.....	52
2.8.2.3.2. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme.....	53
2.8.3. Zararı Önleme Azaltma ve Halefiyet Hakkını Koruma Yükümlülüğü.....	54
2.9. Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmememe Yükümlülüğü.....	58
2.9.1. İcrai Hareketler	61
2.9.1.1. Zarardan Önce.....	62
2.9.1.2. Zarardan Sonra.....	63

2.9.2.	Halefiyetin İşlerliğini Kaybetmesi	65
2.10.	Halefiyetin Hüküm ve Sonuçları.....	66
2.10.1.	Sigortacı Yönünden.....	66
2.10.2.	Sigortalı Yönünden	71
2.10.3.	Zarar Sorumlusu Yönünden	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE RÜCU HAKKI VE HALEFİYET İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1.GENEL OLARAK	74
2.RÜCU HAKKININ KAPSAMI	76
2.1. Trafik Sigortasında.....	77
2.1.1. Kasıt ve Ağır Kusur	78
2.1.2. Ehliyetsiz Araç Kullanma	81
2.1.3. Uyuşturucu madde veya Alkollü içki Alanların Araç Kullanması	83
2.1.4. İstiap Haddinin Aşılması.....	85
2.1.5. Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi	88
2.1.6. Aracın Çalınması Ya da Gasp Edilmesi Halinde Rücu Hakkı	89
2.1.7. Olay Yerini Terk Etme Sebebiyle Sigortacının Rücu Hakkı	91
2.2. Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası.....	92
2.3. Zorunlu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası	94
2.4. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası.....	99
2.5. Hastalık- Hayat Sigortası	100
3.RÜCU DAVASI.....	101
3.1. Görevli Mahkeme	101
3.2. Yetkili Mahkeme	104
3.3. Zamanaşımı.....	105
4.HALEFİYET VE RÜCU HAKKI AYRIMI.....	108
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	118

KISALTMALAR

A.Ş.	: Anonim Şirket
E	: Esas sayısı
ET	: Erişim Tarihi
E-TTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İctihadı Birleştirme Kurulu
K	: Karar Sayısı
KTK	: 2918 sayılı Karayolu Trafik Kanunu
KZMSSGŞ	: Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
m.	: madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
SDR	: Special Drawing Rights (Özel Çekme Hakları)
T	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
Tic	: Ticaret
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb	: ve benzeri
vd	: ve devamı
VVG	: Versicherungsvertragsgesetz (Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu)
Yarg	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ZKTMSS	: Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası
ZMMS	: Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası

GİRİŞ

Sosyal hayattaki gelişmeler sonucu insanların mal ve can güvenliğini sigorta himayesi altına alma zorunluluğu hâsıl olmuştur. Sigorta sözleşmeleri sigortalının menfaatini oluşacak rizikodan kendisini veya üçüncü kişilerin güvenliğini himaye altına almaktadır. Sigorta sözleşmesinin konusunu sigortacı ve sigorta ettirenin belli borçlar altına girmekle beraber mal ve canın sigorta himayesi altına alınması ile oluşturmaktadır. Sigorta sözleşmeleri bu anlamda ekonomik değerleri ve ekonomik karşılığı olmasa da insan hayatında oluşan tehlikeler sonucu sigortacının meblağ ödemeyi yüklenmesiyle sigortalının malı ve canı himaye altına alınmaktadır. Sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alınan riziko umulmayan bir hal sonucu, sigortalının kendisinden kaynaklanarak veya üçüncü kişinin kusuru sebebiyle ortaya çıkabilecektir. Üçüncü kişiden kaynaklanan bir riziko olduğu takdirde sigortalının iki farklı alacak hakkı ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki sigortacıdan tazmin edebileceği sigorta tazminatı diğeri ise zarar sorumlusundan tazmin edebileceği sorumluluk tazminatıdır. Bu iki tazminat birbirinden farklı olup uygulamada hızlı ve tahsil kabiliyeti yüksek olan sigortacıdan sigorta tazminatının tahsili tercih edilmektedir. Bu çalışmamızın bir kısmını sigorta tazminatının ödenmesi ile sorumluluk tazminatının ne olacağı sorusunun cevabının ve işbu sebeple kanunda düzenlenmiş yasal halefiyet kurumu oluşturmaktadır. Halefiyetin sözlük anlamı ardıllık olması hasebiyle bir başkasının yerine geçmeyi ifade etmektedir. Sigortacılık uygulamasında halefiyet büyük önem arz etmektedir, halefiyet bir yandan sigortacının oluşturacağı primlere dahi etki ederken bir yandan sigortalının zenginleşmesini engellemekte diğeri yandan Borçlar hukukunun temel ilkelerinden olan kusurlu kişinin tazmin yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlamaktadır. Özetle zarar sigortalarının işlerliğine katkı sunmaktadır.

Halefiyet kapsamında sigortacı sigortalının zararını giderdiği oranda ve anda sigortalının yerine geçmek suretiyle zarar sorumlusuna dava hakkına sahip olmakta ya da açılmış bir davayı takip etme yetkisine haiz olmaktadır. Sigorta hukukunda halefiyet ise rizikonun gerçekleşmesi ile meydana gelen zararlar sebebiyle sigortalı zararı talep etme hakkına sahip olduğu hallerde sigortacı tarafından ödenen sigorta

tazminatı miktarınca kanun icabı bu hakkın sigortacıya geçmesi halidir. Yasal halefiyet yapısı gereği kanuni temlik olarak da adlandırıldığı gibi görüldüğü üzere üçlü ilişkiden oluşmaktadır. Sigorta sözleşmeleri hukukunda halefiyet TTK m.1472’de mal sigortalarında ve TTK m.1481’de ise sınırlı bir şekilde sorumluluk sigortalarında düzenlenmiş olup can sigortalarında halefiyet uygulama alanı bulmaz. Nitekim zarar sigortalarında reel zarar sigorta himayesi altında iken, can sigortaları meblağ sigortası niteliğinde olduğundan poliçede belirli meblağ ile riziko sigorta himayesi altındadır. Bu minvalde zarar sigortalarında sigortacının halefiyet hakkı uygulama alanı bulmamış olsaydı zarar gören sigortacıdan tazminat aldıktan sonra, sigortalı zarara neden olan kişiye de aynı zarar sebebiyle dava ve talep hakkı doğacaktı. Bu takdirde sigortalı zararından fazla bir fayda edinmiş olacak, rizikoyu arzu edecek ve sigortacısında sorumluluğu artırılmak suretiyle sigorta primlerinin artmasına sebep olacaktı. Halefiyet ilkesi zarar sigortalarında gerçek zararı tazmin ilkesi ve zenginleşme yasağının gereğidir. Halefiyet hakkı sigorta sözleşmelerinde borcu ifası ile birlikte alacaklıdan sigortacıya alacak hakkının intikalidir, halefiyet hakkı bağımsız bir hak değildir. Diğer yandan Rücu hakkı ise kelime anlamı itibariyle dönme anlamını ifade etmektedir. Uygulama alanı ise üçüncü kişilere sigorta tazminatının ödendiği oranda sigortacı tarafından belli koşullar altında sigorta ettirenine dönme hali olup rücu hakkında ikili ilişki mevcuttur. Rücu hakkı yapısı gereği hem zarar sigortalarında hem can sigortalarında uygulama alanı bulmaktadır. Bunun istisnasını ise can sigortalarında teminat alınan tedavi giderleri klozu oluşturmaktadır, tedavi giderleri yapısı gereği gerçek zararın karşılanmasını ifade etmesinden ötürü zarar sigortalarına hâkim ilkeler uygulanır ve halefiyet hakkıda can sigortaları kapsamında olsa da uygulama alanı bulmaktadır. Rücu hakkı borcun ifasıyla doğan yeni bir alacak hakkıdır. Bu çalışmamızda öncelikle rücu hakkının uygulama alanı ile halefiyet hakkının uygulama alanı Yargıtay kararları ışığında ortaya konulmak suretiyle tamamen ayrı kavramlar olduğu izah edilmesi planlanmaktadır. Bir diğer deyişle rücu hakkı ile halefiyet hakkını mukayese etmek suretiyle tezimizin ana fikri olan iki kavramın ayrı kavramlar olduğunu ortaya koymayı amaçlamakta ve uygulamada sürekli olarak halefiyet ile rücu hakkının aynı kavrammış gibi hatalı şekilde kullanılmasından oluşan kavram karmaşasını giderme gayreti ile tercih edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK SİGORTA SÖZLEŞMESİ

1. TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Sigorta Hukuku Türk Ticaret Kanununun 6'ncı kitabında düzenlenmiştir. Altıncı kitabın sistematigi genel hükümler ve özel hükümler olarak tasnif edilmiştir. Sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümleri madde 1401 ile 1452 arasında, sigorta sözleşmelerine ilişkin özel hükümler ise 1453 ile 1520 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sigorta sözleşmesinin TTK 1401'nci maddesinde “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının prim karşılığında kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan rizikonun meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme*” şeklinde tanımı yapılmıştır. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmeleri iki taraflı borç ilişkisi doğuran sözleşmelerdendir. Sigorta ettiren prim ödeme yükümlülüğü altındayken, sigortacı ise sigortalananı himayesi altına alma yükümlülüğü bulunduğu gibi geçerli bir sigorta sözleşmesinin meydana gelmesi için taraflar, lehtar, sigorta menfaati, prim, riziko ve sigorta bedeli hususlarını içermesi gereklidir¹.

Sigorta sözleşmelerinde şekil serbestisi ilkesi geçerlidir. Sigorta sözleşmesi şekli açıdan herhangi bir geçerlilik şartı bulunmamaktadır. Yazılı ve sözlü olarak da yapılması mümkündür. Ancak malum olduğu üzere sözleşmenin sözlü yapılması ispat açısından risk oluşturmakta ve sözleşmenin ispatı için HMK m. 200 gereği yazılı delil aranmaktadır². Nitekim bu husus Yargıtay içtihatlarında³

---

¹ Kayıhan, Şaban/Günergök, Özcan, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 5. Baskı, Kocaeli, 2020, s. 100.

² Çeker, Mustafa, Sigorta Hukuku, 4. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2012, s. 60.

değerlendirilmiştir. Sigorta sözleşmesinin varlığının ispatı rizikonun meydana gelmesiyle birlikte uyuşmazlığa konu olmaktadır; mahkemeler bu aşamada ise primlerinin ödemesinin yapılıp yapılmadığını, ticari defterlerinde incelenmesiyle birlikte araştırmaktadır. Ancak genel itibariyle uygulamada sözlü şekilde sigorta sözleşmesinin kurulmasına pek rastlanılmadığı gibi uyuşmazlık genelde rizikonun sözleşme kurulmadan önce mi sonra mı gerçekleştiğinin ispatında karşımıza çıkmaktadır.

Sigorta sözleşmelerinde sözleşme serbestisi ilkesinde geçerlidir. Ancak bu ilkenin de sınırsız olduğu anlamını taşımamakla beraber hukuk düzenimiz gereği bu ilkede de kısıtlamalar mevcuttur. Sözü edilen serbesti ilkesi kanunun belli hükümleri ile kısıtlanmıştır. Bu hükümler TTK 1452, 1486 ve 1520 maddeleri ile tam emredici ve yarı emredici hükümler olarak adlandırılabilir. Aslında bu hükümlerinde genel olarak amacı sigortalının sigortacı karşısında korunmasıdır. Sigorta sözleşmelerinin sınırı TTK m.1404/1 de şöyle belirlenmiştir; “*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*”

2. GENEL SINIFLANDIRILMASI

Çalışmamızın kapsamı çerçevesinde sigorta sözleşmesini tasnif etmekte fayda görmekteyiz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu zarar sigortası ve can sigortası ayrımı benimsenmektedir. Eski kanunumuzda ise kara sigortası ve deniz sigortası ayrımı yapılmaktaydı. Özel Sigortalar, doktrinde⁴ ihtiyacın karşılanması ve riziko konusunu esas alarak ayırım yapıldığı görülmektedir. Çalışmamızda da bu esaslar benimsenerek ayırım yapılmış ve aşağıda ele alınmıştır.

---

³ Yarg 11 HD., T 26.01.1982, E 1982/74, K 1982/1125: “*Sigorta akdi şekle bağlı bir akit olmadığından tarafların icap ve kabulü ve iradelerinin aynı doğrultuda birleşmesi sonunda vücut bulmuş olur. Tarafların yangın sigortası yapmak hususunda anlaşığı, sigortacının sigorta poliçesini düzenlediği ve sigorta değerini tespit ederek prim miktarını belirlediği dosya münderecatından anlaşılmaktadır. Bu durumda, taraflar arasında sigorta sözleşmesinin oluştuğu kabul edilmek gerekir.*”

⁴ Kender, Rayegan, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 208.

2.1. İhtiyacın Karşılanması Kıstasına Göre

2.1.1. Somut Olarak

Bu ayırım altında incelenen sigorta türlerinde, ihtiyacın mahiyeti somuttur ve şahısların sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınmış olan riziko sonucu ortaya çıkan gerçek zararın karşılanması esas alınmış olması sebebiyle zarar sigortaları olarak adlandırılmaktadır⁵.

Zarar sigortaları ise aktif ve pasif zarar sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Aktif zarar sigortaları ile fertlerin malvarlığının aktifinde yer alan eşyanın üzerindeki menfaati sigorta himayesi altına alınmaktadır⁶. Aktif sigortaları mal sigortaları, alacak sigortaları ve kazanç sigortaları olarak doktrinde tasnife tabi tutulmaktadır⁷. Pasif zarar sigortaları ile ise sigortacı tarafından sigorta ettirenin mal varlığında meydana gelme ihtimali olan pasifler ya da pasifler sonucu uğrayacağı zararlar teminat altına alınmaktadır⁸. TTK'da pasif sigortalarına ilişkin hükümler, "sorumluluk sigortaları" yan başlığı altında m.1473-1485 arasında düzenlenmektedir.

2.1.2. Soyut Olarak

Soyut ayırırda, somut olarak bir zarar söz konusu olmasa da teminatlanan rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacı tarafından sözleşmede belirlenen meblağın zararın varlığının ispatına gerek kalmaksızın sigorta ettirene veya lehtara ödenmektedir. Bu sigorta türüne meblağ sigortaları denilmektedir. Meblağ sigortaları esasen menfaatin zarar görme ihtimalini değil menfaat zarar gördüğü takdirde sigortacı tarafından güvence tesis edilmektedir, meblağ sigortalarında ilerleyen

---

⁵ Kender, s. 221.

⁶ Kender, s. 222.

⁷ Kayıhan/Günergök, s. 71.

⁸ Kayıhan/Günergök, s. 32.

bölümlerde de detaylıca inceleneceği üzere zenginleşme yasağı, aşkın sigorta eksik sigorta ve çifte sigorta gibi hükümler uygulanmamaktadır⁹. Uygulamada meblağ sigortaları ile insan hayatı ile ilgili rizikoların teminat altına alınmasından ötürü can sigortası da denilmektedir. Can sigortaları TTK'da, Hayat Sigortaları m. 1487-1506, Kaza Sigortaları m. 1507-1510, Hastalık ve Sağlık sigortaları ise m.1511-1520 arasında düzenlenmektedir.

2.2. Rizikonun Konusuna Göre

Sigorta sözleşmeleri tasnif edilirken ikinci olarak rizikonun konusu kıstası benimsenmiştir. Konusuna göre ise aşağıdaki haliyle ikiye ayrılmaktadır.

2.2.1. Malvarlığı Sigortaları

Malvarlığı sigortaları kişilerin mallarına yönelik rizikoların güvence altına alınması amacıyla kurulmaktadır. Bu sigorta türünde sigorta bedeli ile sigorta değerinin birbirine eşit olması ilkesi benimsenmiştir¹⁰. Mal sigortaları ile zarar sigortaları aynı sigortaları ifade etmektedir.

2.2.2. Şahısvarlığı Sigortaları

Riziko konusunun gerçek kişi olduğu sigortalara bu kıstasta şahısvarlığı sigortaları denilmektedir. Şahısvarlığı sigortasında sigorta değerinin sigorta bedeline eşitliği ilkesi uygulanmadığı gibi ilerleyen bölümlerde detaylıca inceleneceği bu sigorta türlerinde halefiyet ilkesi de uygulama alanı bulmamaktadır¹¹. Ayrıca

---

⁹ Kayıhan/Günergök, s. 34.

¹⁰ Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı, Ankara, 2007, s. 25.

¹¹ Bozer, 2007, s. 25.

ihtiyacın karşılanması kıstasına göre belirlenmiş ayırdaki meblağ sigortaları ile şahısvırlığı sigortaları esasen aynı sigorta türünü ifade etmektedir.

Belirlenen bu ölçütler sayesinde sigorta sözleşmelerinin tatminkar bir sınıflandırmaya ulaşmakla birlikte bu iki ayrı kıstas belirmediği takdirde özellikle sorumluluk sigortaları yapısı itibariyle can ve mal sigortaları kategorilerinden hiçbirine sokulamayacağı, bu haliyle sorumluluk sigortalarının konusu itibariyle malvarlığı sigortası, ihtiyacın karşılanması bakımından ise pasif sigortası niteliğinde olduğunda doktrinde¹² benimsenmiştir.

6102 sayılı TTK'da sigorta sözleşmeleri temel olarak zarar sigortaları ve can sigortaları olarak düzenlenmiş olup zarar sigortaları mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmış, can sigortaları ise hayat sigortaları, kaza sigortaları ve hastalık sağlık sigortaları olmak üzere üç ayrı başlık altında düzenlenmiştir.

3. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE İLGİLİ KİŞİLERİ

3.1. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları

Her akitte olduğu gibi sigorta sözleşmelerinde en az iki taraf bulunmaktadır. Bunlardan biri sigortacı diğeri ise sigorta ettirendir. Çoğunlukla sigorta himayesi altına alınan ile sigorta akdini yapan kişi aynıdır. Ancak kimi zaman bunlar ayrı kişi olup sözleşmenin taraf sayısı artabilir, bu halde ise sigorta ettiren ve sigorta ve sigortalı olmak üzere üçlü ilişkiye haiz olan bir sigorta sözleşmesi ortaya çıkmaktadır¹³. Bu minvalde sigorta sözleşmesinin ilgilileri ayrı başlık altında incelenecektir.

---

¹² Kender, s. 228.

¹³ Arseven, Haydar, Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 1991, s. 96.

3.1.1. Sigortacı

Sigortacı kavramı 6102 sayılı kanunda sürekli kullanılmaktadır ancak kavramın tanımına kanunda yer verilmemiştir. Bununla birlikte her ne kadar kanunda yer verilmemiş olsa da TTK m.1401'de sigorta sözleşmesinin tanımı yapılırken sigorta sözleşmesinin bir tarafı olan sigortacının tanımını çıkarmak mümkündür.

Sigorta sözleşmesinin sigorta himayesini taahhüt eden tarafına sigortacı denilmektedir. Yine sigortacı sigorta sözleşmesi gereğince sigortacı prim karşılığında rizikoyu üstlenen şirket olarak da tanımlanmaktadır¹⁴. Türk Hukukunda sigorta şirketlerinin türleri, başlama kriterleri ve kuruluş şekli kanun ile belirlenmiştir. Sigortacılık faaliyeti yapmak üzere 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş olan kooperatifler ve 5684 sayılı kanun ve Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu uyarınca sadece 6102 sayılı TTK göre kurulan anonim şirketler sigortacılık faaliyeti yapabilmektedir¹⁵. Ayrıca Limited Şirketlerin sigortacılık faaliyetinde bulunması kanunda açıkça yasaklanmamış olsa da 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 3. maddesi gereğince sigortacılık faaliyetinde bulunamayacağı sabit haldedir¹⁶.

3.1.2. Sigorta Ettiren

Sigorta ettiren primi ödeyen ve prim ödeme borcu altına giren sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdeden taraftır¹⁷. Sigorta ettiren prim ödeme borcu altına girmekle beraber sigorta sözleşmesi gereğince riziko üstlenimini de sigortacıya

---

¹⁴ Arseven, s. 96.

¹⁵ Ögüz, Zehra Şeker/Yazıcıoğlu, Emine, Sigorta Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, 2020, s. 86; Özoğlu, Mehmet Soner, "Kefalet Sigortası Sözleşmeleri", Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, Ocak 2021, s. 226.

¹⁶ Yavaşı, Mahmut, Kara Taşıtları Sigortaları, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 123.

¹⁷ Arseven, s. 96; Ögüz/Yazıcıoğlu, s.86; Yavaşı, s. 126.

devretmektedir¹⁸. Sigorta ettiren işbu sözleşme ile kendi menfaatini ya da üçüncü bir şahsın menfaatini sigortalattırabilir.

Taraflar arasında akdedilen sigorta sözleşmesi ile sigorta himayesi altına alınan menfaat sigorta ettirene ait ise “*kendi hesabına sigorta*” ve üçüncü şahıs adına ait ise “*başkası hesabına sigorta*” olarak addedilmektedir. Üçüncü şahıs lehine sigortada sözleşmeden doğan sigorta bedelini alma ya da zararını tazmin ettirme hakkı sigortalıya aittir; fakat sigorta ettiren prim borcu altındadır¹⁹.

3.2. İlgili Kişiler

3.2.1. Sigortalı

Sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin aynı zamanda sigortalı olmadığı durumlara da sıklıkla rastlanmaktadır. Yine bu şekilde akdedilen sigorta sözleşmesinde menfaati sigortalanan üçüncü kişiye sigortalı denilmektedir²⁰. 6102 sayılı TTK 1401’inci maddesinden hareketle bu tanımlar çıkarılmaktadır. Sigortalı burada sigorta himayesi altına alınan ve sigortadan faydalanacak ve tazminatı talep etme hakkına sahip olan şahıstır²¹. Örneğin, bir baba oğlunun arabasına kasko sigortası yaptırdığı takdirde ya da özel hastane tarafından özel hastane çalışan doktorları için ZMMS yaptırarak, primlerini ödediği takdirde sigorta himayesi altına alınan araç sahibi ve hastane çalışanı olan doktorlar sigortalı sıfatına sahip olmaktadır²². Bu durumlarda sigorta başkası lehine yapılmış kabul edilmektedir. Sigortalı tanımı ilgili genel şartlardan hareketle sigorta türlerine göre yapmakta mümkündür; mal sigortalarında sigorta sözleşmesine konu rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta tazminatını talep hakkı olan kişiyi, sorumluluk sigortalarında rizikonun meydana gelmesinde hukuki sorumluluğu doğacak şahsı, hayat

¹⁸ Arseven, s. 96.

¹⁹ Arseven, s. 96; Ögüz/Yazıcıoğlu, s.86; Yavaşı, s. 126; Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, 2.Baskı,1981, s. 33; Günay, Barış, Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 6.

²⁰ Günay, s. 61; Ögüz, s. 89.

²¹ Atabek, Reşat, Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950, s. 15.

²² Günay, s. 61.

sigortalarında hayatı sigorta edilen şahsı, geçici ya da sürekli sakatlık halinde sigorta teminatı verilen şahsı, hastalık ve sağlık sigortalarında ise sözleşmeden öngörülen sağlık problemlerinin oluşması halinde sigorta teminatı altındaki kişiyi ifade etmektedir²³.

Her ne kadar sigortalı sigorta sözleşmesine taraf olma zorunluluğu olmasa dahi sigorta sözleşmesi ile haklar elde etmekle birlikte külfetlerine de katlanmak zorundadır. Nitekim tazminat talep etme hakkına sahip olan sigortalının TTK m.1472/2 fıkrası gereğince tazminat ödemekle sigortalının yerine geçen sigortacının halefiyet hakkını ihlal etmemekle yükümlüdür. Sigortalının yükümlülükleri ileriki bölümlerde detaylıca irdelenecektir.

3.2.2. Lehtar

Önceki bölümlerde de değinildiği üzere kural olarak sigorta sözleşmesi gereğince ödeme sigortalıya yapılmaktadır²⁴. Ancak sigorta edilen rizikonun gerçekleşmesi halinde ödeme yapılacak kişi olarak daini mürtehin veya lehtar gösterilmişse sigorta bedelinin bu kişiye ödenmesi gereklidir.

Ayrıca sigorta ettiren tarafından lehtar atanabilir, bu durumda sigorta ettiren tarafından lehtarın sigortacıya bildirilmesi gerekli olup aksi halde sigortacı tarafından iyi niyetle yapılan ödemeler ile sigortacı sigorta giderim borcundan kurtulacaktır²⁵. TTK m.1493 gereği sigorta ettiren tarafından lehtar ataması veya değiştirilmesi mümkün olup sigortacının iznine veya icazetine bağlı değildir. 5684 sayılı kanun ve kanuna dayanarak yönetmeliklerde ve ilgili sigorta genel şartlarında lehtarın tanımı yapılmıştır; *“lehine sigorta sözleşmesi yapılan ve rizikonun gerçekleşmesi halinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan isteme hakkına sahip olan kişi”* olarak ifade edilmektedir. 6102 sayılı TTK'nın Genel Hükümleri ve Can Sigortalarına ilişkin özel hükümlerde lehtar hakkında gerekli tanımlar ve düzenlemeler yapılmış

---

²³ Yavaş, s. 129.

²⁴ Yavaş, s. 134.

²⁵ Ögüz/Yazıcıoğlu, s. 88.

olsa da zarar sigortalarında lehtar hakkında düzenleme bulunmamasına rağmen uygulama alanı bulmaktadır²⁶.

3.2.3. Diğer İlgililer

Sigortacı ve sigorta ettiren haricinde lehtar ve sigortalı sözleşmenin ilgisi olduğu gibi özellikle zarar sigortalarında ipotekli alacaklı, zarar gören ve sınırlı ayni hak sahibi de sözleşmenin ilgili kişilerinden sayılmaktadır. Zira sözleşmenin bu kişilerde sözleşmenin sonuçlarından bizzat etkilenmektedir.

Eğer ki sözleşmenin ilgililerinde biri ipotekli alacaklı ise TMK m.879 gereği muaccel olan sigorta tazminatı ancak tüm rehinli alacaklıların rızası ile ödeme yapılacağı öngörülse de eğer ki sigorta sözleşmesinin konusunu malın eski haline getirilmesi ise malik tarafından gerekli teminat verildiği takdirde TTK m. 1023 gereğince malike yapılan ödemede ipotekli alacaklıya karşı geçerli olacaktır²⁷.

Uygulamada sınırlı ayni hak tesis edilmiş mallarında sigortalandığı sıklıkla görülmektedir. Dolayısıyla sınırlı ayni hak sahibi de sigorta sözleşmesinin ilgililerinden sayılmaktadır. Bu minvalde TTK m. 1456'da "Sınırlı Ayni Hak" başlığı altında özel bir düzenleme şu şekildedir; "Sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam eder." kanundaki bu düzenleme gereği ayni hak sahibinin sigorta tazminatı üzerinde hak sahibi olduğu açık bir şekilde düzenlemeye konu olmuştur. Sigortacı tarafından kanunun bu hüküm ve TTK m. 1456/2 gereği sigortacının sigorta tazminatını ödemesini yaparken ayni hak sahibini bilgilendirmeli ve ayni hak sahibinin onayı olmaksızın sigortalıya ödeme yapmamalıdır.

---

²⁶ Yavaşı, s. 135.

²⁷ Ögüz/Yazıcıoğlu, s. 89.

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA SÖZLEŞMESİ HUKUKUNDA HALEFİYET

1. HALEFİYET KAVRAMI VE GENEL DÜZENLENİŞİ

Halefiyet esasen Arapça kökenli bir kelimedir. Bu kavram kelime anlamı olarak bir şeyin yerine geçen şey, bedel ve seletin karşıtı olarak sonraki nesil veya kişi anlamlarına gelmektedir²⁸. Geniş anlamda bu kurum herhangi bir sebepten ötürü bir kimsenin yerine başka bir kimsenin geçmesi durumudur. Kısacası yapılan bu açıklamalar doğrultusunda halefiyetin bir durum olduğunu söylemek yerinde olur²⁹. Halefiyet hukuk literatüründe esasen bir borçlar hukuku kurumu olarak TBK m.127 de düzenlenmiş olup borçlar hukuku gereğince halefiyetin gerçekleşmesi için bu durumun kanun hükmünden kaynaklanması gereklidir. Zira halefiyetin farkını da kanundan kaynaklanıyor oluşu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan halefiyetin dar ve teknik bir anlamı bulunmaktadır³⁰. TBK’da halefiyet durumu üçlü ilişkilerin olduğu vaziyetlerde ortaya çıkar³¹. Zira ikili ilişkinin dışındaki üçüncü bir kişinin asıl borçlunun borcunu yerine getirerek alacaklının yerine geçmesi durumunu ifade eder.

---

²⁸ Yaran, Rahmi; “Halef”, TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Yayını, Cilt 15, İstanbul, 1997, s. 233.

²⁹ Yolçiyev, Mübariz, Türk Hukukuyla Mukayeseli Olarak Azerbaycan Hukukunda Sigortacının Rücu Hakkı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2008, s. 6.

³⁰ Kılıçoğlu, Ahmet; “Özel Ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 1, 1974, s. 398.

³¹ Kayıhan, Şaban, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, 2. Cilt, İstanbul, 2016, s. 1595.

Bu durumda iç ilişkide borç asıl borçluya karşı varlığını sürdürür. Kanunun gereği olarak doğan bu intikal halefiyet olarak isimlendirilmektedir³².

Halefiyete ilişkin doktrinde farklı tanımlar yapılmaktadır. Nomer'e göre; *"Hukukî anlamda halefiyet, hak sahibi bir kimsenin yerine geçmektir. Daha açık bir ifade ile bir başkasının bir hakkına veya bütün olarak malvarlığına sahip olmak suretiyle o kimsenin yerine geçmektir."*³³

Kılıçoğlu'na göre ise halefiyet; *"alacaklıya ifada bulunan bir kimsenin, onun bütün hak ve yetkilerine sahip olarak, sorumlu olan bir başka kimseye başvurmasıdır."*³⁴

Ünan' a göre; *"Halef olma bir kişinin hukuken diğerinin yerine geçmesidir."*³⁵

Omağ'a göre; *"Zarar gören sıfatıyla sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü bir şahsa karşı herhangi bir hukuki sebebe binaen tazminat alacağına sahip ise bu hakkın ödenen sigorta tazminatı miktarınca sigortacıya geçmesidir."*³⁶

Halefiyet müessesesi genel olarak TBK m.127 hükmü gereğince alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin borcu hemen ifası oranında alacaklının yerine geçeceği belirtilmiştir. Kanundan doğan bu intikaller halefiyet olarak adlandırılır;

"1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.

2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde. Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun

---

³² Kayıhan/Günergök, s. 70.

³³ Nomer, Haluk, Halefiyet ile Rücu Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, s. 243.

³⁴ Kılıçoğlu, s. 397.

³⁵ Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (madde 1453-1486), 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 299-300.

³⁶ Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Ocak 2011, s. 2.

hükümleri saklıdır.” İşbu maddenin son fıkrasında belirtildiği üzere başkaca hükümlerde halefiyetin düzenlenmiş olabileceği ve bu durumda öncelikle o hükümlerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir³⁷.

Bir alacağın başkasına intikali çeşitli şekillerde gerçekleşir. Bunlardan biriside alacağın temlikidir, alacağın temliki bir alacağın rıza ile başkasına devridir. Alacağın temliki 6098 sayılı TBK m.183'e göre "*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir*" şeklinde düzenlenmiş olup borçlunun rızasını almadan borcun üçüncü kişiye devredilmesidir. Alacağın temliki kanun gereği adi yazılı şekle tabidir³⁸. Alacağın temliki iradi bir devir iken halefiyet kanuni devir niteliğindedir, ayrıca yukarıda da izah edildiği üzere alacağın temliki adi yazılı şekle tabii ise halefiyet kanundan kaynaklı olup halef olma konusunda irade beyanları aranmaz³⁹. İspat hususunda da alacağın temlikinde alacağın devredildiğinin ispat edilmesi gerekiyken, halefiyet de alacaklıya borcun ödendiğinin ispatı gereklidir. Halefiyet hakkı tüm fer-ileriyle birlikte, itiraz, def-ileri de kapsar nitelikte alacaklıdan alacaklıyı tatmin eden üçüncü kişiye geçerken, alacağın temlikinde ise ferilere ilişkin taraflar arasında iradi şekilde düzenleme yapılabilir⁴⁰. Halefiyet kanuni temlik olarak da adlandırılmaktadır, ayrıca kazai temlik olarak adlandırılan durumda ise alacak hakkının devri mahkeme kararıyla gerçekleşmektedir. Bu temlik türünde de alacaklının muvaffakatinin bulunmasına bağlı değildir. Yine kanunî temlikte olduğu gibi alacaklının muvafakati söz konusu olmamaktadır. Alacak hakkının temliki mahkeme kararının kesinleşmesiyle gerçekleşmektedir. Halefiyette olduğu gibi kazai temlikte de herhangi bir şekil şartı aranmamaktadır⁴¹. Halefiyet hakkının rücu hakkından farkları ise çalışmamızın son bölümünde ele alınacaktır.

³⁷ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 71.

³⁸ Nomer, s. 247.

³⁹ Eldeleklioğlu, İrem Aral; "Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rüku", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Aralık 2016, s. 987.

⁴⁰ Sezen, Muhammet Yakup; Sigorta Hukukunda Halefiyet İlkesi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 58.

⁴¹ Arıkan, Mustafa, Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262624>, ET: 04.03.2021, s.133.

2. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE HALEFİYET

Halefiyet ilişkin özel haller gerek TBK'da gerekse TTK'da öngörölmüş bulunmaktadır. Kanunda bulunan sınırlı hükümler haricinde halefiyet halleri yaratılamaz⁴². İşte çalışmamızda halefiyete ilişkin özel hallerden olan Sigorta Hukuku kitabında düzenlenmiş halefiyet hali irdelenecektir.

Güncel hayatta rizikoların artmasıyla birlikte bu rizikolara karşı insanlar canını ve malını her türlü tehlikelere karşı koruma, teminatlandırma ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu ihtiyaç üzerine başvuru olan yolların en somut örneği sigorta sözleşmeleridir. Sigorta sözleşmelerinin ise TTK 1401'inci maddesinde tanımı başarılı bir şekilde yapılmıştır. Kanundan da anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmeleri mal varlığı ve şahıs varlığını risklere karşı koruma altına alan bir kurumdur. İşte sigorta sözleşmesi tarafından teminatlanan riziko beklenmeyen bir durum karşılığında veya sigortalının kendinden kaynaklanan kusur sebebiyle de ortaya çıktığı gibi, sigorta sözleşmesinin tarafları dışında üçüncü kişilerin fiili neticesinde de ortaya çıkmaktadır.

Sigorta sözleşmeleri ise çeşitli sebeplerle sona erer, bunlardan biriside rizikonun gerçekleşme durumudur. İşte riziko sigorta sözleşmesine taraf olmayan üçüncü kişiden kaynaklanmışsa sigortalının iki ayrı kişiye yöneltebileceği hakkı ortaya çıkar. Bunlardan ilki sigortalının sigorta sözleşmesi gereğince sigortacıdan talep ve dava edebileceği sigorta tazminatıdır⁴³. İkincisi ise zarardan sorumlu üçüncü kişiden sigortalı zararının giderilmesini talep edebilir, bu hakkın konusu ise haksız fiile dayanan sorumluluk tazminatıdır⁴⁴. Uygulamada ise sigortalı genellikle tahsil kabiliyetinin olması ve tahsilinin daha hızlı olması sebebiyle zarar gören sigortacıdan

---

⁴² Kılıçoğlu, s. 398.

⁴³ Omağ, s. 2.

⁴⁴ Omağ, s. 2.

sigorta tazminatını talep eder. Ancak sigortacı tarafından bu tazminatın ödenmesiyle zarar sorumlusunun sorumluluğu azalmadığı gibi ortadan da kalkmaz⁴⁵. İşte halefiyet hakkı, sigortacının bu zararı ödemesiyle birlikte sigortalının zararının giderilmesiyle sigortacının alacaklı yerine geçerek bu zararı karşıladığı oranda zarar sorumlusundan tahsil edebilmesini oluşturur. Konuya ilişkin öncelikle temel ilkeleri incelemenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Sigortacıya halefiyet hakkının tanınması ilgili maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere iki esasa bağlıdır. Bunlardan ilki zarar sigortalarının temel ilkelerinden olan gerçek zararı tazmin ilkesidir⁴⁶. Bu ilke gereğince sigorta ettirenin sadece gerçek zararını gerekmektedir. Böylelikle sigorta ettiren zararını sigortacıdan tazmin etmesiyle birlikte zarar sorumlusuna başvuru hakkı sona ermektedir. Bu ilke sayesinde sigortalının sebepsiz zenginleşmesi engellenmektedir. Halefiyet kuralı gereğince sigortalının zararını tazmin eden sigortacıya alacak hakkı geçmekte ve sigortacı tarafından da zarar sorumlusuna sigortalıya ödenen miktar oranınca başvurulmaktadır⁴⁷.

İkinci olarak halefiyet ilkesi sebebiyle sigortacı zarar sorumlularına başvurmakta ve zarar sorumlularının rizikoya katlanma yükümlülüğünün devamı sağlanmaktadır. Zaten sigorta sözleşmesi olmasaydı alacaklı zarar verene karşı haksız fiil hükümlerine dayanarak zarar sorumlusundan sorumluluk tazminatını talep edecektir. Halefiyet ilkesinin uygulanması için üçüncü kişinin zarardan ötürü sorumluluğu bulunmalı ve sigortalının zararı sigortacı tarafından giderilmelidir. Nitekim, 17.01.1972 tarih ve 2/1 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da, "*Sigortalının ne hakkı varsa bunların sigortacıya geçeceği, sigortacının sigorta ettirenin bütün def' ilerini zarardan sorumlu olana karşı ileri sürebileceği haksız eyleme dayanan rücu davalarında haksız eylem kurallarının uygulanacağı ve sigortacının kanuni halef sıfatıyla bu kurallara göre tazminat isteyeceği, açtığı*

---

⁴⁵ Omağ, s. 2.

⁴⁶ Şenocak, Kemal, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 58, Sayı 1, 2009, s. 203.

⁴⁷ Çeker, 2012, s. 165.

davanın sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhine açabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte başlayacağı"⁴⁸ şeklinde hüküm kurulmuştur.

Evvelki bölümlerde de belirtildiği üzere 6102 Sayılı Kanun özel sigortaları “zarar sigortaları” ve “can sigortaları” olmak üzere iki ayrı bölümde düzenlemiştir. Halefiyet bu anlamda da can sigortaları ile zarar sigortalarını birbirinden ayırmaktadır⁴⁹. Zarar sigortalarında “halefiyeti” kabul etmiş, can sigortalarında ise halefiyete yer vermemiştir⁵⁰. Nitekim Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 2018/6134 E.,2020/4763 K. Sayılı kararında; “*Ferdi kaza Sigortaları, can sigortası türlerinden olup, meblağ sigortası olması itibarıyla de, ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu; yaralanma halinde ise, yapılan tedavi giderleri bakımından buna ilişkin limiti geçmemek üzere ve yapılan harcama kadar nispi; sürekli sakatlık halinde ise, sakat kalma oranı ve sakatlığın derecesine göre limitin belli oranı olmak üzere, sigorta bedelinin ödenmesini gerektirir. Davacı ferdi kaza koltuk sigortacısı olup, ilke olarak bir meblağ sigortası olan ferdi kaza sigortasında, sigortalıya ödeme yapan sigorta şirketine, ödediği tazminatı halefiyet yoluyla kazaya neden olanlardan rücuen talepte bulunmak hakkı tanınmamaktadır. Ayrıca, Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarında teminat dışında olan haller sayılmış olup, bunlar içerisinde gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kişiler tarafından aracın kullanılması sırasında kazanın gerçekleşmesi hali düzenlenmemiştir. O halde, ferdi kaza sigortası nedeniyle ödeme yapan davacının, sigortalısından rücuen tahsili için açtığı iş bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.*”⁵¹ görüldüğü üzere can sigortalarında sigortacı, zarar sorumlusundan sigortalıya ödemiş olduğu tazminatı talep edemez. Kısacası can sigortalarında sigortacının sigortalı yerine geçerek, zarar sorumlusu kişilere halefiyete dayalı dava açamaz. Zenginleşme yasağı can

---

⁴⁸ Çeker, 2012, s. 167.

⁴⁹ Bozer, 2007, s. 83.

⁵⁰ Kara, Ertuna; “Yükün Ziya ve Hasarından Kaynaklı Sigortacının Taşiyana Karşı Tazminat Talebinin Şartları”, 2 Mart 2020, <https://www.hukukihaber.net/yukun-ziya-ve-hasarindan-kaynakli-sigortacinin-tasiyana-karsi-tazminat-talebinin-sartlari-makale,7518.html>, ET:16.01.2021.

⁵¹ <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET: 24.02.2021.

sigortalarında geçerli olmadığından can sigortalarında sigortalı hem zarar sorumlusundan hem de sigortacıdan sigorta sözleşmesindeki teminat limitlerinde tazminat alabilir⁵².

Tazmin ilkesinden de anlaşılacağı üzere riziko sonucunda sigortalının malvarlığında artışın engellenmesi amaçlanmaktadır. Sigorta kazanç aracı olmaktan ve kötü niyetle suistimal edilmekten çıkarılmıştır. Bu suretle sigortalının kasten rizikoyu gerçekleştirme engellenmiş ve kamu düzeninin sarsılmasının önüne geçilmiştir⁵³.

Aşkın sigorta yasağı, çifte sigorta⁵⁴ yasağı gereğince sigorta sözleşmesi ile gerçek zararı aşan bir bedelin zarar gören sigortalıya ödenmesi kararlaştırılmaz ve aynı sonucu doğuran birden fazla sigorta sözleşmesi çifte sigorta yasağı gereğince kurulamaz.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere zenginleşme yasağı ilkesi sayesinde sigortalının sigortacıdan sigorta tazminatı ve zarar sorumlusundan sorumluluk tazminatı olarak tazminat birikimi oluşmasının ve sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçilmiştir. Bu veçhile ile sigortalının hem kasten riziko oluşturmasının önüne geçilmiş olacak ve rizikonun meydana gelmesini engellemek için gerekli tedbirler alması sağlanmış olacaktır.

---

⁵² Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1600.

⁵³ Omağ, s. 6.

⁵⁴ Yarg HGK, T 30.06.2020, E 2017/2701, K 2020/494: “Çifte sigorta; İlk uyumsuzluk konusu açıklandıktan sonra, ikinci uyumsuzluğun çözümü bakımından çifte sigorta hakkında da bir kısım açıklamalarda bulunmakta fayda vardır: 6762 Sayılı TTK birden çok sigorta başlığı altında müşterek sigortayı, kısmi sigortayı ve çifte sigortayı düzenlemiştir. Çifte sigorta; değerinin tamamı sigortalanan bir menfaatin, sonradan aynı veya farklı kişilerce, aynı rizikolara karşı ve aynı süre için sigortalananmasıdır. Sebepsiz zenginleşme yasağı gereğince mal sigortalarında bulunan ana kural sigorta olunan menfaatin sigorta bedeline eşit olmasıdır. Bu ilkeden hareket eden kanun koyucu TTK ile kural olarak çifte sigorta yapılmasına yasak getirmiştir. İstisnalar dışında bu kural aksine yapılan sigorta sözleşmelerinin (geçersiz olduğundan) hukuki sonuç doğuramayacakları belirtilmiştir. Bu istisnai hâller genel olarak; önceki ve sonraki sigortacının onayı sigorta ettirenin önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devretmesi veya önceki sigortadan doğan haklarından tamamen feragat etmesi ya da sonraki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğunun şart kılınması durumlarıdır (A., R./Ç., H./ Özdamar, M: Sigorta Hukuku, Ankara, 2019,s 269 vd; Ulaş, 191). Yerel mahkeme kararında belirtilen sigorta poliçelerinin başlangıçtan iptaline karar verilmiş olup, bu poliçeler hiç düzenlenmemiş gibi kabul edilmelidir. Somut olayda çifte sigortanın unsurları bulunmamakta olup, bu durum esasen Özel Dairenin geri çevirme kararına istinaden verilen yazı cevabından ve gönderilen poliçe örneklerinden de net bir şekilde anlaşılabilir.”

2.1. Halefiyetin Sebebi

Yasal halefiyetin sebebi lafzından iki durumun anlaşılması gerekmektedir. Bunlardan ilki halefiyet durumunun uygulanacağı zararın kaynağıdır. Bu bakımdan TTK m.1472’de herhangi bir sınırlandırma öngörülmemiştir. Dolayısı ile zararın kaynağının haksız fiil, kusursuz sorumluluk halinden veya sözleşmeden doğması halefiyetin uygulanması açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır⁵⁵.

Yasal halefiyetin sebebi denilince akla gelen diğer değerlendirmesi lazım gelen durum ise bir taraftan zarar sorumlusunun sigortanın varlığından zarardan fazla şekilde faydalanmasını engellemek, diğer taraftan da sigortacının zenginleşmesinin önlenmesi olarak açıklanmaktadır. Nitekim halefiyetin varlığı zarar sigortalarındaki zenginleşme yasağının yansıması olarak da adlandırılabilir⁵⁶. Yasal halefiyet böylelikle zarar yükünün paylaşılmasına katkı sağlar. Eğer yasal halefiyet olmasaydı ; sigortacının zarar gören sigortalının zararının ödemesine müteakip zarar sorumlusuna zarar görene ödemiş olduğu miktarın geri verilmesi için yönelmesinin hukuki dayanağı ve yerindeligi hususunda boşluk oluşacak duraksamalar ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Ayrıca yasal halefiyetin olmadığı bir ortamda sigortacının ödeme yaparken alacağın temlik hükümleri gereğince sigorta alacağını kendisine devrettirecek ya da TBK genel hükümler kapsamında talepte bulunmak zorunda kalacaktır⁵⁷. Yine zarar sigortalarında sigortacının tazmin ilkesinin sonucu olarak halefiyete dayalı dava hakkı düzenlenmemiş olsaydı sigortalı tarafından zarar arzu edilecek ve sigorta sözleşmelerinin amacı dışında kullanılması durumu ortaya çıkacak ve sigortalının mal varlığında zarar sebebiyle artış söz konusu olacaktır⁵⁸.

---

⁵⁵ Yeşilova, Ecehan Aras; “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTK m. 1472 Hükümü Elverişli Midir?”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 71, Sayı 1, 2013, s. 1454.

⁵⁶ Bozkurt, Tamer, Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 191.

⁵⁷ Ünan, s. 228.

⁵⁸ Omağ, s. 17.

2.2. Halefiyetin Amaçları ve Faydaları

Yasada düzenlenen halefiyetin asıl amacı sigorta ettirenin özenli davranışından zarar failinin faydalanmasını engellemektir. Sigortacı tarafından zarar görenin zararı giderildiği oranda zarar görenin zarar sorumlusuna başvurma imkânı ortadan kalkmaktadır⁵⁹. Halefiyet ilkesinin düzenlenmesi aslında bir yandan sigorta primlerini de etkilemektedir. Zira sigortacı açısından karşılığı olmayan bir zararı sigortalamak ile halefiyetin uygulama alanı bulduğu bir menfaati riziko altına almanın prim açısından farklı olacağı aşikârdır. Bu nedenle halefiyetin uygulama alanı bulmadığı can sigortalarında halefiyet hususu sigorta priminde indirim konusu edilmemektedir⁶⁰. Sigortacının sigortalının yerine geçerek zarar sorumlusuna gidebiliyor olması sigorta sözleşmesinin maliyetini azaltmaktadır⁶¹. Böylece hem zarar veren kişinin sebepsiz zenginleşmesi önlenmekte hem de sigorta primlerinin daha düşük olması sağlanmaktadır⁶². Sigortacının esas görevinin riziko karşısında zararın giderimi sağlamak olması hasebiyle, sigortacının zarar giderimi sonrasında sigortacının zarar sorumlusuna başvurmasının bir yandan sigortacının kendi borcunu başkasına yüklemiş olacağından ve sigortacının zararı ödemekle zarara uğramış olmayacağı, sigortacının halefiyet hakkını kullanmasının ivazlar arasında dengesizlik yaratacağını düşüncesiyle⁶³ halefiyet hakkının varlığının yersiz olduğunu doktrinde tartışmaya konu olmuşsa da, şu aşamada yukarıda da izah edildiği üzere sigorta poliçesi düzenlenirken zaten halefiyetin uygulanıp uygulanmayacağı dikkate alınarak primlerde indirim söz konusu olduğundan ivazlar arasında dengesizlik oluşmadığı gibi sigortalıya sigorta poliçesi sayesinde zararını ivedilikle giderilme imkanı sağlamaktadır. Ayrıca sigortacının halefiyet hakkı sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi

---

⁵⁹ Ünân, s. 229.

⁶⁰ Kılıçoğlu, s. 401.

⁶¹ Omağ, s. 138.

⁶² Dündar, Furkan; Türk Hukukunda Sorumluluk Sigortası ve Riziko Kavramının TTK Madde 1473 VD Uyarınca İncelenmesi, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2020., https://dundaravukatlik.com/dosyalar/dosya_14416_Furkan-DuNDAR-193005338--1-.pdf , ET: 09.11.2020.

⁶³ Kılıçoğlu, s. 400.

ile sigortalının menfaatlerinin sigorta himayesinde olmasından kusurlu zarar sorumlusunun faydalanması hali engellenmiştir⁶⁴.

Sigorta hukukunda yasal halefiyetin düzenlenmesi sigortalının rizikoyu arzu etmesinde önüne geçmeyi amaçlamakta ve zarar sigortalarında zenginleşme yasağı gereği sigortalının hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan iki defa tazminat almak suretiyle zenginleşmesinin de önüne geçilmesi amaçlanmaktadır⁶⁵. Zira riziko sonrasında sigortalının mal varlığında herhangi bir artış olmaması gereklidir. Aksi kabul edildiği takdirde sigortalı tarafından kasti hasar veya rizikonun meydana gelmesini engellemek adına gerekli özeni sağlamayacaktır.

2.3. Halefiyetin Hukuki Mahiyeti

Halefiyet yukarıda detaylıca izah ettiğimiz üzere sigortacının sigorta tazminatını ödemesi üzerine sigortalının yerine gerçek hak ve alacakların tazmini için zarar sorumlusuna başvurma hakkıdır. Halefiyet hukuki mahiyeti açısından kanuni temlik mahiyetindedir⁶⁶. Zira halefiyet TTK m.1472 ve 1481 hükümleri ile yasalaştırılmış ve halefiyet kanuni niteliğine haiz hal almıştır. Kanun gereği sigortacı zarar alacaklısının hak ve alacaklarına halef olmakta bir anlamda temlik almaktadır, bu sebeplede halefiyeti hukuki mahiyeti kanuni temlik olarak kabul görmektedir⁶⁷.

Hukukumuzda halefiyetin kanuni, şahsi, cüz-i halefiyet olduğu kabul edilmektedir. Bu anlamda öncelikle halefiyetin kanuniliğini değerlendirmek gereklidir. Sigortacının halefiyeti kanuni halefiyet niteliği taşımaktadır. Halefiyet TTK 1472,1481 sayılı maddelerinde detaylıca ele alınmıştır. Bu sebeplede sigorta sözleşmesinde halefiyete ilişkin hüküm bulunmasa dahi TTK'da bu husus detaylıca 1472 ve 1481. Maddesinde düzenlenmesi sebebiyle kanuni halefiyet niteliğini oluşturmaktadır. Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.3.1944

---

⁶⁴ Omağ, s. 15.

⁶⁵ Bozkurt, s. 192; Bozer, s. 106; Kender, s. 262; Kılıçoğlu, s. 7.

⁶⁶ Omağ, s. 52.

⁶⁷ Omağ, s. 53.

tarihli ve 37 E. 9 K. ve 17.01.1972 tarihli ve 1970/2 E.,1972/ 1 K. sayılı kararlarında bu husus ele alınmıştır;

*"Sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dâva, sigorta poliçesinden doğan bir dâva değildir. Bu nedenle, halefiyet dâvası bir ticarî dâva sayılamaz. Bu dâva, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dâva gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dâva açma hakkı varsa, aynı hak sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu dâvası için de söz konusudur"*⁶⁸ şeklinde vurgulanmaktadır.

Yine Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu başka bir kararında⁶⁹ ise sigortacının, sigortalıya ödediği tazminat oranında sigortalının yerine geçeceği ve onun kanuni halefi olacağı belirtilmiştir. Yargıtay içtihatlarıyla da sabit olduğu üzere sigortacının halefiyetinin kanuni halefiyet olduğu kabul edilmektedir⁷⁰. Kanuni halefiyetin bir sonucu olarak TTK'da düzenlenen halefiyet şartları gerçekleştiği takdirde, sigorta sözleşmesinde yer alması veya alması, zarar alacaklısının onayı rızasının alınması önem arz etmeksizin sigortacının alacaklının zararını giderdiğini ispat etmek kaydıyla zarar sorumlusuna halefiyete dayalı dava hakkına sahip olacaktır⁷¹. Görüldüğü üzere sigorta hukukunda halefiyet tamamıyla akit dışı bir yapıya sahiptir⁷².

Halefiyet yapısı itibariyle şahsi ve cüz-i halefiyet niteliğinde taşımaktadır⁷³. Kaldı ki Yargıtay⁷⁴ kararlarında da bu yönde görüş benimsenmiştir. Zira halefiyet gereğince sigortacı halefiyetin şartları oluştuğu takdirde sigortalının yerine geçmekte

---

⁶⁸ Yarg İBK, T 22.03.1944, E 1939/37, K. 1944/9.

⁶⁹ Yarg İBK, T 31.03.1954, E 1953/18., K 1954/11.

⁷⁰ Yolçiyez, Mübariz, Türk Hukukuyla Mukayeseli Olarak Azerbaycan Hukukunda Sigortacının Rücu Hakkı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2008, s.59.

⁷¹ Nomer, s. 249.

⁷² Omağ, s. 67.

⁷³ Eldeleklioğlu, s. 987.

⁷⁴ Yarg 17. HD., T 07.06.2017, E 2016/12992., K 2017/6501: "Dava, TTK'nın 1301. maddesinden kaynaklanan kasko rücu davasıdır. Anılan maddede düzenlenen halefiyet yasal, sınırlı ve cüzi halefiyet niteliğindedir. Halefiyete dayalı rücu davası esas itibariyle sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının onunu halefi olarak sigortacı tarafından açılması olduğundan, sigortalı ile ona zarar veren arasındaki yasal hükümlere göre görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir."; Yarg 20. HD, T 25.11.2016, E 2016/12161, K 2016/11176; Yarg 20. HD, T 20.2.2017, E 2017/735, K 2017/1336; Yarg 20. HD, T 09.2.2017, E 2017/163, K 2017/998; Yarg 20. HD, T 09.02.2017, E 2017/172, K 2017/983.

ve ödemiş olduğun zarar kadar sorumlusuna halefiyete dayalı hakkını kullanmaktadır⁷⁵. Halefiyet hükümleri gereğince alacaklının şahsı değişmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde sigorta hukukunda halefiyette aynı halefiyet ve külli halefiyet söz konusu değildir. Zira şahsi halefiyette borç ilişkisinde alacaklı değişmekte aynı halefiyette ise alacağının hakkın konusu değişmektedir⁷⁶, sigorta sözleşmelerinde halefiyette ise alacaklının şahsı değişse de alacağın konusu değişmemektedir.

Diğer taraftan Yargıtay bazı kararlarında⁷⁷ sigortacının halefiyetinin sigortalıya ödemiş olduğu miktarla sınırlı olması sebebiyle sınırlı halefiyet kavramını da kullandığı görülmektedir. Aslında bunun cüz-i halefiyet olarak kullandığı değerlendirilse de Yargıtay'ın aynı karar içerisinde hem cüz i hem sınırlı halefiyet kavramını kullanması sebebiyle sınırlı halefiyet kavramını Yargıtay'ın ihdas ettiği görülmektedir.

2.4. Halefiyetin Nitelikleri

Halefiyet hükmünün emredici niteliği kanunda TTK m.1486/1 de açıkça düzenlenmiştir. İşbu düzenleme koruyucu hükümler başlığı altında düzenlenmiştir. Bu hüküm tarafların sigorta sözleşmesine halefiyet ilkesini bertaraf eder nitelikte hüküm koyması engellenmiştir. Kanun maddesi açık şekilde TTK m.1472 maddesine aykırı şekilde sözleşmeye hüküm konulması halinde sözleşmenin tümüyle geçersiz olacağını hükme bağlamıştır. Hal böyleyken bu düzenleme eleştiriye konu olmuştur. Kanaatimizce bu şekilde bir düzenleme yine hak kayıplarına sebep olabilecektir, zira

---

⁷⁵ Kılıçoğlu, s. 407.

⁷⁶ Yolçiyev, s. 68.

⁷⁷ Yarg 11. HD., T 24.11.2006, E 2006/13341, K 2006/12234: “Dava, TTK'nın 1301'inci maddesine göre rücu alacak istemine ilişkindir. Anılan maddede düzenlenen halefiyet yasal, sınırlı ve cüzi halefiyet niteliğindedir. Halefiyete dayalı rücu davası esas itibarıyla sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının onun halefi olarak sigortacı tarafından açılması olduğundan, sigortalı ile ona zarar veren arasındaki yasal hükümlere göre görülüp sonuçlandırılır. Yargıtay'ın 17/1/1972 gün 1970/2 Esas 1972/1 sayılı İçtihadı Birleştirme kararına göre sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarara sebebiyet veren aleyhinde açtığı davada zamanaşımı sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhinde açabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte başlar.”

⁷⁷ Kılıçoğlu, s. 408.

sözleşmeye bu şekilde bir madde konulması kısmi butlan sonucuna bağlanma imkanı varken mutlak butlan sebebiyle geçersiz olması sigorta hukuku yönünden de doğru olmadığı kanaatindeyiz.

Diğer taraftan halefiyet özel nitelikte bir hükümdür. Zira esasen Borçlar Hukuku kurumu olan halefiyet TBK m. 127 gereğince üçüncü kişinin asıl borçlu yerine geçerek borcu yerine getirmesi durumunda söz konusu olmaktadır⁷⁸. Teorik olarak sigortacının akden sorumluluk meyanında TBK m. 127 hükmüne dayanarak zarar sorumlusuna karşı rücu hakkını kullanabilecekken Türk Ticaret Kanunu m. 1472 ve 1481 ile lex specialis niteliğinde olan hükümler ile sigorta hukukunda halefiyeti yasalaştırılmıştır⁷⁹.

2.5. Halefiyet Hakkının Uygulama Alanı

Sigortacı yukarıda da izah edildiği gibi sigortacının halefiyeti zarar sigortalarında uygulanabiliyorken can sigortalarında uygulama alanı bulmamaktadır⁸⁰. Zarar sigortaları ise aktif zarar sigortası ve pasif zarar sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır⁸¹. Halefiyet TTK m.1472/1 de aktif zarar sigortaları açısından düzenlenmişken TTK m.1481/1 ile pasif zarar sigortaları halefiyet prensibi düzenlenmiştir⁸². Ayrıca TTK m.1472 zarar sigortalarının aktif kısmına ilişkin düzenleme ile TTK m.1481 sorumluluk sigortaları mal varlığının pasifini himaye altına alan düzenleme içermektedir⁸³. Bu minvalde aktif zarar sigortalarında, pasif zarar sigortalarında ve can sigortalarında halefiyetin uygulama alanı bu başlık altında detaylıca irdelenecektir. Misalen araç kasko sigortaları aktif sigortası iken zorunlu mali mesuliyet sigortası ise pasif sigortası niteliğindedir. Bu anlamda sorumluluk

---

⁷⁸ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1596.

⁷⁹ Omağ, s. 58.

⁸⁰ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1600.

⁸¹ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1597.

⁸² Damar, Cahit; “Sigortacının Rücu Hakkından İstisnalık Meselesi, Terazi Hukuk Dergisi”, Cilt 14, Sayı 160, Aralık 2019, s. 2303.

⁸³ Ölmez, Fatih; “İşveren Sorumluluk Sigortası”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Aralık 2016, s. 2146 (İşveren Sorumluluk Sigortası).

sigortaları bir pasif sigortasıdır. Bu sigorta, sigorta ettirenin veya sigortalının malvarlığının aktifini değil pasifini güvence altına almakta olup yani sigortalının mal varlığının pasifinin artmasını ve sorumluluk sigortası sigortalının malvarlığında ortaya çıkacak pasifler yoluyla uğrayacağı zararı karşılamak amacı ile yapılan sigortalardır⁸⁴.

E-TTK döneminde sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Sorumluluk sigortalarında halefiyet ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalara sebep olmuştur. Bir kısım yazarlar tarafından pasif zarar sigortası niteliğindeki sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin kusurundan kaynaklanan zararlardan ötürü sigorta ettirenin mal varlığındaki muhtemel zararları engellemek amacıyla yapılmasından ötürü, zarar sebep olan kişi esasen sigortalı olacağından ötürü halefiyet hakkının işlerliği olmayacağı ileri sürülmüştür⁸⁵. Kanunun gerekçesinde bu tartışmalar değerlendirilmek suretiyle, pasif zarar sigortalarında halefiyet hakkının uygulan alanının olabileceğini özellikle müteselsil sorumluluk halinde halefiyet hakkının uygulanacağı kanunun gerekçesinde belirtilmiştir⁸⁶. Konuya ilişkin örnek vermek gerekirse iş kazasından oluşumunda iş güvenliği uzmanı, işveren vekili ya da mütelselsilen sorumluluğunun doğabileceği bir kişi kazanın gerçekleşmesinde kusurluysa sigortacı sigorta giderimini gerçekleştirmesine müteakip işverene halef olarak bu sorumlulara karşı dava hakkını kullanabilecektir⁸⁷. Yine burada TTK m. 1473/2'ye göre, “*Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.*” işbu hükmü dikkate alınmak suretiyle halefiyet hakkının kullanılıp kullanılmayacağı değerlendirilmesi gerekir. Pasif zarar sigortalarında halefiyet hakkının uygulanmasına örnek vermek gerekirse;

---

⁸⁴ Aslanpınar, Tuğçe, “Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16, Sayı 62, 2017, s. 912.

⁸⁵ Kılıçoğlu, s. 424; Bozer, Sigorta Hukuku, 2007, s. 175.

⁸⁶ Cicim, İlknur Uluğ, “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, Aralık 2013, s. 11-12.

⁸⁷ Ölmez, İşveren Sorumluluk Sigortası, s. 2146.

mesleki sorumluluk sigortası ile poliçe yaptıran bir hastanede çalışan hekim Covid aşısı olmak için gelen birine BionTech aşısı vurması gerekirken üretici firmanın BionTech göndermesi gerekirken varsayalım ki hatayla PionTech göndermesi sebebiyle hekim yanlış aşı uygulaması yapar ise sigortacı hastanın zararını karşılar ve bu zararı üretici firmadan halefiyet hakkı sebebiyle talep edebileceği kanatindeyiz. Özetle zarar sigortalarında halefiyet ilkesi aktif zarar sigortalarında hâkimken, pasif zarar sigortalarında sınırlı şekilde uygulama alanı bulmaktadır. Kanun koyucu tarafından yine halefiyet hakkı ile rücu hakkı kavramlarını karıştırmış ve kanunun gerekçesi incelendiğinde halefiyet hakkı kavramını kullanması gerekirken rücu kavramını kullanmayı tercih etmiştir.

Can sigortalarında sigorta sözleşmesi gereği sigortacı reel zararı değil poliçe ile bir meblağ ödeme borcu altına girmektedir. Bu sebeple sigorta sözleşmesiyle sigortacı, rizikonun gerçekleşmesiyle belirli bir meblağ ödeme borcu altına girdiğinden halefiyet ilkesinin uygulanması mümkün değildir⁸⁸.

Görüldüğü üzere bu minvalde can sigortası ile zarar sigortalarındaki diğer farklılık sigorta bedeli bakımından oluşmaktadır. Can sigortalarında sigorta bedelini sigortacıdan tazmin eden sigortalının, zarar sorumlusu üçüncü şahıstan da ayrıca zararını dava ve talep hakkı saklı olması yani zenginleşme yasağının hâkim olmaması sebebiyle de halefiyet ilkesinin uygulanmayacağı sabittir⁸⁹. Ancak bu durumun istisnasını hastalık sigortasından tedavi giderleri zarar sigortası niteliğinde sayıldığından, sağlık sigortalarında tedavi giderleri bakımından yapılan ödemeler yönünden ve tazminat ilkesi hâkim olduğundan halefiyet hakkı mevcut olması oluşturmaktadır⁹⁰. Bu hususta Hastalık Sigortası Genel Şartları m.11'de "*Sigortacı*

⁸⁸ Ulaş, Işıl, "Uygulamalı Can Sigortası Hukuku", Ankara, Turhan Kitabevi, 1997, s. 11.

⁸⁹ Kayıhan, "Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti", s. 1600.

⁹⁰ Yarg 11.HD., T 21.03.2006, E 2005/2923, K 2006/2974: "*Davacı Avusturya Hastalık Sigortası Kurumu, davalının tam kusurlu olduğu kaza nedeniyle sigortalısına tedavi gideri de ödemediğini ileri sürmektedir. Hastalık sigortası da can-hayat sigortası türü sigorta olduğundan, her ne kadar TTK'nın 1338'inci maddesi gereğince sigorta şirketinden sigorta bedelini tahsil eden sigortalının zarar sorumlularına da başvurma hakkı bulunduğu, bu nedenle sigortanın aynı şekilde zarar sorumlularına rücu hakkı bulunmadığı gerçek ise de, meblağ sigortası kavramına girmeyen tedavi giderleri açısından mal sigortası hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Zira, tedavi giderleri önceden belirlenmesi mümkün olan giderlerden değildir. Bu yüzden de can-hayat sigortası (bu bağlamda hastalık sigortası) nedeniyle sigortalısına tedavi gideri de ödeyen sigortanın bu giderler*

ödediği tedavi masrafları dolayısıyla sorumlu üçüncü kişilere karşı ödediği tutar kadar sigortalının yerine geçer.” ifadesiyle halefiyet hakkının bir anlamda tanımı yapılmak suretiyle hastalık sigortalarında halefiyetin uygulama alanı bulacağı hükmü amirdir. Özetle bu tür tedavi giderleri için gerçek zarar tazminat ilkesi hâkim olması hasebiyle halefiyet hakkı uygulama alanı bulmaktadır⁹¹.

2.6. Halefiyetin Şartları

Sigorta Hukuku’nda yasal halefiyetin gerçekleşmesi için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda bazı şartlar öngörülmüştür. İşbu şartlar 6102 Sayılı TTK’da genel hüküm niteliğini haiz olan madde 1472’de düzenlenmiştir. Buna göre; sigortacının halefiyet hakkını elde ederek sigortalı yerine geçmek suretiyle zarar sorumlusuna karşı dava ve talep hakkının kullanılması için aşağıda detaylıca ele alınan şartların birlikte gerçekleşmesi gereklidir. Halefiyet ilkesinin geçerli olabilmesi için gerekli şartlar;

1. Geçerli bir sigorta sözleşmesi bulunması gereklidir.
2. Sigorta kapsamında kalan bir zarar gerçekleşmiş olması gereklidir.
3. Sigortalı, üçüncü kişilere karşı tazminat isteme hakkına sahip olmalıdır.
4. Sigortacı, sigorta tazminatını sigortalıya ödemiş olmalıdır.

---

için mal sigortası hükümleri gereğince zarar sorumlularına rücu hakkının olduğunun da kabulü gerekir.”

⁹¹ Ulaş, “Uygulamalı Can Sigortası Hukuku”, s.11; Yarg 11. HD., T 02.07.2001, E 2001/3702, K 2001/5993: “*can-hayat sigortası bir meblağ sigortası olması nedeniyle rizikonun gerçekleştiği durumlarda sigorta şirketi sigortalısına ödeme yaptıktan sonra zarar sorumlularına karşı rücu hakkı yoktur. Ancak, davacı Alman Hastalık Sigortası Kurumu, davalının 6/8 oranında kusurlu olduğu, kaza nedeniyle sigortalısına tedavi gideri de ödediğini ileri sürmektedir. Hastalık sigortası da can-hayat sigortası türü sigorta olduğundan, her ne kadar TTKnun 1338 nci maddesi gereğince sigortacısından sigorta bedelini tahsil eden sigortalının zarar sorumlularına da başvurma hakkı bulunduğu, bu nedenle sigortacının aynı şekilde zarar sorumlularına rücu hakkı bulunmadığı gerçek ise de, meblağ sigortası kavramına girmeyen tedavi giderleri açısından mal sigortası hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Zira, tedavi giderleri önceden belirlenmesi mümkün olan giderlerden değildir. Bu yüzden de can-hayat sigortası (bu arada hastalık sigortası) nedeniyle sigortalısına tedavi gideri de ödeyen sigortacının bu giderler için mal sigortası hükümleri gereğince zarar sorumlularına rücu hakkının olduğunu da kabul etmek gerekmektedir.”*

Bu şartların tamamının birlikte gerçekleşmesi gereklidir⁹². Aksi halde sigortacının tazminat ödeme borcu olmayacağı gibi halefiyet hakkının doğduğundan da söz edilemez. Eğer ki sigortacı halefiyet hakkı doğmayan hallerde ödeme yapmışsa buna ex gratia–lütuf ödemesi denilmektedir. Uygulamada az rastlanan bir durum olsa da bu hususta sigortacı sigortalısına sigorta sözleşmesi kapsamı dışında yapmış olduğu ödemeler için alacağın temlik sözleşmeleri kurulmaktadır. Sigortacı ile sigortalı arasında kurulan alacağın temlik sözleşmesine ilişkin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2015-5354 E. 2015-12701 K 30.11.2015 sayılı kararı⁹³;

“Mahkemece, uyulan bozma ilamına göre iddia, savunma, benimsenen bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, davacının TTK 1301 maddesi uyarınca dava dışı sigortalısının halefi sıfatını kazanmadığı, halefiyet şartlarının gerçekleşmediği durumda BK 162. maddesi gereğince alacağın temlik hükümlerinin uygulanabilmesi için düzenlenen makbuzun temlikname vasfında olması gerektiği, "Nakliyat Teminat Makbuzunda" temlik devir iradesinin açıkça belirtilmediği, temlikname vasfında sayılamayacağı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.” bu hususta ise Yargıtay temlik iradesinin açık şekilde belirtilmesi gerektiği görüşündedir.

Yukarıda sayılan şartların birlikte oluşması halinde, sigortacının halefiyetinin gerçekleşmesi, kanuni halefiyet gereği kendiliğinden meydana gelir. Şimdi, sayılan şartları daha ayrıntılı olarak takip eden başlıklarda inceleyeceğiz.

2.6.1. Geçerli Bir Sigorta Sözleşmesinin Varlığı

Sigortacının halefiyet hakkına sahip olması için geçerli sigorta sözleşmesine istinaden sigortalısına ödeme yapmış olmalıdır. Aksi halde sigortacının halefiyet hakkından söz edilemez. Zira uygulama da sigortacının halefiyet hakkının olup olmadığı değerlendirirken ilk göz önünde tutulacak husus geçerli sigorta sözleşmesinin olup olmadığı Yargıtay içtihatlarıyla⁹⁴ sabit olduğu üzere sigortacı

⁹² Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1603; Eldeleklioğlu, s.988.

⁹³ <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> , ET: 25.02.2021.

⁹⁴ Yarg 11 HD., T 7.1.2014, E 2012/8130, K 2014/197: “davacının sigorta ettirene tazminat ödediği, halefiyet ilkesi uyarınca davalıdan rücuen tazmini için eldeki davayı açtığı hususu uyuşmazlık konusu değildir. Ayrıca, davacı ile dava dışı sigorta ettiren arasında 28072971 numaralı

tarafından geçerli bir sigorta sözleşmesi olmaksızın yapılan ödemelere hatır ödemesi (ex gratia) denilmektedir. Bu kapsamda teminat kapsamı dışında, sözleşme öncesinde veya sözleşme sonrasında gerçekleşen rizikolara istinaden yapılan ödemelerde sigortacıya halefiyet hakkını vermeyecektir⁹⁵. Şimdi asıl değerlendirilmesi gereken husus sigorta sözleşmesinin geçersizliğinin hangi hallerde ortaya çıktığıdır.

Sigorta sözleşmesinin TTK m. 1401’de yer alan sigorta sözleşmesinin tanımı ve aşağıda belirtilen Yargıtay kararında da görüleceği üzere halefiyet hakkının doğması için rizikonun geçerli sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra gerçekleşmiş olması gerektirir, bu meyanda sigortacı geçerli sigorta sözleşmesine istinaden hasar görene ödeme yaptığını ispat altındadır⁹⁶.

---

taşıma abonman sözleşmesi imzalandığı, dava konusu taşımaya yönelik olarak 28097270 numaralı spesifik poliçenin de bu abonman poliçeye bağlı olarak düzenlendiği, her ne kadar poliçe 27.06.2006 tarihinde tanzim edilmiş ise de sigorta teklifnamesinin yükleme başlamadan 20.06.2007 tarihinde yapıldığı, davacı ile sigorta ettiren arasında geçerli sigorta sözleşmesi akdedildiği hususları da dosya kapsamıyla sabittir. Mahkemece, emtiadaki hasarın yeterli şekilde sabitlenmemesi ve gereği gibi istiflelenmemesinden kaynaklandığı kabul edilerek yazılı şekilde hüküm kurulmuştur. Ancak, davacının dava dışı sigorta ettirene ödemesine mesnet abonman sigorta poliçesinin 'Sigorta Teminatı' kısmında ambalaj ve istifleme yetersizliği veya uygunsuzluğundan kaynaklanan ziya, hasar ve masrafların teminat harici olduğu hükme bağlanmıştır. Davacının sunduğu tazminat makbuzu ve ibraname içeriğinde, dava dışı sigorta ettirenin tahsil ettiği miktarlar itibarıyla haklarını davacıya devir ve temlik ettiğine dair bir açıklamaya yer verilmediği gibi, davacı da somut olaya uygulanması gereken mülga TBK'nun 162 ve devamı maddeleri uyarınca sigorta ettirenin davalıya yönelik haklarını kendilerine temlik ettiklerine dair temlikname de sunmamıştır. Taraflar arasındaki öncelikli uyumsuzluk, davacının rücu hakkı olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Bu durum karşısında, davacının davacısını halefiyet ilkesi uyarınca açtığı, ödemelerini kapsar şekilde dava dışı sigorta ettirenden verilme temlikname sunmadığı, zararın taşınan emtianın istifleme yetersizliği ve uygunsuzluğundan kaynaklandığı, yapılan ödemenin hatır ödemesi (ex gratia) olduğu, davacıya rücu hakkı vermeyeceği dikkate alınmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.”

⁹⁵ Omağ, s.114.

⁹⁶ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1602; Yarg 11 HD., T 26.2.2014, E 2013/15864, K 2014/3599: “Dava, emtia nakliyesi sigortası nedeniyle rücu tazminat talebine ilişkin olup, mahkemece; Dairemizin bozma ilamına uyulduktan sonra herhangi bir araştırma yapılmaksızın sigorta akdinin hükümsüz olduğu ve bu nedenle davacının rücu talebinde bulunamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, her ne kadar poliçe teklif tarihi 22/08/2005 olarak gösterilmiş ise de davacı vekili, teklifin rizikodan önce 20/08/2005 tarihinde yapıldığı ve bu nedenle sigorta akdinin hasardan önce gerçekleşmiş olduğunu, fakat teklifin ve akdin yapıldığı tarihin cumartesi günü olması ve bilgisayar sisteminin teklif tarihini otomatikman bir sonraki iş günü olarak belirlemesi nedeniyle bilgisayardan 22/08/2005 pazartesi olarak görüldüğünü iddia etmiştir. Mahkemece, bu husus üzerinde durularak gerektiği takdirde davacının bilgisayar ve benzeri kayıtları da incelenmek suretiyle akdin rizikodan önce gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi gerekirken eksik inceleme sonucu karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.”

Yarg 11.HD. 23.10.2018 tarihli 2017/859K sayılı ilamı;“Mahkemece, uyulan Dairemiz bozma ilamı ve tüm dosya kapsamına göre, davacı ... şirketi ile sigortalısı olan dava dışı ... Gıda Maddeleri A.Ş arasında düzenlenen nakliyat emtia sigorta poliçesine göre poliçenin düzenlenmesine yönelik yapılan teklif tarihinin 22.08.2005 olduğu, yükleme tarihinin 20.08.2005 olarak gösterildiği, kaza tespit tutanağı incelendiğinde ise riziko tarihinin 20.08.2005 tarihi olduğu, davacı tarafça teklifin rizikodan önce yapıldığı, bu sebeple de sigorta akdini hasardan önce gerçekleştiği, davacı tarafça; teklifin ve akdin yapıldığı tarihin cumartesi günü olduğu, bilgisayar sisteminin teklif tarihini otomatik olarak bir sonraki iş günü olarak belirlediği iddia edilmişse de sigorta poliçesinin oluşturulduğu 2005 yılında davacı şirketin ... sistemini kullandığı, bilgisayar programlarında yapılan işlemlerin arşivlenmesi veya ileride incelemesi amacıyla tutulan kayıtların log kaydı olarak adlandırıldığı, söz konusu poliçenin log kaydı bilgilerinin veri tabanında olmadığı, poliçeyi düzenleyen aracı acenteye ulaşamadığı, bölge müdürlüğü kayıtlarında da herhangi bir iz ve emarenin bulunduğu yönünde davacının herhangi bir bildirimini bulunmadığı, poliçenin rizikonun gerçekleşmesinden önce düzenlendiği hususunu ispat yükü davacı ... şirketinde olduğu, sigorta şirketinin bu hususu ispat edemediği, sigorta akdinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra düzenlendiği, bu sebeple de hükümsüz sigorta ilişkisine dayalı olarak davacı ...tarafından sigortalısına yapılan ödeme sebebiyle davacının davalıya halefiyet hakkı doğmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.”⁹⁷

Diğer yandan sigorta teminatının ne zaman başlayacağı değerlendirilmelidir. Zira uygulamada kimi sigorta primlerinin taksitle ödendiği kimi zaman defaten ödendiği görülmektedir. Bu anlamda TTK m. 1421 hükmü gereğince aksine bir anlaşma yoksa sigorta teminatı ilk sigorta priminin ödenmesiyle başlamaktadır. Yukarıda da izah edildiği gibi sigortacının halefiyet hakkının doğması geçerli bir sigorta sözleşmesine bağlıdır, sigorta sözleşmesinden bahisle ödeme yapılmış olsa dahi bu yapılan ödeme hukuken geçerli sigorta himayesi altındaki zarar gören sigortalıyla ödenmiş olması gereklidir. Aksi halde sigortacının sigortalıya ödeme yapmış olması sigortacının halefiyet hakkını kazanmasına yeterli olmayacaktır, zira

⁹⁷ www.kazancihukuk.com.tr, ET: 20.03.2021.

sigortacı ödememesi gereken bir rizikoyu karşılayan pozisyonuna düşmektedir bu minvalde sigortacı eğer haksız yere sigortalısına ödeme yapmışsa TBK m.77 vd hükümleri gereğince sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak ödemiş olduğu bedeli sigortalıdan iade isteme hakkına sahip olacaktır⁹⁸. Nitekim Yargıtay HGK'nın kararında da bu meyanda görüş belirtilmektedir;

“Bu hükümler göstermektedir ki, sigorta hukukunda ilke olarak, sigorta akdinin meydana gelmiş olması, sigortacının sorumluluğunun başlamış olmasını gerektirmez. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1279'ncü maddesi hükmüne göre riziko, genel olarak sigorta sözleşmesinin vücut bulması ve yine aynı Yasanın 1295'nci maddesi uyarınca sigortacının sorumluluğunun başlamasından sonra oluşması halinde sigorta teminatı içerisinde kabul edilir. Sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için de TTK'nın 1282 ve 1295. maddeleri hükümleri uyarınca primin tamamının veya taksitle ödemenin kararlaştırıldığı durumda da ilk taksitinin ödenmiş olması zorunludur. TTK'nın 1295'nci maddesinde yer alan bu düzenleme emredici niteliktedir.”⁹⁹

Ayrıca uygulamada geçerli sigorta sözleşmesi olmadan yapılan bir ödeme mevcut ise genel hükümler gereğince alacağın temlik hükümlerine dayanarak zarar sorumlusundan riziko bedeli talep ettiği görülmektedir¹⁰⁰. Nitekim Yargıtay 11.Hukuk Dairesi 2009/11534 E. 2011-4286 K. 12.04.2011 tarihli kararında da uygulamanın bu minvaldeki örneği teşkil etmektedir;

---

⁹⁸ Omağ, s.73.

⁹⁹ Yarg HGK, T 18.3.2015, E 2013/17-1907, K 2015/1060.

¹⁰⁰ Yarg 11.HD, T 11.09.2017, E 2016/7257, K 2017/4196: “Dava, Nakliyat Emtia Abonman Sigorta Poliçesi uyarınca sigortalıya ödenen tazminatın rücuen tahsili istemine ilişkindir. Davacı ... şirketi tarafından düzenlenen ve dava dışı üst taşıyıcı ...Nakliyat Lojistik Akar. Gıda Sanayi ve Tic. Aş.'nin sigortalı olarak gösterildiği Nakliyat Emtia Abonman Sigorta Poliçesi mal sigortası niteliğinde olup sorumluluk sigortası mahiyetinde değildir. Sigortalı üst taşıyıcının, malın teslimine yükümlülüğü çerçevesinde taşınan malların alıcısına sağlam tesliminde menfaati bulunmakta olup sigortacı tarafından sigortalıya ödeme yapıldığında sigortacı, zarar sorumlularından rücuen tahsil cihetine gidebilecektir. Her ne kadar davacı tarafından dosyaya sunulmuş bir spesifik poliçe bulunmamaktaysa da, 05.09.2012 tarihli Nakliyat Hasar Likiditasyon Hesabı ve İbraname başlıklı belge ile dava dışı sigortalı, hasar bedelini nakden aldığını, mesul olanlara karşı rücu haklarını davacıya devrettiğini belirttiğinden davacının sigortalıdan temlik alan sıfatıyla zarar sorumlularına başvuruda bulunmasına yasal bir engel bulunmayıp mahkemece, sigortalının hasar sebebiyle taşıtana ödeme yapıp yapmadığının belli olmadığı, halefiyetin gerçekleşmediği ve davacının aktif husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.”

“Öte yandan, TTK'nın 1301. maddesi uyarınca rücu davası açılabilmesi için, sigortacı ile sigortalı arasında bir sigorta sözleşmesinin mevcudiyeti, sigortacının bu sebeple sigortalısına bir ödeme yapmış olması ve sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması gerekir. Somut olayda, davacı ile dava dışı sigorta ettiren şirket arasındaki nakliyat abonman sigorta poliçesi dosyaya ibraz edilmiş olup, ayrıca davaya konu taşımaya ilişkin spesifik poliçe dosyaya sunulmamıştır. Mahkemece, davaya konu taşımaya ilişkin spesifik poliçe düzenlenip düzenlenmediğinin araştırılması, düzenlenmiş ise dosyaya getirtilerek meydana gelen zararın poliçe kapsamında olup olmadığının belirlenmesi, şayet zarar poliçe kapsamında değilse dosyaya sunulan ibranamede, sigorta ettirenin alacağa ilişkin her türlü hakkını davacı sigortacıya temlik ettiğine ilişkin yazılı beyanının varlığı dikkate alınarak davacının dava hakkının, bu durumda TTK'nın 1301. maddesine dayalı halefiyete değil, TBK'nın 162. vd madde hükümlerine dayalı olduğunun kabulüyle davanın buna göre ele alınması ve sonuçlandırılması gerekirken, eksik incelemeye dayalı yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru olmamış, hükmün açıklanan gerekçe ile bozulması gerekmiştir.”¹⁰¹

2.6.2. Sigorta Bedelinin Ödenmesi

Sigortacının halefiyetinin doğması için öncelikle sigorta bedelinin sigortalıya ödenmesi gereklidir. Sigorta bedelinin ödendiği an sigortalıya ait olan dava hakkı halefiyet ilkesi gereğince sigortalıya geçer¹⁰². Normal şartlarda sigortalı dilerse zarar sorumlusuna dilerse sigortacıya başvurma hakkına sahiptir¹⁰³, sigorta himayesinin

¹⁰¹ www.kazancihukuk.com.tr, ET: 28.03.2021.

¹⁰² Yarg 11 HD., T 7.10.2013, E 2013/629, K 2013/17665: “Mahkemece, sigortalıya yapılan ödemelere ilişkin ibraname belgesinin davacı tarafından sunulmadığı ve bu hususun dava şartı olduğundan bahiste davanın reddine karar verilmiştir. 6762 Sayılı TTK'nın 1301. maddesi uyarınca sigortacı, sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren yerine; geçer ve dava, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. TTK'nın 1301. maddesi hükmüne göre rücu davası açma hak ve yetkisi sigortalısına ödemede bulunan sigorta şirketine aittir. Sigorta şirketinin bu hak ve yetkiye sahip olabilmesi için sigortalı ile arasında sigorta sözleşmesinin bulunması, sigortacının rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortalılara ödeme yapması ve sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması gerekmektedir. Bu itibarla, rücu davasında sigortacının öncelikle halefiyet hakkını kazandığını belgeleriyle kanıtlaması gerekli ve yeterli olup ayrıca ibraname belgesinin sunulması sigortacının, üçüncü şahsa rücu edebilmesinin bir şartı değildir.”; Yarg 11.HD., T 28.11.1989, E 1988/9339, K 1989/6722.

¹⁰³ Kılıçoğlu, s.402.

amacıda zaten sigortalının rizikosunun derhal giderilmesi ve sigortalının kaybının giderilmesidir. Sigortalının himaye altında olması zarar sorumlusuna başvuru hakkını engellemediği gibi ortadan kaldırmaz, ancak sigortacının sigortalının zararını gidermesiyle yapılan ödeme oranında bütün haklar sigortacıya intikal eder. Bu meyanda halefiyet ilkesine dayalı davada mahkemelerin ilk incelemesi gereken hususlardan biri sigortalıya bedelin ödenip ödenmediğidir¹⁰⁴. Dolayısıyla sigortacıya halefiyet hakkı ödeme yapmadan intikal etmemektedir¹⁰⁵.

Çalışmamızda detaylıca irdelendiği üzere halefiyet ilkesi zarar sigortaları için geçerli olup can sigortalarında geçerli değildir. Aksi halde mal sigortalarında zenginleşme yasağı ihlal edilmiş olacak, sigortalı hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan tazminat alarak zenginleşmiş olacak ayrıca işbu durum zarar sorumlusunun hem sigortacının halefiyete dayalı talebiyle hem de sigortalının talebiyle karşı karşıya kalıp aynı zararı iki defa ödemek durumunda kalacaktır. Diğer yandan sigortacı tarafından alacaklıya, sigortalıya hoş görünmek için sigorta poliçe teminatları haricinde ödemeler yaptığına da uygulama rastlanılmaktadır. Bu şekilde yapılan ödemelere hatır ödemesi-ex gratia ismi verilmektedir¹⁰⁶. Bu şekilde yapılan ödemeler TBK m. 183 hükmü gereğince alacağın temliki yoluyla sigortacıya devredilmek suretiyle zarar sorumlusu üçüncü kişiden işbu sorumluluk tazminatının sigortacı tarafından tahsili yoluna gidilebilir¹⁰⁷.

Ayrıca sigortacı tarafından gerçek hak sahiplerine ödeme yapılması gereklidir¹⁰⁸. Aksi halde sigortacı zararı tazmin yükümlüğünden kurtulamadığı gibi halefiyet hakkına da sahip olamayacaktır. Yargıtay kararlarına¹⁰⁹ konu ve aşağıda irdelenen emsal kararda da görüleceği üzere sigortacının hak sahibine ödeme yapmadığı takdirde halefiyet hakkı doğmadığı gibi gerçek hak sahibine ödeme yapmadığı takdirde, zarar sorumlusuna rücuen açacağı davanın, aktif dava ehliyeti yokluğundan

---

¹⁰⁴ Yarg 11 HD., T 23.5.2019, E 2017/3866, K 2019/4119.

¹⁰⁵ Çeker, 2012, s.171.

¹⁰⁶ Omağ, s.81.

¹⁰⁷ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, s.75.

¹⁰⁸ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, s.75.

¹⁰⁹ Yarg 11 HD., T 10.3.2015, E 2014/7597, K 2015/3282.

sigortacı sıkıntı yaşayacaktır¹¹⁰. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 25.02.2019 tarihli, 2016/13828 E. 2019/1600 K. Sayılı ilamında da istikrarlı şekilde bu tutum devam etmektedir ;

“Sigorta şirketi tarafından, 2918 Sayılı Kanun kapsamında poliçeye dayalı akdi sorumluluk nedeniyle poliçe limiti dahilinde, sigortalı ya da hak sahiplerine ödeme yapıldığının geçerli belgelerle kanıtlanması durumunda, sigorta şirketinin mükerrer ödeme ile karşı karşıya bırakılmaması bakımından, ödediği miktar oranında tazmin sorumluluğundan kurtulduğunun kabulü gereklidir.”¹¹¹

Diğer yandan ödemenin yapılması faizin başlangıç tarihi açısından da önem arz ettiği gibi bizatihi sigortacı ödeme yaptığını da ispat yükü altındadır. Müteaddit Yargıtay kararlarına¹¹² da konu edilen bu hususta, Yargıtay faizin başlangıç tarihi olarak ödemenin yapıldığı tarihi esas almıştır. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2004-1234 E. 2004-10330 K. 25.10.2004 T. kararı da bu yönde olduğu gibi bu husus içtihatlarda istikrar kazanmıştır;

“Sigorta ettirene halef olabilmesi için öncelikle gerçekleşen riziko bedelini sigorta ettirene ödemesi gerekmektedir. Bu nedenle sigortacının 3'ncü şahsa rücu edebilme

---

¹¹⁰ Yargıtay 11 HD., T 18.4.2005, E 2004/7300, K 2005/3742: *“Davacı sigortacının, gerçek hak sahibine ödeme yapmamış olması halinde, halefiyet hakkı doğmayacağından, zarar sorumlusuna rücu açacağı davanın, aktif dava ehliyeti yokluğundan reddi gerekecektir. Davacının ödeme yapip, ibraname aldığı satıcı-taşıtan, dava dışı alıcıdan mal bedelini peşin almamış olması ya da hiç olmazsa, hasarlı ve eksik mal bedelini tahsil edememiş ya da peşin tahsilat sonrası bu bölümü iade etmiş olması halinde, satıcının gerçek hak sahibi olduğunun kabulü gerekir. CMR taşıma senesinde "peşin ödeme" anlamına gelen "Freight Prepaid" ibaresine yer verilmiştir. Bu itibarla, mahkemece, dava hakkına ilişkin bu yön üzerinde yeterince durulması, bu ibarenin mal bedeli ile ilgisinin bulunup, bulunmadığının, uzman bilirkişi incelemesi ile saptanması, tarafların dava hakkına ilişkin delilleri üzerinde inceleme yaptırılması, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, bu yönde, eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır.”*

¹¹¹ www.kazancihukuk.com.tr, ET 30.03.2021.

¹¹² Yargıtay 11 HD., T 29.04.2003, E 2002/11628, K 2003/4281:

“Halefiyete dayalı rücu davası, esas itibariyle sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının, onun halefi sıfatıyla sigortacı tarafından açılmasıdır. Trafik kazaları, nitelikleri itibariyle haksız fiilerdendir. Haksız fiiller de temerrüt tarihi, haksız fiilin meydana geldiği tarih olup, ayrıca zarar sorumlusunun ihtar veya ihbar edilmesine gerek yoktur. Halefiyete dayalı rücu davasında sigortacı, halefiyet hukuki ilişkisi sebebiyle ancak selefinin sahip olduğu haklara sahiptir. Bunun için, öncelikle gerçekleşen riziko bedelini sigortalısına ödemesi gerekir. Dolayısıyla, sigortacının 3. şahsa rücu edebilme tarihi, sigorta ettirene ödeme yaptığı tarihtir. Bu tarih, aynı zamanda işleten ve sürücünün faizden sorumluluklarının da başlangıcıdır. O halde, davalılar İsa Ü. ve Arif Ü.' in ödeme tarihi olan 06.07.1999 tarihinden itibaren faizden sorumlu tutulmaları gerekirken, yazılı şekilde dava tarihi olarak tayini bozmayı gerektirmiştir.”

tarihi, ödeme yaptığı tarihtir. Somut olayda ise davacı sigortacı tarafından sigorta ettirene ödeme yapıldığına ilişkin herhangi bir belge dosyaya sunulmamıştır. Oysa yukarıda açıklandığı üzere, ödeme belgesi, davacının aktif husumet ehliyetinin bulunup bulunmadığını belirlediği gibi temerrüt faizinin yürütülmeye başlanacağı tarihi de belirler. Bu durum karşısında mahkemece, anılan belge getirtilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde eksik incelemeyle hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.”¹¹³

2.6.3. Sigorta Ettirenin Dava Hakkının Bulunması

Sigortacı, geçerli bir sigorta sözleşmesi ile himaye altına alınan sigortalının teminatı hasara uğradığında ve bu zararı tazmin eden sigortacı sigortalının yerine kaim olmaktadır. Eğer ki sigortalının bu durumda dava hakkı mevcut ise sigortalının zararının tazmin edilmesiyle işbu dava hakkı kanunen sigortacıya geçmektedir. Bu sebeple sigortacının halefiyet hakkının doğumu için sigortalının dava hakkının mevcut olması gereklidir.

Nitekim halefiyete dayalı davada sigortacı halefiyet hakkının şartlarına haiz olduğunu halefiyet kuralı uyarınca sigortalısına ödeme yaptığını ispat etmek zorundadır¹¹⁴. Sigortalının sahip olduğu hakkın mahiyeti halefiyetin doğması bakımından önem taşımamaktadır. Dava hakkının konusunu, haksız fiili, kusursuz sorumluluk ve akde dayanabilir¹¹⁵. Doktrinde¹¹⁶ ve uygulamada¹¹⁷ halefiyet hakkının doğması için sigortalının dava hakkının olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

¹¹³ www.kazancihukuk.com.tr, ET: 20.04.2021.

¹¹⁴ Yarg HGK, T 05.2.2019, E 2017/17-1088, K 2019/65 “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun TTK'nın 1472'nci maddesinin 1. fıkrasına göre; sigortacı, sigorta tazminatını ödemediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.”

¹¹⁵ Kılıçoğlu, s.415.

¹¹⁶ Çeker, 2012, s.166; Ünan, s. 238; Omağ, s. 88.

¹¹⁷ Yarg 11. HD, T: 27.10.2020, E:2020/916, K: 2020/4576: “Davalıya tebligat yapıldığı, yazılı bir beyanda bulunmadığı ve duruşmalara katılmadığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesince, toplanan delillere, bilirkişi heyet raporuna ve dosya kapsamına göre; dosyada mevcut bilirkişi heyet raporlarında; hasarın davalıya ait aracın brandasının yırtık olması nedeni ile yağmur sularının içeri

Sigortacının dava hakkının bulunup bulunmaması zarar sorumlusu ve olayın nevine göre değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda uygulamada kimi zaman zarar sorumlusunun sigortalının yakınları olduğu veya sigortalı ile sigorta ettirenin menfaatlerinin birleşmesi neticesinde sigortacının dava hakkının olup olmaması tartışmaya konu olmaktadır. Bu sorun E-TTK 1301. Maddenin lafzındaki üçüncü şahıslar kavramına yer verilmiş olması sorunlara ve tartışmalar sebep olmuş yeni kanun ile birlikte bu kavram kaldırılmak suretiyle yerine sorumlular kavramına yer verilerek bu sorun çözülmeye çalışılmıştır¹¹⁸. Bu tartışmalar ve değerlendirmeler çalışmamızın halefiyetin uygulama alanı başlığında detaylıca değerlendirmeye alınacaktır.

Diğer yandan uygulamada halefiyetin şartları değerlendirilirken en fazla kusur sorumluları tarafından yapılan savunma; zararı giderilen sigortalının dava hakkı olmadığı yönündedir. Nitekim bu sebeple davanın esasına girilerek kusur tespiti yapılmaktadır, böylelikle kimi zaman sigortalının kusur oranında değişimler olabileceğinden sigortacının ödemiş olduğu miktarın tamamını tazmini her zaman mümkün olmadığı gibi zarar sorumlusundan tahsil ettiği bedelleri iade ettiğine de uygulamada rastlanılmaktadır. Bu minvalde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bu yöndeki bir kararında¹¹⁹ şöyle bir değerlendirme yapılmıştır; Uluslararası taşıma yapılan nakliyat firması ile yurtdışına gönderilen ürünler ayıplı olarak teslim edilmiş ve sigortacı tarafından sigortalısına ödeme yapılmıştır. Yapılan bu ödeme neticesinde her ne kadar kusurun nakliyat firmasından kaynaklandığı sebebiyle nakliyat firmasına icra takibi başlatılmış ve firma bu icra takibine ödeme yapmak zorunda kalmış ise de Nakliyat firması tarafından bu uyuşmazlık istirdat davasına konu edilmiştir. İstirdat davasında ise yüklenen ürünlerin ahşap paletlere yüklendiği, bu ahşap paletlerin nemli olmasından ötürü ürünlerin bozulmasına sebep olduğu, sigortalının araç seçiminde ve temininde % 80 kusurlu olduğu nakliyat firmasının ise

---

girmesi ile oluşmadığı, hasarın hatalı yüklemekten kaynaklandığı, somut olayda halefiyetin bütün şartlarının gerçekleşmediğinden dolayı davacı ...şirketinin sigortalısının halefi sıfatıyla davalıdan rücuen tahsil edebileceği herhangi bir tazminat alacağıının bulunmadığı, davalının icra takibine yönelik itirazının yerinde olduğu belirtildiği gerekçeleri ile davanın reddine karar verilmiştir.”

¹¹⁸ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1603.

¹¹⁹ Yarg 11. HD, T 24.10.2019, E 2018/1170, K 2019/6712.

nezaret yükümlülüğü ve uyarma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden ötürü %20 kusurlu bulunmuştur. Hal böyleyken görüldüğü üzere sigortacı her zaman dava hakkı varmışçasına uygulamada icra takibi başlatıyor olsa da kusur durumu yargılama aşamasında tespit edildiğinden halefiyet hakkının olmadığı veya kimi zaman dava hakkının talebinin çok daha altında olabileceği yönünde kararlar¹²⁰ verilmektedir.

Özetle sigortacının halefiyet hakkının doğmasının için yukarıda belirtilen şartların tamamının birlikte gerçekleşmesi gereklidir. Yalnız yukarıda belirtilen şartlar kimi zaman gerçekleşmese dahi sigortacı Borçlar Kanunu genel hükümler kapsamında alacağın temlik hükümlerine dayanmak suretiyle zarar sorumlusuna dava hakkına haiz olabileceği yönünde değerlendirme yapılmasını Yargıtay zorunluluk olarak görmektedir. Nitekim bu yönde belirtilen kararlarda kimi zaman geçerli sigorta poliçesinin eksikliği kimi zaman farklı eksiklikler sebebiyle sigortacının alacağın temlik hükümlerine dayanmak suretiyle kullanacağı bu hakkın önu açılmaktadır. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 1999/357 E. 1999/2407 K. 22.3.1999 tarihli kararında da bu hususun üzerinde durulmuştur;

“35 B...54 plakalı araçta meydana gelen hasar bedelini araç maliki Birsen A. 4.9.1997 tarihinde davacıdan tahsil ederek, davalılardan olan alacağını davacı şirkete temlik etmiştir. Sigortacının açtığı rücu davasında TTK'nın 1301'inci maddesinde anılan halefiyet şartları gerçekleşmemiş olup da sigortacı ödeme yaptığı sigortalısından zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkını temlik yoluyla almışsa bu takdirde davacı, TTK'nın 1301 inci maddesi hükmüne göre değil, TBK'nın 162 ve onu izleyen maddelerde düzenlenmiş bulunan alacağın temlik hükümlerine göre

¹²⁰ Yarg 11. HD, T 20.1.2015, E 2014/15594, K 2015/670: “Mahkemece yapılan yargılama sonunda iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, davaya konu hasarın taşıma sırasında meydana geldiği, sigorta teminatı kapsamında bulunduğu, davalının taşıyıcı konumunda olduğu, emtianın varma yerinde boşaltma sırasında bir kısmının hasarlı olduğu tespit edilerek tutulan tutanağın araç şoförünce imzalandığı, emtianın ambalaj şeklinin uluslararası taşımacılığa uygun olduğu, ancak yükün araç içine gereği gibi sabitlenmemesi ve istifin desteklenmemesi sebebiyle yol şartlarında istifin bozulduğu ve davaya konu hasarın meydana geldiği, yükleme taşıyıcı tarafından yapılmamış ise de, taşıyıcının yükün araç içine istiflenmesi ve sabitlenmesine nezaret etme yükümlülüğünün bulunduğu, davalı taşıyanın yükün araç içine istifi sırasında nezaret ederek gerekli uyarı ve müdahaleyi yapmamış olması sebebiyle hasardan gönderen ile birlikte sorumlu olduğu, davalının 4.204,67 USD'nin hasar tarihi itibarıyla TL karşılığı olan 7.687,82 TL den sorumlu bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, 7.687,82 TL rücu alacağının dava tarihinden itibaren işleyecek avans faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir.”; Yarg 11 HD., T 23.11.2015, E 2015/5208, K 2015/12424.

dava açabileceği ve sigorta şirketince rücu davası şeklinde açılmış olan davanın reddolunmayarak bu hükümler çerçevesinde çözüme kavuşturulması gerekeceğinin de düşünülmemesi doğru görülmemiştir.”¹²¹ Kanaatimizce genel hükümler kapsamında sigortacıya bu yönde hak kullandırılması yerindedir, zira yasal halefiyet zaten kanuni temlik hükmünde olduğundan sigortacının alacağı temlik hükümlerine dayanmak suretiyle usuli eksiklikleri aşmasında bir engel olmayacağı kanaatindeyiz.

2.7. Halefiyet Hakkının Sınırları

2.7.1. Zarar Bakımından Sınırlandırma

Yukarıda detaylıca irdelenen halefiyetin şartları gerçekleştiği takdirde sigortacının halefiyet hakkı doğacaktır. İşte sigortacının halefiyet hakkının sınırını gerçek zararı geçmemek kaydıyla sigortacının ödediği tazminat miktarı oluşturmaktadır¹²². Bu yönden sigortacının gerçek zararı aşan talepleri karşılık bulmamaktadır. Zira uygulamada sigortalının gerçek zararının araştırılarak bu doğrultuda hüküm kurulması yönündedir¹²³. Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu başka bir kararında¹²⁴ ise sigortacının, sigortalıya ödediği tazminat oranında sigortalının yerine geçeceği ve onun kanuni halefi olacağıda net bir şekilde belirtilmiştir. O halde sigortacı üçüncü kişilere karşı gerçek zararlarla sınırlı olarak halefiyet hakkını kullanıyorsa TTK m.1472 uyarınca intikal eden hak zarar sorumlusundan gerçek zararın tazmin hakkı olarak nitelendirilebilir. Sigortacının teminat kapsamında olmayan ve gerçek zararı aşan miktar ise halefiyet hakkından

¹²¹ www.kazancihukuk.com.tr, ET:10.04.2021.

¹²² Çeker, 2012, s. 172; Özoğlu, s. 226.

¹²³ Yarg 11. HD, T 25.10.2004, E 2004/1293, K 2004/10256: “Mahkemece, davacının sigortalısına 2.029.710.304 lira ödeme yaparak halefiyet hakkını kazandığı gerekçede kabul edildiği ve hükmüne esas bilirkişi raporunda da hasar miktarı bu miktar kadar hesaplandığı halde, halefiyet sınırı aşılarak, istem gibi 2.031.000.000 liranın tahsiline karar verilmesi doğru olmamıştır.”

¹²⁴ Yarg İBK, T 31.03.1954, E 1953/18, K 1954/11.

faydalanılarak zarar sorumlusu üçüncü kişilerden talep edilemez¹²⁵. Nitekim Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da sigortacının halefiyet hakkının sınırının gerçek zarar ile sorumlu olduğu irdelenmiş ve bu konuda içtihatlar yerleşik hale gelmiştir;

“Halefiyete dayalı olan rücu davası, esas itibariyle sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının, onun halefi sıfatıyla sigortacı tarafından açılmasıdır. Dolayısıyla, tazminat davasının ilkeleri dikkate alınmalıdır. Sigortacı, selefine ödediği miktarı değil, ancak gerçek zararı zarar sorumlusundan isteyebilecektir. Somut olayda mahkemece, Emekli Başkomiserden hasar ve kusura ilişkin olarak alınan bilirkişi raporuna itibar edilerek davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, bilirkişi sıfatı itibariyle kusur incelemesi yapabilecek bilgiye sahip ise de, hasar belirlemeye ehil değildir. Olay nedeniyle hasara maruz kalan araçta meydana gelen gerçek zararın ehil bilirkişi marifetiyle tespit ettirilip, sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken uzman olmayan bilirkişice verilmiş, hüküm vermeye yetersiz rapora itibar edilerek yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”

2.7.2. Kişi Bakımından Sınırlandırma

Halefiyet hakkının bir diğer sınırını ise hakkın ileri sürülebileceği kişiler bakımından yapılan sınırlandırmalar oluşturmaktadır. Şöyle ki TTK m.1429 gereğince sigorta sözleşmesine aksine bir kayıt konulmadığı müddetçe sigortacı sigortalının, lehtarın, sigorta ettirenin ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları gidermekle yükümlüdür. Ancak bu kişiler rizikoyu kasten gerçekleştirmişse sigortacı tazmin yükümlülüğünden kurtulduğu gibi primleri iade etme sorumluluğu da bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigortacı söz konusu kişilerin ihmalinden kaynaklanan zararları gidermekle yükümlü olduğu gibi bu zararlardan ötürü halefiyet hakkına da sahip olamayacaktır¹²⁶. Öğretide fiilinden sorumlu olduğu kişiler olarak aynı çatı altında yaşayan eş, anne, baba, çocuk, kardeş, torun gibi sigortalı ile müşterek bütçe ile yaşayan veya yakın aile bağı olan kimseler olduğu ve bu kişilere karşı sigortacının halefiyet hakkının

¹²⁵ Şeker/Öğüz, s. 195.

¹²⁶ Çeker, 2012, s. 173.

bertaraf edilmesi gerektiği savunulmaktadır¹²⁷. Sigortacının halefiyet hakkının bu kimselere karşı uygulanacağı kabul edildiği takdirde sigorta himayesinin anlamı kalmayacak, bu halde zarar sorumlusunun zararı tazmin etmesininin sonuçlarından zaten doğrudan sigortalıda etkilenmiş olacaktır. Hal böyleyken sigortalının zarar sorumlusundan zararının talep etmeyeceği kabul edilen hallerde sigortacı tarafından sigorta sözleşmesi gereğince zarar giderilmeli ancak halefiyete dayalı hakkını kullanamamalıdır¹²⁸. Ancak zaman zaman tartışmalara sebep olmuş ve kanunun sigortalının yakınları bakımından sınırlandırılmış olmasına rağmen kanunda açık şekilde düzenlenmemiş olması eleştiriye konu olmuştur¹²⁹. Bu sebeple doktrinde bu yöndeki eksikliğin giderilmesi adına kanunun açıkça fiilinden sorumlu olduğu kişiler kavramını açıkça ve istisnai halde düzenlemesi gerektiği tavsiye edilmiş¹³⁰, bu eleştiriler kanuni düzenlemede karşılık bulmamıştır. Ayrıca Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda sigortalının iktisadi birlik içerisinde yaşadığı kişilere sigortacının rücu hakkını kullanamayacağı düzenleme altına alınmış olması ve Sigorta hukuku mevzuatımızda Alman Hukuku'ndan esinlenmesine rağmen mevzuatımızda bu minvalde düzenlemenin açık şekilde bulunmaması eleştiriye konu olmuştur¹³¹.

Kanaatimizce öğretide hâkim olan görüş isabetlidir zira mevzuatımızda halefiyet hakkından istisnalık konusunda net bir düzenleme yapılmamış olması iktisadi birliktelik içerisindeki şahısları tehlikeye atmakta ve sigortacının işlevselliğini olumsuz etkilemektedir. YHGK bir kararında TTK m.1429 hükmünde bahsi geçen kişilere karşı zarar kasten neden olmadıkları sürece rücu imkânı

---

¹²⁷ Atabek, s. 183.

¹²⁸ Şeker/Öğüz, s. 198.

¹²⁹ Oğaç, s. 123.

¹³⁰ Damar, s. 2308.

¹³¹ Sopacı Öztuna, Birgül, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi" Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 28, Sayı 3, Eylül 2012, s. 135.

olmayacağı yönünde hüküm kurmuştur¹³². Doktrinde ise yapılan çok kısıtlı tartışmalar sebebiyle genel itibariyle çalışmamızda Yargıtay içtihatları üzerinde durulmuştur. Konuya ilişkin değerlendirme yapan Ünan “*temsilci*” kavramı üzerinde durmak suretiyle aslından “*fiilinden sorumlu olma*” kavramı yerine temsilci olduğunu düşünmekte ve temsilcinin burada sigortalıyı temsil etmesi sebebiyle sigortalı gibi sayılması gerektiği nitekim kiracının dahi temsilci sıfatını haiz olduğunu belirtmek suretiyle ifa yardımcılarının da bu kapsamda olduğunu düşünmektedir¹³³. Yargıtay yine bir kararında sigortalının rızası ile aracın üçüncü kişilerce kullanan kişi tarafından sebep olunan rizikonun poliçe teminatları kapsamında olması sebebiyle yasal halefiyetin uygulanmayacağı yönünde tespitte bulunmuştur¹³⁴.

¹³² Yarg HGK, T 09.4.2008, E 2008/17-299, K 2008/302: " Oluşa göre; dava dışı sigortalının geçici bir süreyle kullanıp iade etmek üzere davalılardan Y.Ö.'ye verdiği, onun da, muhafaza etmesi için davalı A.Y.'ye teslim ettiği aracın, ölen A.P. tarafından çalınması ve kazaya uğrayarak ağır hasar görmesiyle sonuçlanan süreçte, dava dışı sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu davalıların Türk Ticaret Kanunu'nun 1278. maddesi anlamında kasti davranışlarından söz edilmesine hukuken olanak yoktur ve esasen böyle bir iddia davacı tarafından dahi ileri sürülmemiştir. Yine, Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın A.5-6. maddesinde belirtilen ve zararın teminat dışında kalmasını gerektiren hallerin de somut olayda söz konusu olmadığı açıktır. O halde, davacı sigortacının, sigortalanan araçta oluşan hasar nedeniyle dava dışı sigortalısına ödediği sigorta tazminatını davalılara rücu etmesine hukuken olanak bulunmamaktadır. "

¹³³ Ünan, s. 299-300.

¹³⁴ Yarg 11.HD., T 29.05.1985, E 1985-3689., K 1985-3361: "Davacı sigorta şirketi kasko sigorta nedeniyle sigorta ettirene ödediği hasar bedelini olay sırasında sigortalı aracı kullanmakta olan davalıdan rücu eden tahsilini talep etmektedir. Dosya münderecatından anlaşıldığına göre davalı İ. sigortalı aracı malikin rızası ile kullanmakta iken kaza meydana gelmiş ve araç hasara uğramıştır. Bu durumda sigorta şirketinin davalı aleyhine rücu davacı açıp açamayacağı meselesi önem kazanmaktadır. Sigortacı ile dava dışı sigorta ettiren arasında akdedilen sigorta poliçesi genel şartlarının 1. maddesinin (A) bendinde (Sigortalı araçta gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında ... çarpma... gibi kazalardan mütevellit ziya ve hasarların) sigorta teminatının kapsamında olduğu belirtilmiştir. Buna göre aracın sigorta ettiren tarafından kullanılmasıyla bir başkası tarafından kullanması arasında sigorta güvencesi bakımından herhangi bir fark gözetilmiş değildir. Daha açık bir deyişle araç ister sigortalı tarafından kullanılırken hasara uğrasın, ister bir başkası tarafından kullanılırken hasara maruz kalsın her iki halde de meydana gelen zarar sigortacı tarafından temin edilmiş olmaktadır. Öte yandan yine genel şartlar 4. madde tetkik edildiğinde (aracın bir başkası tarafından kullanılırken hasara uğraması) halinin teminat dışı kalan haller arasında sayılmadığı görülmektedir. Anılan maddenin "e" bendi ise kasten ika olunan zararlardan söz etmektedir ki olayımızda böyle bir iddia ileri sürülmemiştir. İşte yukarıdan beri yapılan bu açıklamalara göre sigortalı aracı sahibinin rızası ile kullanan davalının yasanın ve poliçe genel şartlarının kastettiği anlamda üçüncü kişi olarak kabulü mümkün olmayacağından, başka bir deyişle bu kişinin karıştığı trafik kazasından dolayı meydana gelen hasar dahi sigorta poliçesinin kapsamı dahilinde kaldığından açılan bu davanın reddi gerekirdi. Hal böyle iken mahkemece açıklanan bu hususlar dikkate alınmadan yazılı olduğu şekilde davanın kabulü doğrultusunda karar verilmesi doğru görülmemiş hükmün bozulması gerekmektedir. "

Kanaatimizce Yargıtay'ın bu yöndeki görüşü isabetli olmuştur, zira eğer ki araç sürücüsünün kasti bir hareketi yoksa ve sürücünün iradesi dışında sigortalı araçta riziko meydana gelmişse aracı kullananın sigorta ettiren veya emanete kullanan üçüncü kişi olmasında bir fark olmayacaktır. Bu yönden TTK m.1429 gereği sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler adeta sigortalıymış gibi himaye altında olduğu ve irdelenen Yargıtay kararları ile de görüldüğü üzere hususi bir grup oluşturulmak suretiyle sigortacının kendi sigortalısına rücu edemeyeceği ilkesini işletiyor olarak değerlendirilmektedir¹³⁵.

Yargıtay'ın 2012 öncesi ve sonrası kararlarında çok benzer olaylarda farklı görüşler tezahür etmektedir. Bu farklılık sebebiyle TTK m.1429 özelinde 2012 öncesi sonrası kararların kıyası zaruret haline gelmiştir.

Yargıtay'ın 2012 öncesi görüşlerini yansıtmaya için inceleyeceğimiz ilk kararda¹³⁶; sigortalı aracını otopark görevlisine teslim etmiş ve sonrasında otopark görevlisinin anahtarı koyduğu çekmeden araç alınmak suretiyle araç çalınmıştır. Sigortacı zarar sorumlularına halefiyete dayalı dava açmıştır. Ancak Yargıtay işbu kararında vale görevlisinin kasti davranışının olmadığını 6762 s. E-TTK'nin 1278. maddesi gereğince ve sigortalının rıza-i davranışı aracı ile sözleşmesel ilişki kurulmak suretiyle aracın valeyeye teslim edildiğini değerlendirmiştir. Bu sebeple de aracın rızaen zarar sorumlusuna teslim edildiğinden sigortacının kanuni halefiyet talebi reddedilmiştir.

Yargıtay'ın 2012 sonrası kararında¹³⁷ ise yine benzer şekilde araç valeyeye teslim edilmiş ve araç valeden çalınmıştır. Ancak 2012 sonrasında defaten ısrarlı muhalefet şerhleri olsa da sigortalı ile aracı teslim alan kişi arasındaki sözleşme zarar sorumlusuna sigortacının halefiyet hakkının engellemeyeceği yönünde görüş benimsenmiştir. 2012 öncesinde sigortalının aracı teslim ederek rızai teslim etmesi göz önünde bulundurulurken 2012 sonrasında ise aracı teslim alan otopark görevlisine zilyetliğin geçmesi ve sigortalı ile otopark görevlisi arasında bir saklama

---

¹³⁵ Yarg 11. HD, T 06.06.2014, E 2014/4364, K 2014/10853.

¹³⁶ Yarg17. HD, T 30.10.2008, E 2008/1813, K 2008/4960; Yarg HGK, T 09.04.2008, E 2008-17-299, K 2008/302; Yarg 17. HD, T 10.04.2008, E 2007/5255, K 2008/1861.

¹³⁷ Yarg HGK, T 21.3.2018, E 2017/17, K 2018/498.

sözleşmesi gerçekleştiği otopark görevlisinin de bu sözleşmenin kendisine yüklediği görevleri ihmal etmesi sebebiyle zararın oluşmasına neden olduğuna karar verilmiş ve sigortacının halefiyete dayalı davasının kabulüne karar verilmiştir.

Her ne kadar Yargıtay rıza kriterinde değişikliğe gitmiş olması eleştiriye konu olsa da¹³⁸ bu kararlar neticesinde kanaatimiz yargılama aşamasında TTK m.1429 bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerden olup olmadığı değerlendirilirken zarar sorumlusuna karşı sigortalının dava hakkının kullanıp kullanmayacağına değerlendirilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. Aksi halde normal şartlarda aracına kasko yaptırmayan bir araç sahibi aracının otopark görevlisine teslim etse ve araç otopark görevlisi zilyetliğindeyken çalınması halinde araç sahibinin sorumlulara karşı dava hakkını kullanacağı şüphesizdir aksi yorum ise zarar sigortalarının hâkim ilkesi olan zenginleşme yasağını ihlal edeceği ve zarar sorumlusunun haksız fiilinin karşılıksız kalacağı izahtan varestedir.

Yargıtay tarafından verilen kararlarla TTK m.1429 gereği sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler sebebiyle sigorta himayesine almasıyla hem sigortalı zarar sorumlularına dava hakkını kullanmamakta hem de sigortacı zarar sorumlularına dava hakkını kullanamamaktadır. Bu yönden haksız fiil sorumlularının sorumsuzluğunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır¹³⁹.

Kanaatimizce kanun maddesi bu anlamda eksik düzenlendiği açıktır, zira hiçbir kısıtlama ve düzenleme getirmeksizin “*sorumlulara*” sigortacının kanuni halefiyet hakkını kullanacağına belirtilmesi sorumlulara kimlerin dâhil olacağı sorusunu cevapsız bırakmış ve genel itibarıyla bu eksiklik Yargıtay içtihatlarıyla giderilir hal almıştır. Ayrıca halefiyet yasağı kötüye kullanmaya açık hale gelmiş sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin kasti davranışlarının halefiyet yasağı kapsamında olmayacağı ve bu anlamda sigortacının halefiyet hakkının doğacağı hususunda kanunda gerekli düzenlemenin yapılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

---

¹³⁸ Küçük, Damla; “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. Maddesinde Geçen “Sigorta Ettiren Veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11/1, 2020, s. 67.

¹³⁹ Küçük, s. 53.

2.8. Sigorta Sözleşmesinin Taraflarının Borç ve Yükümlülükleri

Sigorta ettirenin, kanun, sigorta genel şartları ve sigorta sözleşmesinden doğan bu yükümlülükleri bulunmaktadır. İşte bu yükümlülüklerde kendi içerisinde hem hukuki mahiyeti hem de zamanına göre bir tasnif yolu seçilmiştir. Hukuki mahiyeti gereği her ne kadar hepsi yükümlülük bunlar sigortacının borç mahiyetindeki yükümlükleri olup bu yükümlülükler yerine getirilmediği takdirde sigortacının ifasını talep ve dava hakkı bulunmaktadır. Ancak yükümlülük olarak adlandırılmış ise de sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin ve sigortacının karşılıklı denge içerisinde belli yükümlülükleri bulunmaktadır. Sigorta ettirenin prim ödeme borcu bu nitelikte bir yükümlülük olup sigorta ettiren tarafından yerine getirilmediği takdirde kanunun amir hükmü gereğince sigorta ettiren mütemerrit hale düşecek ve sigortacı dava hakkına sahip olacaktır¹⁴⁰. Bunun yanı sıra görev niteliğinde olan sigorta ettiren kanun sigorta genel şartları ve sözleşme ile yüklenmiş olan bir takım davranış ve yükümlükler bulunmakta olup çalışmamızda sigortacı rizikoyu taşıma yükümlülüğü, aydınlatma yükümlülüğü, sigorta poliçesi verme yükümlülüğü, tazminat ödeme borcu altındayken sigorta ettiren ise prim ödeme borcu, beyan yükümlülüğü, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü ve zararı önleme, azaltma ve sigortacının halefiyet hakkını koruma yükümlülüğü altında olup sigorta ettirenin yükümlülükleri kanunumuzda tasnif edilmiştir.

Kanun koyucu sigorta ettirenin borç ve yükümlülüklerinin aynı bölüm altında düzenlemesi hasebiyle tarafımızca da kanun koyucunun yöntemi benimsenmiştir. Ancak kanunun lafzındaki “*yükümlülük*” leri incelemeden önce yukarıda da kısaca değinildiği üzere borç ve yükümlülük kavramları esasen farklı kavramlardır. Aşağıda belirtilen yükümlüklerden sigorta ettirenin prim ödemesi borç niteliğinde olup sigorta ettiren tarafından yerine getirilmediği takdirde sigortacının dava hakkı mevcut olsa da diğer yükümlükler yerine getirilmediğinde aşağıdaki bölümde detaylıca

---

¹⁴⁰ Algantürk, Didem; “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 22, Güz 2012, s. 2.

inceleneceği üzere yükümlüklerin ihlali halinde ifasının dava edilemeyecek ancak sigortacı tarafından farklı yaptırımlara tabi olacaktır¹⁴¹.

Bu yükümlülüklerin yanı sıra ve TTK m. 1472/2'de sigortacının halefiyet hakkını ihlal etmeme yükümlüğü düzenlendiği gibi aşağıda da tasnif edileceği üzere sigortacının halefiyet hakkının korunması gerekliliğinde TTK m.1448'de hüküm altına alınmıştır. Doktrinde de bu husus sigortalının ihlal etmeme yükümlülüğü yanı sıra sigortalının sigortacının halefiyet hakkını koruma borcu altında da olacağı belirtilmektedir¹⁴². Bu bölümde sigortalının yükümlülükleri ve sigortalının halefiyet hakkının koruma yükümlülüğü ile birlikte sigortacının halefiyet hakkının ihlali kanun hükümleri, genel şartların ilgili hükümleri ve Yargıtay içtihatlarıyla birlikte ele alınacaktır.

2.8.1. Prim Ödeme Borcu

Sigorta ettiren rizikoyu devretme karşılığında prim sigorta sözleşmesi gereğince ücret ödeme borcu altına girmektedir. İşte bu borç prim olarak adlandırılmakta olup sigorta sözleşmesi gereğince sigorta ettiren prim ödemekle borçlu olduğu gibi sigorta himayesinin de başlayabilmesi için sözleşmeye göre ya tamamının ya da ilk taksidinin ödenmiş olması gereklidir¹⁴³. Prim ödeme borcu sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren tarafından asli edimlerinden¹⁴⁴. Yukarıda da belirtildiği gibi kısacası prim sigortacının riziko taşıma ediminin karşılığı olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁵. Prim miktarı tespit edilirken sigortalanan rizikonun gerçekleşme ihtimali, sigorta bedeli, sigorta akdinin süresi dikkate alındığı gibi sigorta tarifesinin tespitinde sigortacının han zararlar için ne kadar halefiyet hakkına ve rücu hakkına sahip olacağı yönden tespit ve tahmin edilmek suretiyle hesaplama yapılmaktadır. Hal böyleyken

---

¹⁴¹ Günay, s.97; Algantürk, s. 2.

¹⁴² Şeker/Öğüz, s. 158.

¹⁴³ Çeker, 2012, s. 104.

¹⁴⁴ Dündar, s. 25, https://dundaravukatlik.com/dosyalar/dosya_14416_Furkan-DuNDAR-193005338--1-.pdf, ET:09.11.2020.

¹⁴⁵ Kender, s. 251.

sigortalının sigortacının halefiyet hakkını ihlal etmesi doğrudan prim riziko dengesini etkileyecektir. İleride inceleneceği üzere zira gerek sözleşmenin kurulması aşamasında gerek sözleşmenin icrası aşamasında prim ile riziko arasında denge bulunmakta olup sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü de prim hesabını doğrudan etkilemektedir.

Sigorta primi sigorta sözleşmesi yapılır yapılmaz ve poliçenin tesliminde ödenmesi gereklidir¹⁴⁶. Hatta TTK m.1431/1 gereği poliçe düzenlenmemiş olsa dahi sözleşme yapıldığı anda sigorta priminin ödenmesi gereklidir. Primin ödenmemesi farklı sonuçları bulunmaktadır; bunlardan ilki prim ödenmediği takdirde sigorta himayesinin yani sigortacının rizikoya katlanma yükümlülüğünün başlamayacağıdır¹⁴⁷. TTK m.1431 gereği sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren mütemerrit olur¹⁴⁸ ve bu durum sigortacıya cayma hakkı, izleyen primin ödenmemesi sebebiyle fesih ve iki haklı ihtar ile fesih hakkı bahşeder.

2.8.1.1. Cayma Hakkı

Taraflar arasında sigorta priminin peşin ödenmesi kararlaştırılmış ve sigorta ettiren tarafından ödenmediği ve taksitle ödeme kararlaştırılmış ancak taksit vade gününde ödenmemişse sigortacıya üç ay içerisinde cayma hakkı tanınmıştır. Sigortacı bu hal karşısında sigorta ettirenin aleyhine dava ve takip başlatabileceği gibi hiçbir şey yapmadan sürenin sonunda kendiliğinden sona ermesi sağlanabilir. TTK m.1434 gereği prim borcu sözleşmeden itibaren istenirse dahi kanun hükmü gereğince cayılmış olur. Ancak sigortacı kendi kusuruyla prim borcunu tahsil

---

¹⁴⁶ Algantürk, s. 3.

¹⁴⁷ Yarg HGK, T 17.2.2010, E 2010/11-76, K 2010/76.

¹⁴⁸ Günay, s. 105.

etmediyse sigorta sözleşmesinden caydığının varsayarak sigorta tazminatı ödemekten kurtulamaz¹⁴⁹.

2.8.1.2. İzleyen Primin Ödenmemesi Nedeniyle Fesih

Sigortacının fesih hakkı ilk taksidin ödenmemesinden itibaren ilerleyen taksitlerin ödenmemesiyle doğmaktadır. İzleyen primlerden biri ödenmediği takdirde TTK ilgili hükümleri gereği sigorta ettirene noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre verilerek ödenmediği takdirde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı ihtar edilmelidir. Bu süre E-TTK m.1297’de bir ay olarak düzenlenmiştir. Eğer ki ihtarın tebliğine rağmen sigorta ettiren prim borcunu ödemediği takdirde sözleşme kendiliğinden feshedilmiş sayılacaktır.

2.8.1.3. Haklı İki İhtar ile Fesih Hakkı

TTK m. 1434/4 uyarınca, bir sigorta dönemi içinde sigorta ettirene iki defa ihtar primin ödenmemesi sebebiyle iki defa ihtar gönderilmişse, sigortacı sigorta

---

¹⁴⁹ Yargı 17. HD, T 28.09.2017, E 2015/17067, K 2016/5268: “Somut olayda; taraflar arasındaki kasko ve trafik sigortası poliçelerinin 10.09.2013-2014 vadeli olarak düzenlendiği, davacının zarar talebine konu olan trafik kazasının 19.12.2013 tarihinde gerçekleştiği, davacının anılan poliçeler gereği prim ödemesinin bulunmadığı, Poliçelerin tanzimi sırasında davacının yakını olan ...'ın kredi kartından primlerin tahsili konusunda görüşmeler yapıldığı ve prim tahsilatının bu şekilde yapılacağı konusunda tarafların mutabık kaldığı, tahsilatın yapılacağı ...'a ait kredi kartına ait tüm bilgilerin davacının araç ruhsatı fotokopisi üzerine not edilerek davalı sigortacıya verildiği de yine dosya kapsamıyla sabittir. Davacının poliçelerinden doğan primlerin tahsil edileceği kredi kartının sahibi olan bu kişinin, birçok aile bireyi için düzenlenen deprem- işyeri- kasko- sağlık sigorta sözleşmelerini uzun yıllardır davalı ... ile yaptığı ve bu poliçelerden doğan primlerin ...'ın (davacı poliçe primleri için de bildirilen) kredi kartından tahsil edildiği, başka poliçelere dair davalının prim tahsilatını bu kredi kartından yaptığına dair belgeler karşısında kredi kartının ödemeye müsait olduğu belirlenmiştir. İfade olunan tüm bu hususlar karşısında; davacı poliçelerinden doğan primlerin, üzerinde mutabık kalınan ve davalı sigortacıya bildirilen kredi kartından tahsili mümkün olduğu halde, davalı sigortacının basiretli tacir sıfatının da gereği olan tahsilat takibini yapma konusundaki eksikliği sebebiyle davalı sigortacının kusurlu olduğu açıktır. Davalı sigortacı ile uzun yıllardır süregelen birçok sigorta sözleşmesi ve fiili ödeme şekline duyulan güvenle davacının tahsilat yapılıp yapılmadığını takip etmeyişiinde davacıya atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı, davalı sigortacının poliçe tanziminden 3 ay 10 gün sonra gerçekleşen riziko ve davacının hasar ihbarına kadar geçen sürede prim tahsilat takibi yapmadığı gibi primlerin ödenmemesi sebebiyle TTK'nın 1434/2 maddesine göre sözleşmeden cayma yoluna da gitmediği, bu konuda davacıya herhangi bir bildirimde bulunmadığı, kararı temyiz etmeyerekte poliçenin ayakta olduğunu kabul ettiği hususları gözetilerek; davacının talep edebileceği tazminat miktarından kusur indirimi yapılmaksızın tazminata hükümlenmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.”

döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere sözleşmeyi feshedebilir (TTK m. 1434/4). Bu hükmün benzeri kira sözleşmelerine ilişkin iki haklı ihtar sebebiyle kira sözleşmesinin sona erdirebilme imkanı tanıyan TBK m.352/2 hükmünü anımsatmaktadır¹⁵⁰. Bu hükümden anlaşıldığı üzere haklı ihtarlar neticesinde sigorta ettiren tarafından her ne kadar primler ödense de sigorta sözleşmesinin sigorta sözleşmesinin sonunda hüküm doğurmak üzere kullanılacaktır. Kanaatimizce her ne kadar kanunda düzenlemeye konu olsa da zaten yeni dönemde sigorta sözleşmesi keşide etme tasarrufun sigortacıya ait olması sebebiyle bir yılın sonunda sözleşmenin sonundan itibaren geçerli olan fesih hakkı uygulamada çok fazla yer bulmayacağı kanaatindeyiz.

2.8.2. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü kanunda TTK m. 1435-1446 hükümlerinde sigorta sözleşmesi yapıldığı sırada, sigorta sözleşmesi süresi içerisinde ve riziko gerçekleşikten sonra olmak üzere ayrı başlık altında düzenlenmiştir. Bu sebeple beyan yükümlülüğü kanunun sistematığı dikkate alınarak dönemlere ayrılmak suretiyle çalışmamızda ele alınacaktır.

2.8.2.1. Sözleşmenin Yapıldığı Sırada

Evvelki bölümlerde vurgulandığı üzere sigorta primi ile riziko arasında denge bulunmaktadır, işte bu dengenin sağlanması için sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü doğru şekilde yerine getirmesi gereklidir. Misalen hayat sigortası yaptıran kişinin evvelinde geçirmiş olduğu hastalıkları ve hali hazırdaki rahatsızlıklarını, konut sigortası yaptıracak kişinin evin güvenlik imkânlarının veya heyelan tehlikesinin olduğu bölgede olduğunu sigortacıya bildirmediği takdirde sigortacı riziko hesaplaması ve dolayısıyla prim hesabında hataya düşecektir. TTK m. 1435'e göre

---

¹⁵⁰ Günay, s. 105.

sigorta ettiren sigortacıya veya onun yetkili acentesine sözleşme yapıldığı esnada bildiği veya bilmesi gereken hususları bildirmek zorundadır¹⁵¹.

TTK m. 1435 uyarınca sigorta ettiren bildiği veya bilmesi gereken önemli hususları sigortacıya sözleşme kurulduğu esnada yani öncesinde sigortacının sözleşme yapmasını veya yapmamasını ya da yapılacak sözleşmenin şartlarını değiştirecek tüm hususlar önemlidir ve sigortacıya bildirilmelidir¹⁵². Aynı şekilde TTK m. 1443 gereği teklifin yapılması ile teklifin kabulü arasında geçen sürede olan değişiklikleri de bildirmekle yükümlüdür. Öğretide kanun hükmünde belirtilen önemli hususların yani sigortacıya bildirilmesi gereken hususların neler olduğu üzerinde durulmuş ve sigortacıların zaten sigorta ettiren önemli hususların neler olduğunu daha iyi bilmesi hasebiyle uygulamada liste usulü sigorta ettirenden beyan toplanmaktadır, liste usulüyle beyan toplandığı zaman sigorta ettiren gerçeğe aykırı şekilde bu formu doldurduğunda beyan yükümlülüğünü yerine getirmediği savunulmaktadır¹⁵³.

İşte üzerinde durulması gereken diğer durum ise sigorta ettiren tarafından bu yükümlülüğün sözleşme öncesinde ihlal edilmesi halidir; TTK m.1438'e göre beyan edilmeyen husus esasında sigortacı tarafından biliniyorsa cayma hakkı elde edemeyecektir. Ancak TTK m.1439/1'a göre sigortacı riziko gerçekleşmeden evvel sigorta ettirenin sigortacı için önemli olan bir hususu bildirmemiş veya yanlış bildirmiş olduğu tespit edildiğinde sigortacıya sözleşmeden cayma ve prim farkı isteme hakkı tanınmıştır. Her ne kadar kanunun amir hükmü sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlalinde kusurunun olup olmadığı dikkate alınmamış olsa da öğretide işbu hususun tüketici lehine olan haliyle prim farkı isteyerek veya sigortacının sigorta ettirenin çok aleyhine olmayacak şekilde hareket etmesi gerektiği hususu üzerinde durulmuştur¹⁵⁴. TTK 1439/2 de ise ; *“(2) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun*

¹⁵¹ Bozer, s. 87; Çeker, 2012, s. 112.

¹⁵² Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, s. 208.

¹⁵³ Çeker, 2012, s. 113.

¹⁵⁴ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 208; Kender s. 266.

gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.” kanunun bu hükmüne göre riziko gerçekleştikten sonra beyan yükümlülüğünün ihlali şeklinde ele alınmış olsa da bu hükmün aslında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün ihlal ettiğinin sigortacı tarafından riziko gerçekleştikten sonra öğrenmesi durumunu ele aldığı ve bu şekilde anlaşılması gerektiği hem kanununun gerekçesi hem de öğretide ele alınmaktadır¹⁵⁵. Kanun hükmü gereğince sigorta ettirenin bu durumda kusuru ele alınmalı ve kast düzeyindeyse, riziko ile arasında bağlantı varsa sigortacının tazminat ödeme borcu ortadan kalkacak, buna karşı sigortalının ihlali bilmeden olmuşsa ve kast düzeyinde değilse sigortacı sigorta tazminatından ödenmesi gereken prim ile ödenen prim arasındaki dengeyi kurmak suretiyle indirimli olarak ödeme yapacaktır. Ayrıca sigortacının cayma hakkını kullanmadan önce rizikonun gerçekleşmesi halinde bildirilmeyen konu ile rizikonun sebebi olan olay arasında illiyet bağı yok ise sigortacı tazminat ödemekten kurtulamaz¹⁵⁶. Bu duruma hayat sigortalarında sık sık karşılaşılmakla beraber sözleşmenin kurulması esnasında beyan edilmeyen hastalıkla ölüm nedeni arasında illiyet bağı olması gerektiği Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarındandır¹⁵⁷. TTK m.1498

---

¹⁵⁵ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 208.

¹⁵⁶ Çeker, 2012, s. 116.

¹⁵⁷ Yarg 17 HD, T 06.10.2020, E 2019/496, K 2020/5134. “Mahkemece, hükme esas alınan bilirkişi raporunda murisin vefat etmeden önce Mersin Devlet Hastanesi'nin 03.10.2013 tarihli raporunda murisin en son nöroloji servisinde 5 gün yoğun bakım servisinde yattığı, bu süre içerisinde ne gibi tedavilerin uygulandığının belli olmadığı belirtilmiş, ölüm ile hastanede yatma arasında uygun illiyet bağı olmadığı, murisin ölüm nedeninin doğal ölüm olarak geçmesi nedeniyle sigortalının beyanı ile ölüm arasında uygun illiyet bağı olmadığından davacıların sigorta bedeline hak kazandığını tespit etmiştir. Bilirkişi raporu denetime elverişli değildir. Eksik inceleme ile karar verilemez. Bu durumda mahkemece; davacılar murisine ait eksik kalan tüm tedavi ve hastane kayıtlarının ilgili yerlerden getirilmesi; davacılar murisinde polişe tanziminden önce mevcut olduğu iddia olunan hastalıklar konusunda uzman doktor bilirkişinin de yer aldığı heyetten rapor alınarak sigorta ilişkisinin kurulmasından önce sigortalı muriste bulunduğu ve sigortacıya bildirilmediği iddia olunan hastalıklar ile ölüm rizikosu arasında illiyet olup olmadığı konusunda, ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir rapor alındıktan sonra, oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken; eksik incelemeyle, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.”

ve TTK m.1499 hükümlerinde meblağ sigortalarından olan hayat sigortalarına ilişkin beyan yükümlülüğünde özel hükümler bulunmaktadır.

2.8.2.2. Sözleşmenin Devamı Sırasında

Yine sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren rizikoyu ağırlaştırmamalı ve ağırlaşmasına sebep olacak gelişmeler var ise bu durumu sigortacıya beyan etmelidir. Ayrıca TTK m.1444/1'e göre sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün yanı sıra tazminat tutarının artmasına sebep olacak davranış ve işlemlerde bulunmama yükümlülüğü de getirilmiştir. Ayrıca TTK m.1444/2'de zarar sigortalarında sigorta ettirenin açıkça riziko ağırlaşmasına sebep olan durumları sigortacıya sigorta ettirenin öğrendiği tarihten itibaren 10 gün içinde sigortacıya bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu bildirim şekle tabi tutulmamaktadır. Ayrıca bu süre sigorta sözleşmesi ile sigorta lehine kısaltılamaz ancak sigorta ettiren lehine uzatılabilir¹⁵⁸.

Sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğünün ihlal edilmesi ya da yerine getirilmemesi durumunda sigortacının sahip olacağı haklar TTK m.1445'te düzenlenmiştir. Sigortacıya ulaşan bildirim tarihinden itibaren TTK m.1445/1 gereğince sözleşmeyi fesih veya prim talep etme hakkı verilmiştir¹⁵⁹. Kanunun amir hükmü riziko ağırlaşması olarak değerlendirilecek durumları öğrendikten itibaren bir ay içinde fesih hakkı veya prim farkı talep etme imkanı tanınsa da fesih imkanı kullanılmadan önce eski haline dönülürse fesih imkanı kullanılamaz. Süresi içerisinde fesih hakkı kullanılmadığı takdirde sigortacı bu imkandan faydalanamayacaktır bu durum TTK m.1445/3'te açık bir şekilde düzenlenmiştir. Sigortacının hakları düzenlenirken kusur dikkate alınmak suretiyle düzenleme altına alınmıştır. TTK m.1445/5'e göre; *“Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre,*

¹⁵⁸ Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 219.

¹⁵⁹ Algantürk, s. 5; Dündar, s. 25.

tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastı hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir; bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı yoksa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.” kanununun bu hükmü gereğince söz konusu ihlal tazminat miktarına etki ettiği ölçüde ihmalin derecesine göre sigortacının tazminattan indirim yapma hakkı mevcuttur¹⁶⁰. Beyan yükümlülüğünün kasıtlı şekilde ihlali söz konusu ise ve bu ihlal sebebiyle riziko gerçekleşmesine sebep olunmuşsa sigortacı sözleşmeyi feshedebilir ve sigorta tazminatı ödemekten kurtulabilir¹⁶¹.

2.8.2.3. Riziko Gerçekleşmesi Halinde Beyan Yükümlülüğü

2.8.2.3.1. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Görevi

Sigorta ettirenin diğer bir önemli yükümlülüğü ise riziko gerçekleştiğinde sigortacıya bildirilmesidir. Riziko gerçekleştikten sonra olan bu yükümlülüğün temel amacı zarara ilişkin tespitlerin derhal yapılması, zararın artmasının engellenmesi ve hatta sigortacının halefiyet hakkı var ise buna ilişkin önlemlerin derhal alınmasıdır¹⁶². Sigorta ettirenin bu beyan yükümlülüğü herhangi bir şekilde tabi değildir¹⁶³. TTK m.1446 hükmünde rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettirenin gecikmeksizin sigortacıya bildirilmesi görevini sigorta ettirene yüklemiştir. Bu hükümde belirtilen gecikmeksizin ifadesi mümkün olan en kısa zamanda olarak anlaşılması gereklidir¹⁶⁴. İşte kanunda belirtilen bu genel ifadeye ek olarak ZMMS Genel Şartlarının “*Sigortalının/Sigorta Ettirenin Sigorta Süresi İçinde İhbar Yükümlülüğü ve Sonuçları*” başlıklı C.3. maddesi: “*Sigortalı/sigorta ettiren veya*

¹⁶⁰ Çeker, 2012, s. 119.

¹⁶¹ Çeker, 2012, s. 119.

¹⁶² Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 223.

¹⁶³ Bozer, s. 92.

¹⁶⁴ Kender, s. 299.

onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir. Sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren 8 gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigortalıya/sigorta ettirene ihtar eder.”

Yukarıda belirtilen genel şartların hükmü gereğince zorunlu mali mesuliyet sigortalarında rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı bir hususun varlığı durumunda bunun sigorta ettiren tarafından en geç on gün içinde sigortacıya bildirilmesi gerekli kılınmıştır. Yine Kasko sigortası olarak bilinen Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortalı ve/veya Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri başlıklı B.1. maddesinde de sigortalıya rizikonun gerçekleşmesinden itibaren beş iş günü içinde sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu husus TTK m. 1446’da da zarar sigortaları için düzenlemeye konu olmuş olup ilgili maddenin ikinci fıkrasında ise; rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması durumu, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, sigortacının ödeyeceği tazminattan veya bedelden indirim yapılması yoluna gidileceği düzenlenmiştir. Sigorta ettirenin bu yükümlülüğü kasten ihlal halinde ise sigortacı tarafından herhangi bir bedel ödemesi de kabul edilemez¹⁶⁵. Madde 1446/3’e göre ise *“Sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, ikinci fıkra hükmünden yararlanamaz.”* bu hükümden anlaşıldığı üzere sigortacı rizikonun gerçekleştiğini biliyor ise bu yükümlülüğün ihlal edilmesi anlam taşımayacaktır. Yukarıda da izah edildiği gibi sigorta ettirenin ihbar görevinin ihlalinde kusuru yoksa sigorta ettirenin sorumluluğu doğmayacaktır¹⁶⁶.

2.8.2.3.2. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme

Sigorta sözleşmesinin temel amacı gerçek zararın giderilmesidir, sigortacının gerçek zararı tespit edebilmek için gerekli araştırmayı yapmak ve gerçek zararı tespit

---

¹⁶⁵ Kender, s. 302.

¹⁶⁶ Algantürk, s. 6

etmesi gereklidir. İşte bu sebeple sigorta ettirene TTK m. 1447 hükmü ile bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü getirilmiştir. Maddenin ilk fıkrası bu yükümlülüğü düzenlerken ikinci fıkrasında ise sigorta ettiren tarafından bu yükümlülüğün ihlal edilmesi ile sigortacının ödeyeceği tazminat miktarı artarsa kusurun ağırlığına göre indirim yapılması gerektiğini düzenlemiştir¹⁶⁷.

Riziko gerçekleştikten sigortalı derhal gerekli belgeleri temin etmek, zarara konu delilleri tespit etmek ve bunlarla birlikte elinde olan belgeleri sigortacıya vermekle mükelleftir, hatta öğretide kasko sigortası söz konusu ise, otomobili çalınan sigortalının derhal ihbar etmenin, gerekli araştırma ve bilgi verme yükümlülüğünün yanı sıra trafik sigortalarında kusurlu olduğunu ikrar etmemenin de sigortalının yükümlülüğü olduğu iddia edilmektedir¹⁶⁸.

2.8.3. Zararı Önleme Azaltma ve Halefiyet Hakkını Koruma Yükümlülüğü

Yukarıda bahsedilen yükümlülüklerin yanı sıra TTK m. 1448 ile sigorta sözleşmelerinde rizikonun gerçekleşme ihtimali yüksek hallerde gerekli önlemleri alma, riziko gerçekleştikten sonra rizikonun artmaması için gerekli özeni gösterme ve çalışmamızın ana konusunun teşkil eden halefiyet hakkını gereği gibi korumakla sigorta ettiren mükelleftir. Bu yükümlülüğün amacı sigortalının rizikonun artmasının hareketsiz kalmasının önüne geçmek ve sigorta sözleşmesinin işlevselliğini sağlamaktır¹⁶⁹. Sigortacının halefiyet hakkının korunması ve zararı önleme, azaltma amacıyla getirilen yükümlülüğü TTK m.1448’de şöyle düzenlenmiştir;

“1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür.

2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.”

---

¹⁶⁷ Kender, s. 302.

¹⁶⁸ Kılıçoğlu, s. 420.

¹⁶⁹ Algantürk, s. 7; Günay, s. 125.

Bu hüküm uyarınca, sigorta ettiren riziko gerçekleştiğinde zararın doğması ve artmasına engel olmak ve sigortacının üçüncü kişilere olan halefiyet haklarını korumak için gerekli önlemleri almalıdır, sigorta ettiren tarafından zararı önleme, azaltma ve sigortacının halefiyet haklarını koruma yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde “sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa” kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettiren bu görevini kasten yerine getirmemiş ise, sigorta tazminatı veya sigorta bedelini talep hakkını kaybedip etmeyeceğine ilişkin madde de açık bir hüküm bulunmamaktadır¹⁷⁰. Kanaatimizce konuya ilişkin açık düzenleme olmasa da sigorta ettiren kasten bu yükümlükleri ihlal ettiği takdirde sigorta ettiren sigorta sözleşmesinden doğan haklarını kaybedecektir, zaten kastı yok ancak bu yükümlüklerin yerine getirilmemesinde sigorta ettiren ihmalen bu yükümlükleri yerine getirmediyse bu ihmal rizikonun artmasına sebep olduğu ölçüde sigortalıya ödenecek tazminattan indirim yapılacaktır.

Konuya ilişkin benzer düzenleme TTK m.1448 doğrultusunda ZMSS Genel Şartları m. B.1.1 hükmünde düzenleme yapılmış; sigorta ettirene riziko gerçekleştiğinde zararın doğması ve artmasına engel olmak ve sigortacının üçüncü kişilere olan halefiyet haklarını korumak için gerekli önlemleri alma mükellefiyeti getirilmiştir¹⁷¹.

---

¹⁷⁰ Algantürk, s. 6.

¹⁷¹ Yalçınkaya, Volkan; “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Hekimin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı 138, 2018, s. 27.

Yargıtay içtihatlarında TTK m.1448 hükmü gereğince sigorta ettirenin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği incelemeye konu edilmektedir¹⁷². Zira sigortacı tarafından ödenen miktarı etkileyeceği gibi sigortalının riziko öncesindeki TTK m.1448 gereği yükümlüklerini yerine getirmesi halefiyet hakkını etkilemektedir. Yargıtay tarafından incelemeye konu olan bir olayda¹⁷³; sigorta ettiren bir aracın aşırı yağmur sebebiyle yolda oluşan bir su birikintisine girmesi sonucu sigortalı araçta hasar oluşmuş ve bu zararı gideren sigortacı tarafından sigortalının hasarı giderildiği ölçüde ilgili idareye karşı halefiyete dayalı dava hakkı kullanılmıştır. İşbu davada ise davalı idare tarafından sigortalı tarafından hasarın meydana gelmesini önleyecek tedbirleri de alma imkanına sahipken özensiz ve dikkatsiz bir şekilde aracı ile bu bölgeden geçmesi ile kusurlu ve sorumlu olduğu, sigortalının kusurlu şekilde aşırı su birikintisi olan yerden geçmeye çalışmasının aracın zarar görebileceğinin öngörmesi ve geçmemesi gerektiği halde bu su birikintisine girmesi sebebiyle sigortalının kusurlu olduğu savunmaya konu edilmiştir. İşbu davada TTK m.1448 kapsamında kusur tespiti yapılmaksızın karar verilmesi bozma kararına sebep olmuştur. Yine benzer kararlarda Yargıtay kusur tespiti yapılırken TTK m.1448 dikkate alınmak suretiyle kusur tespiti yapılarak karara varılması gerekirken eksik incelemeyle karar verilmesini hatalı

---

¹⁷² Yarg 17.HD.,T 22.11.2017, E 2016/19337, K 2017/10866; “Somut olayda davaya konu riziko poliçe vadesi içinde meydana gelmiştir. Dosyadan aldırılan bilirkişi heyet raporunda araç sahibinin bilgisi dışında muhtemelen park halinde iken aracın ön tarafından aldığı darbe sonucu ön traversin geriye doğru deforme olarak, soğutma suyu radyatörüne dokunması sonucu radyatörü delindiği, radyatörden eksilen suyun buharlaşması ile fark edilen olayda motor hasarı da gerçekleştiği ifade edilerek araçta üretimden kaynaklı bir gizli ayıp bulunmadığı tespit edilmiş olduğundan, motorda meydana gelen hasarın kasti bir hareketi olmayan sürücü tarafından radyatör susuz bırakıldığı için meydana gelmediği, alınan darbe sonucu radyatörün delinmemesi ve dolayısıyla da su kaybetmemesi halinde motorda herhangi bir hasarın meydana gelmeyeceği, her halükarda aracın önden aldığı darbe ile ön traversin içeriye doğru çökmesi sonucu radyatörün delinmesi ve su kaybının oluşmasına dair 1. hasar ile motorda meydana gelen 2. hasar arasında açıkça bir sebep sonuç ilişkisinin/ illiyet bağının bulunduğu, dolayısıyla motorda meydana gelen zararın, genel şartların A.4.15 maddesinin aksine ... kapsamına giren aldığı bir darbe sonucunda meydana geldiği ve .. kapsamına giren bir riziko ile sonuçlandığı, belirtilmiştir. Söz konusu hasarın (darbenin) yolculuk sırasında olup olmadığı, motorun susuz kalıp araca hasar verip vermediğinin davacının sürücüsü tarafından yolculuk esnasında anlaşılıp anlaşılmayacağı, bu halde yolculuk yapılmasının TTK 1448. maddesi hükmüne göre davacının kasten zararın artmasına neden olup olmadığı hususunun değerlendirilmesini teminen dosyadan ek rapor alınması, alınacak rapora göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve araştırma ile yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”

¹⁷³ Yarg 17. HD., T 05.6.2017, E 2016/13045, K 2017/6381.

bulmaktadır¹⁷⁴. Özetle hasarın artmasında sigorta ettirenin etkisinin olup olmadığının olayın durumuna göre araştırılması gereklidir, aksi halde yargılama makamının eksik incelemesi Yargıtay içtihatlarında bozmaya konu edilmektedir.

Ayrıca dikkat edilmesi gereken diğer husus TTK m.1448’de düzenlenen halefiyet hakkını koruma yükümlülüğü ile TTK m.1472/2 halefiyet hakkının ihlal etmeme yükümlülüğü birbirinden farklıdır. TTK m. 1448 kanunun amir hükmü gereği rizikonun gerçekleşme ihtimali dönemiyle sınırlı olmak kaydıyla rizikonun artmasına ve aynı zamanda sigortacının üçüncü kişilere olan haklarının korunabilmesi için gerekli önlemleri almakla mükellefken çalışmamızın ileriki bölümlerinde detaylıca inceleneceği üzere TTK m.1472/2 de ise sigortalıya doğrudan halefiyet hakkını ihlal etmeme yükümlülüğü borç niteliğinde olup bu yükümlüğe aykırılık halinde sigortalının tazminat sorumluluğu bulunmaktadır¹⁷⁵. Ancak TTK m.1448 borç niteliğinde olmayıp görev niteliğindedir ve bu yükümlülüğün ihlalide tazminat sorumluluğu doğurmayacağı gibi ihlal halinde kusur oranına göre sigorta tazminatından indirim yapılacaktır¹⁷⁶. Ayrıca TTK m.1448 sadece zarar sigortası olarak düzenlenen sigortalarda uygulanacak olup sadece meblağ sigortası niteliğinde olan hayat sigortalarında ise uygulama alanı bulmayacaktır¹⁷⁷. Öğretide ayrıca TTK m.1448 ve m.1472/2 hükmünün aynı anda kanunda yer alması eleştiriye konu olsa da¹⁷⁸ kanunun lafzı itibariyle m.1472/2 hükmünün halefiyet gerçekleştikten sonra, m.1448 hükmünün ise halefiyet gerçekleşmeden önceki ihlalleri kapsadığı görüşü benimsenmiştir¹⁷⁹. TTK m.1448/2 hükmü gereğince sigortalı tarafından sigortacı aleyhine bir durum yaratıldığı takdirde sigortalının kusuru nispetinde tazminattan indirim yapılması öngörülse de sigortalının kusuru ile sigortacının zararı arasında illiyet bağı olması gereklidir¹⁸⁰.

---

¹⁷⁴ Yarg 17. HD, T 29.11.2017, E 2016/19604, K 2017/11126.

¹⁷⁵ Şamlı, Kübra Yetiş; “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Sayı 2, Temmuz 2017, s. 836.

¹⁷⁶ Ölmez, s. 103.

¹⁷⁷ Kender, s. 303.

¹⁷⁸ Ölmez, s. 104; Şamlı, s. 830.

¹⁷⁹ Şamlı, s. 839.

¹⁸⁰ Şamlı, s. 837.

Kanaatimizce kanunda TTK m.1448 hükmünün bulunması yerinde olmuştur, zira bu hüküm sigorta sözleşmesinin işlevselliğine katkıda bulunmakta ve zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağını da sağlamaya çalışmaktadır. Sigortalının sigortam var nasıl olsa her halükarda sigorta şirketi zararımı öder düşüncesinin önüne geçmektedir, kaldı ki sigorta himayesi altında olursa dahi sanki himaye altında değilmiş gibi özenli olmanın gerekliliği sağlanması oldukça önemlidir. Ancak kanun koyucu bu hükümde de hataya düşmüş ve rücu hakkı lafzını kullanmayı tercih etmiştir. Çalışmamızın ileriki bölümünde de üzerine durulacağı üzere rücu hakkı ve halefiyet hakkı tamamen birbirinden farklı olup bu madde hükmünde de “rücu” lafzının kullanılması hatalı olduğu gibi karışıklığa da sebebiyet vereceği kanaatindeyiz.

2.9. Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmeleri her iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir¹⁸¹. Bu sebeple sigorta sözleşmesi sözleşmenin tarafı olan sigortacı ve sigorta ettirene farklı yükümlükler yüklemektedir. Önceki bölümlerde yükümlülüklerin bir cephesi değerlendirilmiştir. Bu yükümlülüklerin tamamı sigorta sözleşmesinin işlerliğini sağlamayı hedeflemektedir. Halefiyet hakkının işlerliğinin sağlanması için kanun koyucu sigortalıya sigortacının halefiyet hakkını tehlikeye sokmaması için bazı yükümlükler getirmiştir. İşte TTK'nin 1472. maddesinin 2. fıkrasına göre “*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.*” bu hüküm uyarınca sigortalı, sigortacının halefiyetini ihlal etmemekle mükelleftir.

Kanun metninden görüleceği üzere halefiyet sebebiyle geçen haklar “*sigortacıya geçen haklar*” olarak adlandırılmak suretiyle çerçevesi belirlenmiştir. Bu madde gereği halefiyeti ihlal niteliğindeki yükümlülükleri sigortalıya hangi andan itibaren bu yükümlülüğü yüklendiği tartışmaya konu olmuş ve farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu hususta;

---

¹⁸¹ Günay, s. 52.

Omağ'a göre TTK m.1472/2 fıkrasının henüz tazminat ödenmeden öncede halefiyet hakkını kısıtlayıcı ve ihlal eden tutumları da kapsadığı yönünde görüş bildirmekle birlikte halefiyeti ihlal edici nitelikteki hareketlerin zamanını kısıtlamanı kanunun işlerliğini olumsuz yönde etkileyeceği ve öncesi ve sonrası şeklinde ayırımın anlamsız olacağını ayrıca bu maddenin hükmünün ödeme yapılmadan önceki dönemi de kapsamı gerektiği yönünde görüş bildirmektedir¹⁸².

Omağ'ın görüşünün aksine Kender; kanunun açık hükmü karşısında halefiyet hakkı doğmadan önceki ihlallerin bu madde ile yasaklanmadığı görüşündedir¹⁸³.

Ünan'da TTK m.1472/2'nin ancak sigortacının halef olması ve tazminatı ödemesi ile birlikte işlevi olduğunu halefiyet öncesi için herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte halefiyet öncesinde ise rizikonun gerçekleşmesinden ödeme yapılacak döneme kadar olan süre içerisinde yapılacak dönem arasında TTK m.1448 uygulanacağını riziko gerçekleşmeden oluşacak ihlaller ve işlemlerin ise rizikonun ağırlaştırılması olarak addedilecek ve TTK m. 1444-1445 hükümlerine tabi tutulacağını savunmaktadır¹⁸⁴. Her ne kadar aksine görüşler belirtilmişse de doktrinde hâkim olan görüş halefiyet gerçekleşmeden önceki ihlallerden de sigortalının sorumlu olacağı yönde olup kanaatimizce de sigortalı eğer halefiyet hakkını ihlal eder nitelikte halefiyet öncesinde hareket ederse m.1472/2 uygulanmalıdır, zira aksi olduğu takdirde halefiyet hakkı işlerliğini yitime tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. Kaldı ki sigorta ettirenin halefiyet hakkının riziko öncesinde de TTK m. 1448 hükmü ile koruma altına almıştır. Görüldüğü üzere sigortalının halefiyet hakkının ihlalinin neticesi yasada net olarak belirtilmemiştir. Burada sigortalının sigortacıya karşı sorumlu olacağı belirtilmekle birlikte sorumluluğun sınırı ve zamanı net olarak belirtilmeyerek hataya düşülmüştür. Sigortalı eğer ki halefiyet hakkını ihlal etmese sigortacı zarar sorumlusundan ne kadar talep edebilecekse bunu sigortalıdan talep etme imkanına sahip olmaktadır zira

---

¹⁸² Omağ, s. 122.

¹⁸³ Kender, s. 380.

¹⁸⁴ Ünan, s. 252.

işbu ihlal sebebiyle sözleşmenin feshi ve sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulması hayliyle ağır bir yaptırım olacaktır¹⁸⁵.

Alman hukukunda VVG 86/(2)'de bu husus daha detaylıca düzenlenmiştir¹⁸⁶. Türk hukukunda halefiyeti ihlal etmeme bir yükümlük olarak düzenlenmekteyken Alman hukukunda görev olarak düzenlenmiştir¹⁸⁷. Sigortalının zarar faili üçüncü şahsı ibra ettiği takdirde sigortacının da ödeme yükümlülüğünden kurtulacağı hususu düzenlenmiştir¹⁸⁸. Sigortalı tarafından eğer ki kasıtlı olarak ihlali sigortacının halefiyet talebinden yoksun kaldığı miktarla sınırlı olmak üzere edim yükümlülüğünden kurtulacağı, ağır kusurla ihlal durumunda ise sigortacı edimini kusurla orantılı olmak kaydıyla indirme hakkına sahip olacağı, hafif kusur haline ise yaptırım öngörülmemektedir¹⁸⁹. Görüldüğü üzere halefiyet hakkını ihlal etmenin hukuki sonuçları Türk Hukukunda yeterince iyi şekilde düzenlenmemiştir.

Sigortacının halefiyet hakkını kullanamaması farklı sebeplerle ortaya çıkmakla birlikte uygulamada en sık karşılaşılan hal sigortalının icrai hareketleri sebebiyle ortaya çıkmasıdır. Zira sigortacının halefiyet hakkını sigortalının ihlali icrai bir hareketiyle olabileceği gibi yükümlüklerini yerine getirmesi gerekirken yapmaması ya da hareketsiz kalması, kendiliğinden de halefiyetin ihlali gerçekleşebilir¹⁹⁰. Sigortalının halefiyet halleri, sigortalının zarar sorumluları ile anlaşma yapması ve dava hakkının üçüncü bir kişiye devri, zarar sorumlusunu ibra etmesi ya da sigortalı sigorta tazminatını aldıktan sonra zarar sorumlusundan da sorumluluk tazminatını alması ihtimalinde sigortacının halefiyet hakkı ihlal edilmekte ve kullanması engellenmektedir¹⁹¹.

---

¹⁸⁵ Ünan, s. 257.

¹⁸⁶ Kender, s. 383.

¹⁸⁷ Ünan, s. 258.

¹⁸⁸ Kender, s. 384.

¹⁸⁹ Ünan, s. 258.

¹⁹⁰ Kızılsümer, Bahar, Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s. 78.

¹⁹¹ Kızılsümer, s. 78.

2.9.1. İcrai Hareketler

Bu bölümde halefiyetin icrai hareketlerle ihlal edilmesinin yanı sıra ihlal eden işlemlerin geçerli olup olmadığı sorunu irdelenecektir. Sigortalının yapmış olduğu işlemlerin öncelikle halefiyeti ihlal edip etmediğini belirlenmesi için bu işlemlerin geçerliliği olup olmadığı tespit etmek gerekecektir. Bu sebeple öncelikle halefiyetin emredici niteliği çalışmamızın önceki bölümlerde bir cephesi değerlendirilmiş olsa da bu bölümde de değerlendirme zarureti hâsıdır.

TTK'nın 1472. maddesinin emredici olduğu yine aynı kanunun 1486. maddesinde tereddüde yer bırakmayacak şekilde düzenlenmiştir¹⁹². Ancak bu hüküm sigortalı ile sigortacı arasında yapılacak sözleşmelerin hükümsüzlüğünü içermekle birlikte zarar sorumlusu ile sigortalı arasında yapılacak sözleşmelere engel teşkil etmemektedir¹⁹³. Burada ilk akla gelen husus sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yapılan ibranamelerin geçerli olup olmayacağı hususudur. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yapılan sözleşme geçerli olmadıkça halefiyete engel olmayacağı açıktır. Kender, burada sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yapılan sözleşmeyi “*sorumsuzluk kaydı*” olarak adlandırmaktadır¹⁹⁴.

Özetle doktrinde ve içtihatlarda desteklendiği üzere ilgililer arası yapılan anlaşma sigortalı ile zarar sorumlusu arasında ise halefiyetin emredici niteliği işlerlik kazanmayacak ve işbu yapılan anlaşmalar geçerliliğini koruyacaktır. Bu sözleşmeler TTK m. 1472'nin emredici niteliği kapsamında kalmayacak ve sigortalının sigortacının halefiyet hakkını işbu anlaşmalar ile ihlal etme tehlikesi ortaya çıkacaktır. Bu itibarla sigortalı ile zarar sorumlusunun arasında kanuni halefiyeti engelleyecek nitelikte anlaşmalar yapılmasında TTK m.1486 hükmü uygulama alanı bulmamakta ve bu durum sözleşme serbestisi çerçevesinde değerlendirilmektedir¹⁹⁵.

---

¹⁹² Ölmez, s. 26.

¹⁹³ Omağ, s. 116; Ünan, s. 255; Ölmez, s. 25.

¹⁹⁴ Kender, s. 382.

¹⁹⁵ Kızılsümer, s. 80.

2.9.1.1. Zarardan Önce

Yapılacak bu anlaşmaları ve zararın üçüncü kişi tarafından giderilmesini ise sigortacının halefiyet hakkının doğmasından önce ve sonra olarak ayırmakta fayda vardır. Anlaşmaların halefiyetten önce ve sonra olmasında ilk değerlendirilmesi gereken husus yapılan anlaşmaların geçerli olup olmayacağıdır. İşbu yapılan anlaşmalar geçerli olduğu takdirde sigortalı zarar sorumlularını ibra etmek suretiyle sigortacıya intikal edecek hakları sona erdirecek ve bu haklar sona erdiğinde sigortacıya halefiyet yoluyla intikal etmesi söz konusu olmayacaktır¹⁹⁶. Nitekim Yargıtay Ticaret Dairesi 16.05.1963 T., 1952/5519 E., 1963/2180 K., sayılı kararında¹⁹⁷ da sigortalı ile zarar sorumlusu arasında halefiyet öncesinde yapılan zarar sorumlusunun herhangi bir zarardan sorumlu olmayacağına ilişkin yapılan sözleşmelerin sigortacıya karşı geçerli olacağını içtihat etmektedir¹⁹⁸. Bunun sonucu olarak ise sigortacı zarar sorumlusuna başvurma imkânı oluşmayacak ve kanun hükmü gereğince sigortacının sigortalıya başvurmak suretiyle halefiyeti ihlal etmesi sebebiyle uğradığı zararı tazmin etme imkânına sahip olacaktır. Sigorta tazminatı ödenmeden önceki süreçte sigortalı zarar kastıyla ve haksız menfaat elde etmek amacıyla hareket ettiği sabit olduğu takdirde sigortacının zararını haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sigorta ettirenden dava ve talep hakkının doğacağı ileri sürülmektedir¹⁹⁹.

Ancak burada da önem arz eden bir noktaya değinmek gereklidir, eğer ki sigortacının ödeme yaptığında sigortalının bu ihlalini bilerek sigorta tazminatını ödemişse sigortacının bu yoldaki kanuni imkânlardan feragat ettiği anlaşılmaktadır²⁰⁰. İşte sigortalının halefiyeti ihlal eden hareketleri sigorta tazminatı ödenmeden önce gerçekleşiyse bu işlem geçerli olacaktır, zira halefiyet sigorta tazminatının ödendiği anda sigortacıya geçer ve sigortalının bu hak üzerindeki tasarruf imkânı ortadan kaldırılmış olurken sigorta tazminatı ödenmeden önce sigortalının tazminat alacağı

---

¹⁹⁶ Nomer, s. 260.

¹⁹⁷ Kender, HSK, s. 385.

¹⁹⁸ Omağ, s. 117.

¹⁹⁹ Kender, s. 384

²⁰⁰ Kender, s. 385.

üzerindeki tasarruf hakkı tamdır²⁰¹. Bu minvalde sigortalı eğerki tazminat ödenmeden önce zarar sorumlusunu ibra ederse bu işlem hukuken geçerli olacak ve sigortacının halefiyet hakkı doğmayacaktır²⁰². Ayrıca sigortalının sigorta teminatı dışındaki bir zarardan dolayı zarar sorumlusunu ibra ettiği takdirde bu sefer sigortacının halefiyet hakkına engel teşkil etmeyecek ve halefiyet hakkı ihlal edilmiş olmayacaktır²⁰³.

2.9.1.2. Zarardan Sonra

Zarar sorumlusu ile yapılan anlaşma halefiyet hakkının doğumundan yani sigortalının zararın ödenmesinden sonra olursa halefiyet hakkını etkilemeyecektir çünkü kanuni halefiyet gereği sigortalı artık ibra etme hakkına sahip olmayacaktır²⁰⁴. Zira ibra bir tasarruf ile işlemi olması sebebiyle ibranın geçerli olması için tasarruf hakkına sahip olması gereklidir. Halefiyetin gerçekleşmesi ile birlikte sigortalının zarar sorumlusuna karşı olan hakkı üzerindeki tasarruf hakkının kaybetmekle birlikte ibraname düzenlese dahi geçersizliği ile karşı karşıya kalacaktır. Zarar doğduktan sonra ilgililer arası anlaşmaların yanı sıra zarar sorumlusu tarafından doğrudan zararın giderimi haliylede sık sık karşılaşılmaktadır.

Nitekim bu husus Yargıtay içtihatlarına da konu olmakla aşağıda incelenen kararda da görüleceği üzere halefiyet hakkı doğumundan önce ya da sonra yapılmış olan ödemenin etkisi değerlendirilmek suretiyle karar verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur;

“04.12.2015 tarihinde 4.465 SDR'nin karşılığının 5.688.85 Euro olduğu, sigortacı davacının halefiyet hakkı doğduktan sonra sigortalıya yapılan ödemenin etkisinin değerlendirilmesi gerektiği, TTK m.1472 uyarınca sigortacının halefiyet hakkının düzenlendiği, aynı maddenin 2. fıkrasında ise sigortalının, sigortacının hakkını ihlal

---

²⁰¹ Ölmez, s. 67.

²⁰² Nomer, s. 259.

²⁰³ Ölmez, s. 68.

²⁰⁴ Nomer, s. 260.

edici şekilde davranması halinde sigortacıya karşı sorumlu olacağını düzenlendiği, bu sorumluluğun sigorta sözleşmesinden kaynaklanması nedeniyle zarar verene yüklenemeyeceği, zarar veren taşıyıcının iyi niyetle yaptığı ödemenin TBK 186 uyarınca da borcu sonlandıracağı, TBK 186 ve TTK 1472/2 hükümlerinin birlikte değerlendirildiğinde sigortalının halefiyet hakkı doğmuş olmasına rağmen zarar verene bir bildirim yapılmamış olması karşısında sigortaliya yapılan ödemenin geçerli bir ödeme olarak kabulü gerektiği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.”²⁰⁵

Yargıtay’ın işbu kararı sigortalının halefiyetten sonra dava hakkı kalmadığı ve halefiyet hakkı doğduktan sonra yapılan ödemenin sigortacının halefiyet hakkını engellemeyeceği değerlendirmenin yanı sıra halefiyete dayalı zarar sorumlusuna yöneltilen davada yerel mahkemece zarar sorumlusunun halefiyet hakkının sigortacıya geçmiş olduğundan haberdar olamayacağı bu durumun sigortacı tarafından derhal zarar sorumlusuna bildirimde bulunması gerekirken herhangi bir bildirimde bulunmadığı sebebiyle sigortacı tarafından açılan bu davanın reddine karar verilmiş ve Yargıtay işbu kararıyla da onanmıştır. Bu anlamda benzer kararlarında da iyi niyete hukuki sonuç bağlanmış olup zarar sorumlusunun kötü niyetle ödeme yaptığının sigortacı tarafından ispat edilmesi gerektiği değerlendirmeye alınmaktadır²⁰⁶. Kaldı ki TBK m. 186 hükmü gereğince iyi niyetle yapılan ifa sonucu borçlunun borcundan kurtulacağını hükme bağlamıştır. Alacağın temlikî hükümleri kapsamında düzenlenen bu hüküm halefiyette de uygulanacaktır²⁰⁷. Zarar sorumlusu tarafından halefiyetten ve sigorta sözleşmesinden haberi olmaksızın iyi niyetle borcunu ifa etmesi sonucunda zararı giderdiği orandan

²⁰⁵ Yarg 11. HD, T 4.11.2020, E 2020/632, K 2020/4721.

²⁰⁶ Yarg 11. HD, T 4.11.2020, E 2020/632, K 2020/4721: “Karara karşı davacı vekilince istinaf isteminde bulunulmuştur. Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesi ile aynı gerekçe ile davacı vekilinin istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Yapılan yargılama ve saptanan somut uyumsuzluk bakımından uygulanması gereken hukuk kuralları gözetildiğinde İlk Derece Mahkemesince verilen kararda bir isabetsizlik olmadığını anlaşılmasına ve Kanunun iyi niyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyi niyetin varlığı olmasına ve davacı tarafın davalının kötü niyetinin varlığını ispatlayamamış olmasına göre yapılan istinaf başvurusunun HMK’nın 353/b-1 maddesi uyarınca Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine ilişkin kararın usul ve yasaya uygun olduğu kanısına varıldığından Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir.”

²⁰⁷ Ölmez, s. 79.

borçtan kurtulacaktır. Bu değerlendirmelerinin yanı sıra sigortalının TTK m.1472/2'ye göre sorumluluğunun doğması için sigortalının hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusundan aynı zararı tazmin etmesi gereklidir bu meyanda sigortalı eğer ki zarar sorumlusundan sorumluluk tazminatını tazmin eder ve sigortacıdan aynı zararı tazmin etmediği takdirde sigortalının m.1472/2 kapsamında sorumluluğu doğmayacaktır²⁰⁸.

Özetle halefiyet hakkının doğumundan önce ve doğumundan sonra yapılan ödemeler farklı sonuçlar doğurmaktadır. Halefiyet hakkının doğumundan önce sigortalıya hem sigortacı hem de zarar sorumlusu tarafından ödeme yapıldığı takdirde sigortalı sebepsiz zenginleşmiş olacak ancak sigortacının da halefiyet hakkı doğmamış olması hasebiyle sigortacı tarafından sigortalının TTK m.1472/2 hükmünden değil sebepsiz zenginleşme hükümlerinden faydalanmak suretiyle sorumluluğuna gidilecektir. Halefiyet hakkının doğumundan sonra yani riziko gerçekleşikten sonra eğer ki sigortalıya zarar sorumlusu ödeme yapar ve sigortacı da aynı şekilde sigortalıya ödeme yaparsa zarar sorumlusunun iyi niyetli olup olmadığına göre sonuç değişmektedir. Eğer ki zarar sorumlusu iyi niyetliyse zarar sorumlusu borcundan kurtulur ve sigortacının halefiyet hakkı ihlal edilmiş olur ancak zarar sorumlusu kötü niyetle ödeme yaptıysa yani halefiyetinin gerçekleştiğini biliyor veya bilebilecek bir pozisyonda ise sigortacının halefiyet hakkını ihlal edilmemiş olmakla beraber zarar sorumlusuna karşı dava hakkını kullanabilecektir.

2.9.2. Halefiyetin İşlerliğini Kaybetmesi

Halefiyet evvelki bölümlerde incelenen hallere ek olarak halefiyet hakkı kendiliğinden de işlevini kaybetme hali uygulamada rastlanması mümkündür. Zira halefiyet hakkının işlerliğini kaybetmesi intikal eden hakkın zamanaşımının dolması ile sübut bulabilir. Ayrıca sigortacının halefiyet hakkını kullanması için sigorta bedelini ödemesi yeterli olmadığı gibi sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkı bulunması gerekli olduğu evvelki bölümlerde detaylıca incelenmiştir. Hal

---

²⁰⁸ Ölmez, s. 69.

böyleyken davalı sıfatına haiz kişi ile zarar sorumlusu sıfatına sahip kişi aynı olması ya da sigorta ettirenin izni dâhilinde sigorta himayesi altındaki malı kullandığı esnada kast dışında kusur ile riziko meydana gelirse halefiyet hakkı doğmayacaktır²⁰⁹.

2.10. Halefiyetin Hüküm ve Sonuçları

Önceki bölümlerde detaylıca irdelenen halefiyetin şartlarının gerçekleşmesi ile birlikte sigortacı sigorta giderimini gerçekleştirdiği ölçüde sigortalısının hak yükümlülüklerine halef olur. Halefiyetin gerçekleşmesi ile birlikte sigortalının zarar sorumlusuna sahip olduğu haklar sigortalıya geçmekle beraber sigortalının sahip olduğu karinelere dayanmaktadır²¹⁰. Bu sebeple sigortacı sigortalının sahip olduğu bütün def-ileri üçüncü şahsa karşı ileri sürebilecektir. Tabiki zarar sorumlusu da tüm def-ileri sigortacıya karşı ileri sürebilme hakkını korumaktadır²¹¹. Bu anlamda halefiyetin hüküm ve sonuçlarının sigortacı, sigortalı yönünden ve zarar sorumlusu yönünden olmak üzere ayrı başlıklarda tarafların dava hakkı, görevli yetkili mahkeme, zamanaşımı ve ispat hususları üzerinde durularak halefiyet hakkının sonuçlarını değerlendirmenin faydalı olacağını düşündük.

2.10.1. Sigortacı Yönünden

Sigorta sözleşmesi ile himaye altına alınan rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortacı tarafından zararın giderilmesiyle birlikte sigortacının halefiyeti gerçekleşir ve sigortacı sigortalının tüm sahip olduğu haklar ile birlikte sigortalının yerine geçer. Burada sigortacının sahip olduğu dava hakkı olan halefiyet davası, tazminat davası niteliğindedir²¹².

Yukarıda da belirtildiği üzere sigortacı sigortalının yani selefinin sahip olduğu haklara sahip olmakla birlikte bu haklardan fazlasına sahip değildir, dolayısıyla zarar

²⁰⁹ Yarg 3.HD, T 10.06.1992, E 1992/1204, K 1992/12050, Omag s.126'den alıntı.

²¹⁰ Bozkurt, s. 194; Bozer, 2007, s. 83.

²¹¹ Bozer, 1981, s. 114.

²¹² Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku, Turhan Kitabevi, 2012, s. 245.

sorumlusunun durumu ağırlaştırılmaz²¹³. Sigortacı tarafından zarar tazmin edildiği miktarda selefin yerine geçilmekte zararın giderilmeyen kısmına ilişkin sigortacının zarar sorumlusuna karşı dava hakkı bulunmadığı TTK m.1472/2 hükmünde düzenlemeye konu olmuştur²¹⁴. Kısacası sigortalının tazminat talep hakkının sigortacıya sigortalıya ödenen kısım kadarı intikal eder. Sigortacının halefiyet hakkı bakımından sigorta ettirenin sorumluluk tazminatı alacağına hukuki temelinin sözleşmeden, haksız fiilden veya kanundan olup olmaması sigortacı açısından halefiyet hakkının doğumu bakımından farklılık arz etmez²¹⁵. Ancak burada asıl farklılık oluşturacak durum davanın esasını ve usulünü belirleyen hükümlerde olacaktır zira ispat yükünün kimde olacağı, zamanaşımı ve görevli yetkili mahkemenin hangi hükümlere göre belirleneceği tazminata alacağının temelini oluşturan hukuki ilişki belirleyecektir.

Ayrıca selefin sahip olduğu haklara halefin sahip olması hasebiyle asıl alacağın ferilerinden olan faiz hususu da önem arz etmektedir. Bilindiği üzere asıl ilişkinin konusu ister haksız fiil ister akitten kaynaklı ya da kanundan kaynaklı olsun selef olan sigortalıya zarar sorumlusu temerrüt tarihinden itibaren faiz ödemekle yükümlüdür²¹⁶. Dolayısıyla halef olan sigortacının da ödeme tarihinden itibaren faiz talep etme hakkı olacaktır²¹⁷. Her ne kadar selefin hangi tarihten itibaren faiz isteyebilecek ise halefinde o tarihten itibaren faiz istemesi gerektiği görüşü akıllara gelse de gerek Yargıtay içtihatları gerek doktrinde sigortacının ödeme tarihinden itibaren faiz isteyebileceği benimsenmiştir²¹⁸. Kanaatimizce de halef olan

---

²¹³ Bozer, s. 113.

²¹⁴ Şeker/Öğüz, s. 198.

²¹⁵ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1604; Kender, s. 356-357.

²¹⁶ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 250.

²¹⁷ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 250; Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1605.

²¹⁸ Omağ, s. 163; Yarg 11. HD, T: 30.9.2019, E:2018/4677, K: 2019/5996. “Dava, nakliyat sigortasından kaynaklanan rücuca alacak nedeniyle yapılan icra takibine yönelik itirazın iptali istemine ilişkin olup, mahkemece, yazılı gerekçeyle davanın kısmen kabulüne, yargılama sırasında belirlenen icra takibine konu asıl alacağına takip tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine karar verilmiştir. 6102 Sayılı TTK'nın 1472. maddesi (6762 Sayılı TTK'nın 1301. maddesi) hükmü gereğince halefiyet ilkesine dayalı olarak davalardan ödeme yapan sigorta şirketinin, ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizi isteyebilmesi mümkündür. Bu durumda mahkemece, davacının, belirlenen asıl alacak üzerinden ödeme tarihinden itibaren faiz talebinin yerinde olduğu hususu gözetilmeksizin icra takibinde belirtilen işlemiş faiz yönündeki talebinin, davalıların icra takip

sigortacının faiz isteme hakkı zararın doğum tarihinden ya da dava tarihinden değil sigortalının faizin başlangıcı, borçlunun temerrüde düştüğü veya halefiyet davasının açıldığı tarih olarak benimsenmesi yerinde olmuştur. Yani sigortacı sigortalının sahip olduğu imkânlarla sahip olmakla birlikte sigortalının lehine olan karinelere faydalandığı gibi aleyhine olan ispat karinelere de katlanmak durumunda kalacaktır.

Zamanaşımı yukarıda da üzerinde durulduğu üzere halefiyet hakkının sınırını sigortalının hakkının sınırı oluşturmaktadır, işbu sebeple maddi hukuk yönünden olduğu kadar usul hukuku yönünden de sigortacının hakkı sınırlandırılmıştır²¹⁹. Hal böyle olunca sigortacının halefiyet hakkına dayalı davasında görevli yetkili mahkemeyi tayin ederken sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki dikkate alınarak görevli mahkemenin tespit edilmesi gereklidir²²⁰. Yine sigortalı ile tazminat borçlusu arasındaki dava huzurda olsaydı hangi mahkeme yetkili olacaksa, sigortacı tarafından halefiyet hakkına dayanarak açılan davada o yer mahkemesi yetkili olacaktır²²¹. Yargıtay içtihatlarıyla da incelemeye konu olduğu üzere kat mülkiyetinden kaynaklanan bir hukuki ilişkide sigortacının halefiyet hakkı doğuyorsa sulh hukuk mahkemeleri görevli olacak²²², haksız fiilden kaynaklanıyorsa asliye hukuk mahkemesi görevli olacak²²³ yine kira akdinden kaynaklanıyorsa sulh

---

tarihinden önce temerrüde düşürüldüklerini gösterir belge sunulmadığı gerekçesiyle reddi doğru olmamış, kararın davacı yararına bozulmasını gerektirmiştir.”

²¹⁹ Yolçiyev, s. 236; Omağ , s. 209.

²²⁰ Yolçiyev, s. 236; Bozer, s. 216.

²²¹ Yarg 20. HD, T 24.1.2017, E 2016/14203, K 2017/430: “Somut olayda davacı ... şirketi vekili, 21.08 2014 tarihinde müvekkili nezdinde kasko sigorta poliçesi ile sigortalı bulunan dava dışı...malik bulunduğu... plakalı araç ile davalı ...'in kullandığı 0010703 plaka sayılı askeri aracın karıştığı kazada, sigortalı aracın pert olması sebebiyle sigortaya ödenen araç bedelinin kazada kusuru bulunan davalı ile aracın işleteni olan Milli Savunma Bakanlığında tahsiline karar verilmesini istemiştir.Uyuşmazlık sigorta şirketi tarafından sigortalısına ödenen hasar bedelinin haksız fiil hükümleri ve halefi sıfatıyla kusuru bulunan taraftan rücu tahsilinden kaynaklandığından, davanın asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.”

²²² Yarg 20. HD, T 20.2.2017, E 2017/735, K 2017/1336: “Somut olayda, bağımsız bölüm malikinin halefi olan davacı sigorta şirketi, davalı bağımsız bölüm malikinin dairesinden gelen su sızıntısı sebebiyle sigortaya ödenen tazminatın rücu tahsil amacıyla yapılan icra takibine itirazın iptalini talep etmekte olup, bu şekilde Kat Mülkiyeti Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği anlaşılan uyuşmazlığın ... Sulh Hukuk Mahkemesinde görülmesi gerektiği anlaşılmaktadır.”

²²³ Yarg 20. HD, T 16.1.2017, E 2016/11665, K 2017/50: “Somut olayda, sigortalının halefi olan davacı ... şirketi, dava dışı sigortaya ait aracın ... mahallesi, Dalyan caddesinde seyir halindeyken yol ortasında, davalının bakım ve gözetim sorumluluğunda bulunan rögarın üzerinden geçerken rögar

mahkemesi görevli olacaktır²²⁴. Nitekim bu hususta tartışmaya konu olsa da Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.3.1944 tarih 1939-37 Esas1944-9 sayılı kararında²²⁵ bu yönde tartışmalar üzerine hüküm kurulmuştur;

“Burada Ticaret Dairesinin dava hakkını kabul ettiği davacı şirket rücuen tahsil davasında sigorta ettirenin makamına kaim olduğundan bu sıfatla dava edecektir. Bir kimsenin, makamına kaim olduğu şahsın haiz olduğu hak ve imtiyazlardan fazla bir hakka malik olmasını kabule mevzuat ve nazariyatı hukukiyemiz asla müsait değildir. Sigorta ettiren hangi mahkemeye gidebilecekse onun yerine geçen sigorta şirketi de o mahkemeye gidebilir. Aksini kabul edersek Ticaret Dairesinin dediği gibi bir garibe karşısında kalmış oluruz. Sigorta ettiren hukuka, onun makamına kaim olan da Ticaret Mahkemesine müracaat edecekse aynı hadise hakkında ayrı ayrı mahkemelere müracaat edilmiş olur ki, hakikaten böyle bir vaziyeti garibe olarak tavsif yerinde olur.”

Sigorta sözleşmesi kapsamındaki rizikonun gerçekleşmesi ve sigortacının sigortalı yerine kaim olması ile birlikte açacağı halefiyet davası asıl itibariyle bir tazminat davası olup eda niteliğindedir²²⁶. Nitekim her tazminat davasında olduğu gibi halefiyet davasında da zarar sorumlusunun kusuru, zarar ve sigortacının halefiyet hakkının ispatı davacı sigortacıya halefiyet hakkının ispatı gereklidir²²⁷.

---

kapağının araca çarpması sebebiyle oluşan zararın rücuen tahsilini talep etmekte olup, bu şekilde uyumsuzluğun haksız fiilden kaynaklandığı anlaşılmakla asliye hukuk mahkemesinde görülmesi gerekmektedir”.

²²⁴ Yargıtay 17. HD, T 19.10.2020, E 2020/1024, K 2020/580: “Somut olayda; davacı ... şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, davalı ...'nin, dava dışı sigorta ettiren ... maliki olduğu konutu kiracı sıfatıyla kullandığı; davacı sigortalısı ile davalı ... arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olduğu tüm dosya kapsamından anlaşıldığı gibi, bu husus mahkemenin de kabulündedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiği, davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gözetilerek; HMK'nın 114/1-c maddesine göre, görevsizlik nedeniyle HMK'nın 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde işin esasının incelenerek hüküm tesisi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.”

²²⁵ Yargıtay İBK, T 22.3.1944, E 37, K 9, R.G. 3.7.1944, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, ET: 25.04.2021.

²²⁶ Arçılı, İslim; “Sigorta Hukukunda Halefiyet”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 87, Say 4, Temmuz/Ağustos 2013, s. 89.

²²⁷ Cebe, Mehmet Sinan, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 503; Arçılı, s. 89.

Sonrasında ise asıl davanın esası yönünden halefiyet hakkının varlığını ispat eden eden sigortacı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki dolayısıyla ispat yükü kime aitse halef ile zarar sorumlusu arasındaki halefiyete dayalı davada ispat yükü o tarafta olacaktır²²⁸. Misalen sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki akde isnat ediyorsa, sigortacı öncelikle akdin varlığını sonrasında ise zarar sorumlusu sözleşmesinin tarafının ihlalleri sebebiyle sigortalının zarara uğradığını ispat etmesi gerekecektir²²⁹.

Halefiyet davasında diğer önem arz eden husus ise zamanaşımıdır. Yine halefiyet davasında uygulanacak zamanaşımı hükümleri de sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki esas alınarak belirlenir²³⁰. Ancak doktrinde ve içtihatlarda zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı husus tereddütler yaratmış ve tartışmaya konu olmuştur. Ancak doktrinde ve içtihatlarda zamanaşımının başlangıç süresinin sigortalı için ne zaman başlıyorsa sigortacı içinde aynı tarihte başlayacağı görüşü hâkimdir²³¹. Nitekim 17.01.1972 tarih ve 2/1 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında²³² bu husus değerlendirmeye alınmıştır; *“Sözü edilen 1301 inci madde gereğince tediye, halefiyetin bir şartıdır; bu suretle sigortacı tediye tarihinden, sigorta ettiren şahsın mevcut mu talebe hakkını devir almaktadır. Bu itibarla mevcut bir hakkın, başka bir deyişle esasen muaccel olan bir alacağın, tekrar muaccel hale gelmesi olanağı yoktur. Sigortacı, başlamış olan zamanaşımı ile birlikte sigorta ettirenden dava hakkını devir almakta ve kalan zamanaşımı süresi içinde halef sıfatıyla dava açmak durumunda bulunmaktadır. Zarara sebebiyet veren aleyhinde aynı olay sebebiyle, zarar gören ile onun halefi yönünden başlangıç ve sona erme tarihleri farklı iki türlü zamanaşımı kabul edilemez. Sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, zarara sebebiyet veren aleyhinde sigorta ettirenin halefi sıfatıyla açacağı davanın zamanaşımının, sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhine açılabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte bağlayacağına 17/1/1972*

²²⁸ Bozer, 1981, s. 114; Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1605.

²²⁹ Yolçiyev, s. 270

²³⁰ Kender, s. 356-35; Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku”, s. 245; Bozer, s.114; Can, s. 117; Omağ, s. 192; Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1604; Arğılı, s. 90.

²³¹ Bozer, 1981, s. 114; Kayıhan/Günergök, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 77.

²³² RG., T 20.03.1972, s. 14134.

tarihindeki ilk toplantıda üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.” şeklinde hükme bağlanmıştır. Kısacası sigortalıya ait olan hak düşürücü süre ve zamanaşımı süresi sigortalıya ait olduğu yerden sigortacıya hak intikali gerçekleştiğinde de devam eder. Görüldüğü üzere sigortacı için ayrı sigortalı için ayrı zamanaşımı başlangıç sürelerinin olması halefin seleften daha geniş bir hakka sahip olmasının önüne geçilmekle birlikte karışıklığa son verilmiştir.

Ayrıca hakkaniyet ilkesi gereğince ve TTK m.1472/2, TTK m.1448 uyarınca sigortalı sigortacının halefiyet hakkını koruma yükümlülüğü altında olması hasebiyle zamanaşımı süresi açısından da sigortalı koruma yükümlülüğü altındadır aksi halde akde aykırılıktan TBK hükümleri uyarınca sorumluluğuna gidilmesi gündeme alınacaktır²³³.

2.10.2. Sigortalı Yönünden

Her ne kadar sigortalının halefiyet hakkının doğumu ile birlikte dava ve talep hakkı sona ermiş olsa da sigorta ettirenin sigortacıya karşı yükümlülükleri zararı tahsil ettikten sonra da devam etmektedir. Sigorta ettirenin yükümlülükleri sigortacının halefiyet hakkına konu haklarını korumak, bu hakkı ihlal etmeme yükümlülüğü ve halefiyete ilişki bilgi belgeleri sigortacıya vermekle yükümlüdür. TTK m.1472/2 ile sigortalının sigortacıya geçen hakları ihlal ettiği takdirde sigortacıya karşı sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Yine TTK m.1448 gereğince sigortalı halefiyet hakkının doğumu ve doğmasına engel teşkil edecek hususlara dikkate etmelidir ve gerekli özeni göstermelidir. Bu yükümlülükler hakkında daha önceki bölümlerde sigorta ettirenin yükümlülükleri incelenirken detaylıca açıklamalarda bulunulmuştur.

Ayrıca sigortalının zarar sorumlusunun ödeme kabiliyetinin olup olmamasından sorumluluğu hakkında açık bir hüküm bulunmasa da alacağın temliki hükümleri kıyasen uygulandığında sigortalının zarar sorumlusunun aciz haline düşmesinden sorumlu tutulamayacaktır²³⁴. Yukarıda da üzerinde detaylıca durulduğu üzere

---

²³³ Omağ, s. 204.

²³⁴ Yolçiyev, s. 207.

halefiyet hakkı zararın ödenmesi ile birlikte sigortacıya haklar intikal edecek sigortalı ise zararın karşılandığı oranda dava ve talep hakkını kaybedecektir²³⁵.

2.10.3. Zarar Sorumlusu Yönünden

Zarar sorumlusu açısından da halefiyet ilkesi sebebiyle sorumluluklar ve sonuçlar doğmaktadır. Bilindiği üzere sigorta giderimi ödenmeden halefiyet hakkı doğmayacağından sigortacı zarar gidermek ile selefin haklarına halef olacaktır²³⁶. Yine zarar sorumlusu açısından ise öncelikli husus zararı giderme yükümlülüğüdür. Zarar sorumlusu tarafından rizikonun gerçekleşmesine müteakip iyi niyetle sigortalıya ödeme yaparsa sorumluluktan kurtulacaktır²³⁷. Ayrıca bu husus zarar sorumlusu açısından tereddüt yarattığı ve uyuşmazlık çıktığı takdirde TBK m.187 ve m.113 uyarınca tevdi mahalli tayin istemek suretiyle borcu bu yere tevdi edilmesiyle borçtan kurtulacağı doktrinde kabul görmektedir²³⁸. Zarar sorumlusunun sorumluluğunun sigortacıya karşı sorumluluğunun sınırını sigortalının zararının giderilmiş olan miktarı oluştururken sigortalının rizikosu giderilmeyen kısmı için zarar sorumlusunun sigortalıya karşıda sorumluluğu devam etmektedir²³⁹.

Ayrıca sigortacı halefiyet uyarınca sigortalı zarar sorumlusundan zararın giderimini isteyebileceği ölçüde sigortacıda halefiyetin koşulları olduğu takdirde zarar sorumlusundan ancak o miktarı isteyebilir bu husus kanuni temlik müessesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkar²⁴⁰. Nitekim bu hususta 31/3/1954 tarih ve 18/11 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında²⁴¹ da ve 17.01.1972 tarih ve 2/1 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, “*Halefiyet sigortacının zarara sebebiyet veren*

---

²³⁵ Yolçiyev, s. 208.

²³⁶ Vural, Güven, Trafik Sigortası, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara, 1981, s. 64.

²³⁷ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 243.

²³⁸ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 243; Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1607; Kayıhan/Günergök, s. 80.

²³⁹ Vural, s. 64.

²⁴⁰ Argilli, s. 89.

²⁴¹ Yarg İBK, T 31.03.1954, E 1953/18, K 1954/11 : “*Sigortacı sigortalıya ödediği 'tazminat nispetinde sigortalının yerine geçer ve onun halefi olur. Sigortalı kendisine halef olan sigortacıya sahip bulunduğu hak ve selâhiyetlerden daha fazlasını devredemeyeceği gibi, işbu halefiyet 'kaidesi sigortalının zararından sorumlu olan kimselerin hukuken durumlarını ağırlaştıramaz.*”

aleyhinde açtığı rücu davası, kanundan doğan halefiyete dayanmaktadır. Halef, halefiyet yolu ile nasıl bullak iktisap etmiş ise, o hakka sahip olur; halefiyet, hakkın genişletilmesine ve sorumlu üçüncü şahsın durumunun ağırlaştırılmasına sebep olamayacağı gibi, sorumlu üçüncü şahsın borcunun tecezzisine de imkân vermez.” görüldüğü üzere halefiyet hakkı kapsamında zarar sorumlusunun sorumluluğu artırılmayacak ve sigortacıya karşı sigortacı tarafından giderildiği miktar ile sınırlı kalacaktır.

Yine sigortacının sigortalıya ait olan hakları zarar sorumlusuna karşı kullanabileceği gibi zarar sorumlusu da sigortalıya karşı kullanabileceği savunma vasıtalarını sigortacıya karşı kullanabileceği gibi sigortacı halefiyet hakkının ispatından öncelikli olarak ödeme yaptığını ispat etmesi gerekeceğinden zarar sorumlusu da yapılan ödemenin haksız yere yapıldığı ya da sigortalı ile sigortacı arasında yapılan sözleşmenin geçersiz olduğuna kadar savunmaları sigortacıya karşı sürme hakkına sahiptir²⁴².

---

²⁴² Bozer, 1981, s. 113; Arğıllı, s. 89.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE RÜCU HAKKI VE HALEFİYET İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. GENEL OLARAK

Rücu hakkı kelime anlamı itibariyle geri dönme, cayma anlamına gelmektedir²⁴³. Bu minvalde rücu hakkı bir ödemede bulunmuş olan kimsenin bu ödemeyi geri isteme ve geri alma hakkı olarak tanımlanabilir. Mevzuatımızın sair hükümlerinde sigorta ettirenin zararı giderimini azaltma ve kaldırmakla yükümlü olduğu hallerde yükümlülüklerini ihlal ettiği takdirde sigortacının rücu hakkına sahip olacağı hüküm altına alınmıştır²⁴⁴. Bu anlamda TTK'da rücu hakkının tek bir başlıktan ziyade farklı hükümler altında rücu hakkının doğabileceği hallerin düzenlendiğini söyleyebiliriz.

Rücu hakkı, rizikonun gerçekleşmesine müteakip sigortacı tarafından sözleşme dışı üçüncü kişinin zararının giderilmesiyle birlikte sigortacının sigorta ettirene karşı talep edebileceği bir haktır. Sigortacının sigorta ettirene karşı kullanabileceği rücu hakkı kimi zaman sigorta ettirenin kasti davranışı neticesinde kimi zaman ise yükümlülüklerinin ihlali ile karşımıza çıkmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun m.1429 "*Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur*" başlıklı hükmü gereğince "*Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan*

---

²⁴³ www.tdk.gov.tr.

²⁴⁴ Vural, s. 61.

kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.”, kanunun amir hükmünde görüleceği üzere sigorta ettirenin kasti davranışı neticesinde sigortacı üçüncü kişilerin zararını giderse de esasen sigortacı tazminat yükünden kurtulur ve almış olduğu primlerde kendisinden talep edilemez. TTK m. 1477; “*Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz.*” ve hayat sigortalarında TTK m. 1504; “*Sigorta ettiren, sigorta bedelini ödeme borcunun doğmasını sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürür veya öldürülmesinde suç ortaklığı ederse, sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulur.*” TTK’da belirtilen genel nitelikteki bu düzenlemeler ile sigorta ettiren tarafınca kasten gerçekleştirilen rizikolardan ötürü sigortacının sorumlu olmayacağı hükme bağlanmıştır. Sigortacı tarafından kasten riziko halinde eğer kendi sigortalısı hasar görmüşse sorumluktan kurtulacaktır ancak kasten riziko sebebiyle zarar gören üçüncü kişi sigorta himayesi altındaysa sigortacı tazminat borcundan kurtulamayacağından bu sefer sigortacının zarar sorumlusunun rizikosunu giderimine müteakip sigorta ettirene rücu hakkı gündeme gelecektir. Kanunun genel nitelikteki bu düzenlemeleri özel nitelikteki kanuni düzenlemelerin yanı sıra hem sair sigorta genel şartlarında da hem de sigorta sözleşmelerine yansımak suretiyle sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı düzenleme bulmaktadır. Sigortacının rücu hakkı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun m.95 ikinci fıkrasında özel olarak düzenlenmiş olup mevzuatımızdaki diğer düzenlemeler KTK’daki bu düzenlemeye paralellik göstermektedir. Sözü geçen maddenin ilk fıkrasına göre, “*sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez*” net olarak ifade edildiği üzere sigortacı zarar gören üçüncü kişiye karşı zararın azaltılmasına veya kaldırılmasına ilişkin taleplerini ileri süremeyeceği sabit olduğundan sigortacı tarafından zarar görene yapılan ödemeye müteakip maddenin açık hükmünden de anlaşıldığı üzere KTK m.95/2 uyarınca sigortacı sigorta ettirene sigorta tazminatını kaldırabileceği veya azaltabileceği ölçüde rücu hakkını kullanabilir²⁴⁵. Bu düzenleme gereği sigortacı tarafından zarar görene karşı iç ilişkideki def-ilerin ileri sürülmesi engellenmiş ve sigortanın sosyal amacı ön plana çıkartarak zarar görenin iç ilişkideki

²⁴⁵ Yavaş, s. 397; Düzgün, Ülgen Aslan; “Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları İle Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 14, 2019, s. 175.

def-ilere muhatap kalması önüne geçilmiştir²⁴⁶. Kanunun amir hükmü gereği rücu hakkı sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki bir ilişkiyi ifade ederken halefiyet hakkı sigortacının sigorta ettirenin yerine kaim olması ile zarar sorumlusuna karşı olan üçlü ilişkideki dava ve talep hakkını ifade etmektedir²⁴⁷. Rücu hakkı sigortacı ile sigorta ettiren arasında olduğu gibi sigortacı ödemiş olduğu tazminat sebebiyle bir başka sigortacı tarafından da sigorta himayesi altında olduğu takdirde sigortacı tarafından bu hak bir diğer sigortacıya da karşı kullanılabilir²⁴⁸.

2. RÜCU HAKKININ KAPSAMI

Sigorta hukukunda rücu hakkı ile halefiyet hakkı birbirine çok benzeyen iki kavram olsalar da birbirinden tamamen farklı iki kavram olarak karşımıza çıkarlar. Her şeyden önce rücu hakkı ile halefiyet hakkı uygulama alanı itibariyle ayrılmaktadır; halefiyet hakkı kural olarak aktif ve pasif zarar sigortalarında uygulama alanı bulurken rücu hakkı hem aktif ve pasif zarar sigortalarının yanı sıra can sigortalarında da uygulama alanı bulmaktadır²⁴⁹. Oysa zenginleşme yasağı ilkesine tabi olmayan can sigortalarında halefiyet kurumu uygulama alanı bulmaz²⁵⁰. O halde sigorta sözleşmesinin tasnifine paralel olarak uygulama alanı oldukça geniş olabilecek rücu hakkı kasko sigortaları gibi aktif zarar sigortalarında ve zorunlu mali

²⁴⁶ Ulaş, Işıl; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 31, Sayı 2, Haziran 2015, s. 35.

²⁴⁷ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1598.

²⁴⁸ Yavaşı, s. 397.

²⁴⁹ Yarg 11.HD. T 13.03.1980, E 1980/652, K 1980/1203.

²⁵⁰ Yarg 11.HD. T 13.03.1980, E 1980/652, K 1980/1203: “kanun koyucu, bu genel kurala istisna olarak, mal sigortalarında ve denizcilik rizikolarına karşı sigortalarda, sigorta şirketlerinin ödedikleri tazminat oranında sigortalının haklarına halef olarak onun üçüncü kişilere karşı olan haklarını kullanabileceklerine dair hüküm getirmiştir (TTK m. 1301 ve 1361). (Haluk Tandoğan Türk Mesuliyet Hukuku, 1961, s. 258-260).Kanun koyucunun sadece bu iki sigorta türüne rücu hakkını tanıması dahi diğer sigorta türlerinde sigortacının faile veya genel olarak sorumlu olan kişilere karşı rücu hakkı olmadığını göstermeye yeterlidir. Can Sigortalarına ilişkin TTK’nun 1338. maddesi de ayrıca, sigortalının hem sigorta şirketinden hem de haksız fiilden sorumlu olan kişi veya kişilerden tazminat alabileceğini hükme bağlamakla, bu tür sigortalarda sigortacının ödediği tazminat bakımından üçüncü kişilere rücu edemeyeceğini açıkça göstermektedir.”

mesuliyet sigortası gibi pasif zarar sigortalarında karşımıza çıkabilmektedir²⁵¹. O kadar ki zorunlu mali mesuliyet sigortası (trafik sigortası) hususunda 2918 sayılı KTK'da özel düzenleme öngörülmektedir. Biz de bu çevrede öncelikle özel olarak düzenlenmiş olan sorumluluk sigortalarını inceledik. Ayrıca TTK anlamında aktif ve hukuki himaye sigortası, mesleki sorumluluk sigortalarından hekim mesleki sorumluluk sigortası gibi sigortalarda rücu hakkının uygulamasını ele almayı uygun gördük.

Hemen belirtelim ki bunların uygulanması keyfiyeti özellikle sigorta ettirenin beyan ve diğer yükümlülükleri ile oldukça ilişkilidir. Zira örneğin kasten riziko gerçekleştiren sigorta ettiren sigorta tazminatına hak kazanamaz, rizikoyu artırmayı etkileyen faktörleri kasten bildirmeyen sigorta ettiren özellikle bildirmeden kasten kaçındığı sebepten dolayı riziko gerçekleşirse veya bu türden rizikonun gerçekleşmesinden ağır ihmali var ise sigorta tazminatı yani sigorta parası ya alamaz ya da indirim yapılır. Hal böyleyken böyle bir ihtimalde sigorta tazminatı alan sigorta ettiren sigortacının hususiyle zamanaşımı içinde ona rücu etmesiyle iade etmesi gerekir. Aynı durum can sigortaları için örneğin bunun bir türü olan hayat sigortaları için söz konusu olabilir. Keza can sigortalarının diğer türleri olan kaza ve hastalık ve sağlık sigortalarında da sigortacının rücu gündeme gelebileceğinden ötürü bu bölüm altında ele alınmıştır.

2.1. Trafik Sigortasında

Trafik sigortası olarak bilinen Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında sigortacının rücu hakkı TTK m.1477 ve TTK m.1429 ile genel nitelikteki düzenlemeler, sorumluluk sigortası olan trafik sigortası bakımından yansımaları KTK 95/2 ; *“Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir”* hükmüne yer vermiş ve hangi hallerinde sigortacı tarafından sigortalıya rücu hakkının ileri sürülebileceği ZMSS

---

²⁵¹ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1598.

Genel Şartları m. B.4 de düzenlenmiştir. ZMMS Genel Şartları B.4. hükmü, sigortacının KTK. m. 95/2 çerçevesinde sigorta ettirenine rücu edebilme durumlarını belirlenmiş ve sigortacı; ZMSS kapsamında ödediği tazminatı, zarara neden olan sigorta ettirenden, ZMSS Genel Şartları B.4. hükmünde belirtilen durumlardan herhangi birisi varsa geri alabileceği hükme bağlanmıştır. Aşağıda detaylıca incelenecek olan bu durumlardan hiçbirisi gerçekleşmemişse, sigorta şirketi, sigorta ettirene de rücu hakkına sahip olamayacağından zarara sigortacı katlanmak durumunda kalacaktır²⁵². Trafik Sigortası Genel Şartlarının B.4 maddesinde sayılı olarak belirtilen halleri hem TTK'nın ele alınan emredici ve genel nitelikteki hükümleri hem de KTK m.95/2 çerçevesinde incelemek gereklidir.

2.1.1. Kasıt ve Ağır Kusur

Trafik Sigortası Genel Şartları B.4.a maddesine göre “*Tazminatı gerektiren olay, sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise*” sigortalının ağır bir kusuru söz konusu olduğu takdirde sigortacı sigortalıya rücu edebilecektir. Madde metninde de görüldüğü üzere tam kusurdan değil kasti bir hareketten veya ağır kusurdan bahsedilmektedir. Ağır kusur, en basit tedbirin veya dikkatin gösterilmemiş olma hali, hatta kasta yakın derecede kusur olarak değerlendirilmektedir²⁵³. Ağır kusurda ilerde ele alınan Yargıtay kararlarında da incelendiği üzere tam bir aldırma söz konusu olup kasta yakın kusurun varlığını ifade etmektedir²⁵⁴. Sigorta ettiren hareketinin rizikoya sebep olacağını bilmesi veya tahmin etmesine rağmen hareketi gerçekleştirdiği takdirde ağır kusurludur ancak bu eylemde sigortalı rizikonun gerçekleşmesini arzu etmediğinden kasta yakın kusur olarak görülemeyeceğinden özetle sigortalının tam kusurlu olması sigortacıya rücu hakkını bahşetmez²⁵⁵. Bu

²⁵² Aslan, Aziz Serkan, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 88, 2010, s. 202.

²⁵³ Birişik, Faik, “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 13, Sayı 145, Eylül 2018, s. 141.

²⁵⁴ Yavaşı, s. 399; Yarg 11.HD., T 21.03.2017, E 2014/29667, K 2017/2666.

²⁵⁵ Birişik, s. 141; Yarg HGK, T 29.01.2019, E 2017/17-1083, K 2019/26: “*Karayolları Trafik Kanunu'nun koyduğu kurallara uyulması zorunludur. Ancak bu kuralların her türlü ihlali, sürücünün, kasta yakın bir kusuru olduğunu göstermemektedir. Anılan Kanunun 47. maddesinde belirtilen kusur*

meyanda sigortacının sigorta ettirene rücu etme imkanı oldukça dardır²⁵⁶. Ayrıca sigortacı tarafından ağır kusurun varlığı iddia ediliyorsa ispat yükü sigortacıda olacağından sigorta ettirenin kasti veya kasta yakın ağır kusur ile rizikoya sebep olduğunu ispat etmesi gereklidir²⁵⁷.

Yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun içtihatlarına yön veren tam kusur, ağır kusur ve kasti hareket hususunu detaylıca ele alınan bu kararında²⁵⁸ her ne kadar

---

hâllerinin hepsinin, aynı zamanda ağır kusur olarak nitelendirilmesini gerektiren bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Aksine, asli kusurun varlığı teminat kapsamında kalabileceği gibi, sonucun gerçekleşme şekli ağır kusuru gösteriyorsa, tali kusur hâlinde dahi teminat dışında kalma söz konusu olabilir. İşte bu nedenle, Genel Şartların 4/a maddesindeki düzenlemede, tam kusurdan bahsedilmeyip sadece kişilerin kasti hareketleri veya ağır kusurları sonucunda meydana gelmiş olma olgusuna yer verilmiştir. Buradan çıkan sonuç, nitelikleri gereği rücu davalarında, her somut olayın kendi özelliği çerçevesinde değerlendirilmesinin gerektiğidir. Somut olayda da; araç taşınmasına izin verilen yük ile kendisine izin verilen saatlerde yola çıkmış, eskort, uyarıcı ışık gibi gerekli olan güvenlik önlemlerini kendisi aldığı gibi, varsa gerekli olan diğer önlemlerin alınması için de ilgili kolluk birimlerine müracaatta bulunmuş, kavşağa gelmeden aracını durdurmuş ve eskort eşliğinde karşıdan gelen araç durdurulmaya çalışılmıştır. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda davalı sürücü %100 kusurlu kabul edilmiştir. Bu kusur şekli de ağır kusur veya kast olarak nitelendirilemeyeceğinden davacı sigortacı Genel Şartların B.4.a maddesine dayanarak da rücu tazminat talebinde bulunamayacaktır. Bu durumda davacı sigortacı tarafından, Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.4.a ve B.4.e maddelerine dayanılarak açılan davanın, rücu koşullarının bulunmaması nedeni ile reddine karar vermek gerekirken, mahkemece hatalı değerlendirme ve yanlıgılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiştir.”

²⁵⁶ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1610.

²⁵⁷ Yarg 17. HD., T 13.11.2017, E 2016/20015, K 2017/10399.

²⁵⁸ Yarg HGK, T 10.12.2003, E 2003/11-756, K 2003/743: “Somut olayda; davacı araç sürücüsünün kırmızı ışıkta geçmekte asli kusurlu olduğu tartışmasızdır. Dosyaya ibraz edilen trafik kazası tespit tutanağından olayın gerçekleşme biçimine ilişkin olarak yapılan açıklamalara göre, davalı araç sürücüsünün kırmızı ışıkta durması gerekirken, durmadığı belginse de; bunu sırf diğer (kırmızı ışık yandığında kavşakta olup olmadığı belli bulunmayan, ancak kırmızı ışıkta, geçilmesinden sonraki aşamada gerçekleşen çarpma anında kavşakta olduğu açık bulunan) araca çarparak ona zarar vermek kastıyla yaptığını gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır. Eş söyleyişle anılan davalının, salt söz konusu araca çarpıp, ona zarar vermek amacıyla kırmızı ışıkta geçtiğine dair herhangi bir delil yoktur. Esasen, davacı da, açıklanan nitelikte bir kastın varlığını ileri sürmemiş, kasta yaklaşan ihmalden söz etmiştir. Hal böyle olunca, davalı sürücüsünün, sigortalı araca çarpmak ve bu şekilde ona zarar vermek amaç ve kastı ile kırmızı ışıkta geçtiğinin kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır. Dolayısıyla, açıklanan eylemin, sadece bir ihmalden kaynaklandığı kabul edilmelidir. Açıklanan bu ihmali, Yasa anlamında bir asli kusuru gösterse de, ağır kusur anlamına gelmemektedir. Karayolları Trafik Kanununun koyduğu kurallara uyulması zorunludur. Ancak bu kuralların her türlü ihlali, sürücüsünün, kasta yakın bir kusuru olduğunu göstermemektedir. Anılan Kanunun 84. maddesinde

trafik kuralı ihlali bir asli kusur olsa da bunun ağır kusur olup olmadığının değerlendirmeye alınması gerektiği, ağır kusur ve kusurun ayrımı izah edilmek suretiyle ortaya konulmuştur. ZMSS Genel Şartların 4/a maddesindeki düzenlemede, sadece kişilerin kasti hareketleri veya ağır kusurları sonucunda meydana gelmiş olma olgusuna yer verilmiş olması hasebiyle sigortacının rücu hakkının doğup doğmayacağına tespiti için asli kusur ağır kusur ayrımı önem arz etmektedir. İşbu kararda özellikle kusurun hukuk düzenince kınanabilen davranış olduğu ağır kusurun ise hal ve şartların yüklediği özen gösterme ve tedbir alma ödevlerine veya bir hareket tarzı emreden kurallara "tam bir aldırma" söz konusu olduğunda ağır kusur olarak adlandırılacağı izah edilmiştir. Nitekim ağır kusur, bağışlanması kesinlikle olanaksız olan irade eksikliği esasına dayanmaktadır. Kanaatimizce alıntılanan bu kararda asli kusurun, ağır kusur olarak anılamayacağı ve şoförün kırmızı ışık ihlalinin dalgınlık, uykusuzluk vb sebeplerle kasttan uzaklaşmak suretiyle hukuken bağışlanması mümkün bir halde de gerçekleşebileceği görüşüyle sigortacının rücu talebinin reddine karar verilmesi isabetli olmuştur. Bu kararlardan da hareketle hatalı sollama, kırmızı ışık ihlali, kaygan zeminde ani fren yapma, kavşaklara hızlı girme, mucurlu yolda hızını kesmeme, geçme yasağını ihlal etme gibi hareketlerde araç sürücüsü tam kusurlu olsa da KTK m.95/2 ve Trafik Sigortası

---

belirtilen asli kusur hallerinin hepsinin, aynı zamanda ağır kusur olarak nitelendirilmesini gerektiren bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Nitekim yukarıda açıklanan Genel Şartlar 4/a maddesinde de, asli kusurdan değil, ağır kusurun varlığından söz edilmiştir. Bu da asli kusuru aşan ağırlıkta bir kusurun arandığını göstermektedir, Kırmızı ışıkta geçmek bir dalgınlık sonucu olabileceği gibi, bir zamanlama hatasından da kaynaklanabilir. Dolayısıyla, sırf kırmızı ışıkta geçtiği için herhangi bir olayda asli kusurlu kabul edilmesi gereken bir sürücü, buna rağmen, o olayın kendi özel yapısı içerisinde ağır kusurlu kabul edilmeyebilir. .... Somut olayda da; davalı sürücünün kusurlu olmakla birlikte ağır kusurlu olduğunu kabule yeterli bir olgunun varlığından söz edilemez. Açıklanan durum karşısında, olayda (ağır kusur) şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın kabulü doğru görülmemiştir. Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır."

Genel Şartlarındaki ilgili hüküm gereğince rücu hakkının doğması için kasta yakın kusur veya kasti hareket sayılabilecek bir tutumun rizikoya sebep vermesi gereklidir²⁵⁹.

2.1.2. Ehliyetsiz Araç Kullanma

Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları B.4/b ; “*Tazminatı gerektiren olay, aracın ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/süreklî el konulmuş kimseler tarafından sevk edilmesi veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise*” maddesinde yine sürücü belgesine sahip olmayan kişiler tarafından poliçeye konu aracın kullanılması sırasında verilen zararların sigorta ettirene rücu edilmesini ele almaktadır. Maddenin son cümlesinde yer alan “*trafik kurallarının ağır ihlali*” maddesi, ilk genel şart değişikliğinde “*trafik kural ihlali*” olarak yazılmışken, yapılan değişiklikle “ağır kural ihlali” ne dönüşmüştür. KTK’da sürücü belgeleri, hangi araçlarda ne tür sürücü belgesinin gerekli olacağı ayrıntılı olarak açıklanmış olup, motorlu aracın ehliyetsiz kimseler veya taşıta uygun sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından kullanılması sırasında bir kaza olursa, üçüncü kişilere tazminat ödeyen sigortacı işleme rücu edebilecektir. Yukarıda belirtilen haliyle B.4.b fıkrasına trafik kurallarının ağır kusur ile ihlal edilmesine ilişkin bir başka rücu nedeni daha ihdas edilmesi B.4.a’nın tekrarı niteliğinde olmuş ve bu husus zaten düzenlemeye konu olmasına rağmen tekraren yer verilmesi kanun tekniğine aykırılık teşkil etmektedir²⁶⁰.

Ehliyetsiz araç kullanma neticesinde ortaya çıkan rizikonun sigortacı tarafından ZMMS kapsamında karşılanmasına müteakip ehliyetsiz araç kullanmanın doğrudan rücu hakkı verip vermeyeceği, kusurunun dikkate alınıp alınmaması gerektiği Yargıtay içtihatlarında tartışmaya konu olmuştur. Yargıtay, 31.03.1992 tarihinde

---

²⁵⁹ Birışık, s. 142; Kayıhan,, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, s. 1610; Gökcan Hasan Tahsin/Kaymaz Seydi; Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat-Sigorta-Rücu Davaları Ve Trafik Suçları, Seçkin Yayınları, Aralık 2013, s. 894.

²⁶⁰ Misili, Sinan; “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 30, Sayı 133, Kasım 2017, s. 620.

verdiği bir kararında, sigortacının ZMSS kapsamında üçüncü kişinin zararının karşılamasına müteakip zararın tamamını doğrudan sigorta ettirene rücu edebileceğine karar vermiştir²⁶¹. Ancak, daha sonra Yargıtay 23.05.1997 tarihinde verdiği başka bir kararında ehliyetsiz araç kullanmanın rücu hakkı bahsetmeyeceğini ancak sigortacının ehliyetsiz araç kullanan sigortalıya kusuru oranında rücu edebileceğini içtihat etmiştir²⁶². Ayrıca net olarak ifade etmek gerekir ki ehliyetsiz olarak aracı süren sürücünün kusursuz olması halinde sigortacının rücu hakkı bulunmamaktadır²⁶³. Yine kaza sebebiyle oluşan rizikoda ehliyetsiz araç kullanan sürücü bizzat sigortalı değilse sigortacı rücu hakkına ilişkin davasını sigorta ettirene yöneltmek durumundadır zira sigorta akdinden kaynaklanan rücu davasında hasım olarak sigortalı ya da sigorta ettiren sıfatına sahip olmayan ehliyetsiz sürücü gösterilemez²⁶⁴. Kanaatimizce kazanın nedeni münhasıran sürücünün ehliyetsiz olması ya da sürücü belgesinin yetersizliğinden kaynaklanmıyorsa sigortacının rücu hakkı olmamalıdır²⁶⁵.

²⁶¹ Yarg 11. HD., T 31.03.1992, E 1990/7070, K 1992/4028: “...Dava konusu olayda, sigorta konusu aracın ehliyetnamesiz kimseye kullanılırken riziko gerçekleştiğine göre, KTK’nun 95 ve poliçe genel şartlarının 4. maddesi hükmü uyarınca sigortacının ödediği tazminatın tamamı bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi mümkün olduğundan davanın bu nedenle tamamen kabul edilmesi gerekirken, kusur oranlarına göre indirim yapılarak kısmen kabulü doğru görülmediğinden kararın bu yönden davacı yararına bozulması gerekmiştir.” (Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s.102).

²⁶² Yarg 11. HD., T 23.05.1997, E 1997/3089, K 1997/3717, (Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s.102); Yarg 11.HD. T 18.01.2007, E 2005/13509, K 2007/407: “Davalı vekili, davanın kazayı yapan sürücü Hüsamettin İpek’e karşı açılması ve kusur oranları belli olmadığından ceza davasının sonucunun beklenmesi gerektiğini savunarak davanın reddini istemiştir. Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre davalıya ait sigortalı aracı kullanan sürücünün kazada tamamen kusurlu bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve davalıya ait araç sürücüsünün aracı yetersiz ehliyetname ile kullandığının anlaşılması bulunmasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.”

²⁶³ Yarg 11. HD., T 19.01.2004, E 2003/5567, K 432.

²⁶⁴ Yarg 17.HD., T 18.12.2019, E 2017/5436, K 2019/12132; Yarg 11. HD., T 04.02.2002, E 2001/8798, K 2002/772, (Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku” s. 1025’ten alıntı).

²⁶⁵ Çelik, Ahmet, “Sigortacının İşletene Rücu Hakkı”, <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/sigortacinin-isletene-ruclu-hakki.htm>, ET: 0.01.2021, s. 4; Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1615.

2.1.3. Uyuşturucu madde veya Alkollü içki Alanların Araç Kullanması

2918 sayılı KTK'nın 48. Maddesine göre “*Uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır.*” madde hükmü gereğince araç kullanan kişilerin uyuşturucu madde ve alkollü içki aldığı anda araç kullanması yasaklanmıştır. Bu hususiyette tüm araç sürücüleri dikkat ettiği gibi karayolu yolcu taşımacılığı yapan firmalar, şoförleri ve yardımcı personellerini seçerken TBK m.66'daki sorumluluk hükümlerini de dikkate alarak daha özenli davranmak zorunda olduğu gibi insanların canını tehlikeye atacağını umursamadan alkollü içki kullanmak ya da uyuşturucu kullanmak suretiyle direksiyon başına geçmesi hali kasta yakın derecede ağır kusur sayılmaktadır²⁶⁶.

Trafik Sigortası Genel Şartları B.4.c hükmüne göre sigortacıya sigortalı tarafından sebep olunan riziko alkollü araç kullanmaları sebebiyle gerçekleşmiş buna müteakip sigortacı tarafından zarar giderilmişse bu hüküm gereğince sigortacıya sigorta ettirene rücu hakkı tanınmıştır. Ancak bu rücu hakkının kullanılması için sürücünün sadece alkollü olması yeterli görülmemekte ve alkollü olma ile riziko arasında doğrudan nedensellik bağı aranmaktadır²⁶⁷. Nitekim yerleşik Yargıtay içtihatlarında bu husus konu olmuş ve aşağıda görülen kararda²⁶⁸ da görüleceği üzere değerlendirmeye alınmıştır;

²⁶⁶ Çelik, s. 4; Kayhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1615.

²⁶⁷ Yarg HGK, T: 23.10.2002, E: 2002/11-768 K:840 “*Davacı vekili, müvekkiline ait kasko sigortalı aracın, kazaya uğradığından bahisle tazminat talebinde bulunmuştur. Kasko sigorta poliçesi, taraflar arasında poliçe genel şartları çerçevesinde akdedilen bir sözleşme belgesidir. Genel şartların (A-5) maddesinin 5. fıkrasına göre, rizikonun teminat dışında kalabilmesi için sürücünün sadece alkollü olması yetmeyip, kazanın münhasıran alkolün etkisinde oluştuğunun da sigortacı tarafından kanıtlanması gerekir. Artık burada üçüncü araç sürücüsünün, ya da sigortalı sürücünün kusurunun, kasko sigortası olması nedeniyle önemi yoktur. Yani. önemli olan kazanın münhasıran alkolün etkisinde meydana gelip gelmediğidir. Bu durumun belirlenmesi de, aralarında bir trafik uzmanı ve nörologun da bulunduğu bir bilirkişi kurulu marifetiyle inceleme yaptırılarak, olayın meydana geliş şekli itibarıyla bu kaza ve hasarın münhasıran alkolün etkisi altında meydana gelip gelmediğinin ve illiyet bağı bulunup bulunmadığının tespit ettirilmesi ile mümkündür.*”

²⁶⁸ Yarg 17 HD., T 10.04.2017, E 2014/22334, K 2017/3809.

“Mahkemenin hükme esas aldığı 26.08.2013 tarihli heyet raporu incelendiğinde; ceza yargılamasında, davalı sürücüsü ile tanık ... .. beyanlarına göre, kazaya karışan karşı araç sürücüsünün yaptığı hatalı sollama sebebiyle kazanın meydana geldiği, kazada karşı sürücünün % 80 ve davalı sürücüsünün % 20 oranında kusurlu olduğu, kazanın münhasıran alkolden meydana geldiğini söyleyebilmek için sürücünün kazada tam kusurlu olması gerektiği, oysa davalı sürücüsünün kazada tali kusurlu olduğu, tüm bu sebeplerle de kazanın münhasıran alkolden meydana geldiğinin söylenemeyeceği şeklinde görüş bildirildiği görülmektedir. Davaya konu kazaya dair olarak düzenlenen kaza tespit tutanağında, ceza yargılamasında alınan ATK raporu ve yine mahkeme tarafından alınan ATK Trafik İhtisas Dairesi raporunda, davalı sürücüsü Ali Gündem'in kazada asli kusurlu olduğu, arkadan çarptığı karşı sürücünün ise kusursuz olduğu yönünde tespit yapılmıştır. Bu itibarla, mahkemenin hükme esas aldığı heyet raporu, diğer tüm tutanak ve raporlar ile çelişkilidir. Ayrıca, hükme esas alınan heyet raporunda, kazanın oluş biçimine dair olarak, ceza yargılamasındaki beyanı temel alınan tanık ... .. kazaya dair anlatımına, gerçeğe uygun bulunmadığından ceza mahkemesi tarafından itibar edilmediği ve ceza yargılaması sonunda davalı sürücüsünün kazada tam kusurlu olduğu kabulüyle mahkumiyet hükmü verildiği, tanık ..... hakkında da yalancı tanıklık suçundan işlem yapılması için savcılığa suç duyurusunda bulunduğu dosya kapsamı ile sabittir. İfade olunan tüm bu hususlar karşısında; kazanın münhasıran alkolden meydana gelip gelmediği konusunda hükme esas alınan heyet raporunun, ceza yargılamasında beyanına itibar edilmediği gibi yalancı tanıklıktan hakkında suç duyurusunda bulunulan kişinin beyanını esas aldığı, heyet raporunun dosyadaki diğer tüm raporlar ile çelişkili olduğu göz önünde bulundurularak; trafik kusur uzmanı, hukukçu ve nörolog bilirkişiden oluşan başka bir bilirkişi heyetinden, ceza yargılamasındaki durum ve o dosyanın kapsamı da dikkate alınmak suretiyle, kazanın münhasıran alkolden meydana gelip gelmediği konusunda ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken; eksik incelemeyle, yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.”

Nitekim Yargıtay'ın müteaddit kararlarıyla da desteklendiği üzere rizikonun münhasıran alkol etkisiyle gerçekleştiğinin rücu davasında ispatı gereklidir²⁶⁹. Zira bu konuda alkol kullanımı olmasaydı bu kaza gerçekleşir miydi sorusunun cevaplarının yer almadığı kararlar eksik inceleme sebebiyle Yargıtay tarafından bozma kararıyla karşılık bulmaktadır. Kanaatimizce alkollün etkisiyle kazaya sebebiyet veren kişilere sigortacı tarafından rücu hakkının kullanılması ve cezai sorumluluğuna gidilmesi isabetlidir.

2.1.4. İstiap Haddinin Aşılması

Araçların yüklenmesi ile ilgili düzenlemeler 2918 sayılı Kanunun 65'inci maddesinde düzenlenmiştir. İşbu kanunun a bendinde; *“taşımaya sınırı üstünde yolcu alınması”* b bendinde ise; *“Azami yüklü ağırlığın veya izin verilen azami yüklü ağırlığın aşılması”* yasaklanmış olup yine Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 130 ve 131. Maddelerinde ise yük ve yolcu taşıma esasları belirlenmekle beraber kanun tarafından yasaklanan bu hususun somut olayda etki edip etmediği ya da ihlale konu olup olmadığı bahse konu mevzuat hükümleri dikkate alınarak tespit edilmiştir.

Kanun tarafından getirilen bu yasaklar sigorta sözleşmeleri hukukuna da sirayet etmiş ve bu durum karşılığını Trafik Sigortası B.4.ç maddesinde *“Tazminatı gerektiren olay, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı*

---

²⁶⁹ Yargı HGK, T 14.12.2015, E 2005/11-624, K 2005/713: *“Somut olayda, araç sürücüsü T'nin az miktarda alkol aldığı doktor raporunda belirtildiği gibi, bu kişi, jandarma görevlisince alınan ifadesinde "üç bira ve bir rakı içtiğini" beyan etmiştir. Bu durumda, sürücünün aldığı alkolün miktarı ve oranı raporda kesin olarak tespit edilmemiş ise de, az ya da çok miktarda alkol aldığı kabulü gerekmektedir. Esasen, bu noktada çekişme de bulunmamaktadır. Raporu hükme esas alınan bilirkişi kurulu, dairemiz uygulamasına uygun şekilde oluşturulmuş ise de, olayın oluş şekli bu raporda tartışılmadığı gibi, az miktarda da olsa alkolün olaya etki ettiğinin tespiti ile yetinilmiş, olayın sadece ve tek başına alkolün etkisiyle oluştuğu kesin olarak ortaya konulmamıştır. O halde, mahkemece, sürücünün alkol aldığına ve bunun kazaya etki ettiğine ilişkin tespit tek başına uyumsuzluğun çözümlenmesine yetmeyeceği gözetilerek, alkolün münhasır etkisi altında kazanın olup olmadığı üzerinde durulması, ek ya da yeni bir bilirkişi kurulundan rapor alınarak, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yetersiz rapora itibar edilerek, eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi yerinde görülmediğinden kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir”*

bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise,” haliyle sigortacıya sigorta ettirenine rücu hakkı tanıyarak, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.5.8 maddesi ile de aktif zarar sigortalarından olan kasko sigortalarında ise yasaklanan bu eylem karşılığını teminat dışında bırakılarak yansımaları göstermiştir. Açıklanan bu hükümler neticesinde taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında zarar meydana gelmiş, bu zarar sigortacı tarafından karşılanmış ve riziko münhasıran istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma sebebiyle gerçekleşmişse sigortacının sigortalısına rücu hakkı doğacaktır²⁷⁰. Yargıtay’ın konuya ilişkin ilamında²⁷¹ ;

“Somut olayda; trafik kazasının meydana gelmesinde istiap haddi aşımının etkili olup olmadığının belirlenmesi bakımından, sigorta hukuku uzmanı bilirkişiden alınan 06.11.2017 tarihli ek raporda; davalıya ait araç ruhsatında araç koltuk sayısının 5 olduğu, kaza anında araçta sürücü dahil 7 kişinin araçta bulunduğu ve istiap haddi aşıldığı için, davacının rücu hakkının bulunduğu yönünde görüş bildirilmiş; ancak, istiap haddi aşımının kazada münhasıran etkili olup olmadığı ve başka etkenlerin kazada rol oynayıp oynamadığı konusunda bir değerlendirme yapılmamış; mahkemece, bu rapor esas alınmak suretiyle, davacının davalıya rücu hakkı olduğu kabul edilerek hüküm tesis edilmiştir.Hükme esas alınan raporu düzenleyen bilirkişinin, trafik kazasındaki kusur durumu, kazaya etki eden sebepler, istiap haddi aşımı ve bunun kazaya etkisi konusunda uzmanlığı bulunmamaktadır. Anılan konulardaki değerlendirmeler, teknik bilgi ve uzmanlık

---

²⁷⁰ Yarg 17 HD., T 17.12.2020, E 2019/5524, K 2020/8624; Yarg 17.HD.,T 03.12.2020, E 2019/1788 K 20202/8026: “Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartlarının B.4-e maddesinde, tazminatı gerektiren olayın, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması yüzünden meydana gelmesi halinde, ödemede bulunan sigortacının, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılmasını veya azaltulmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır. İstiap haddinin aşılmasının trafik sigortacına rücu hakkı doğurabilmesi için, madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere, kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasının etkisiyle meydana gelmiş olması gerekmektedir. Bu durumda mahkemece, bozma ilamımız doğrultusunda alınan uzman bilirkişi tarafından kazanın münhasıran istiap haddi aşımından kaynaklanmadığına dair tespitlere itibar edilerek kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasının etkisiyle meydana gelmediği ve dolayısı ile trafik sigortacına rücu hakkı doğurmadığı göz önüne alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.”

²⁷¹ Yarg 17.HD., T 03.2.2020, E 2018/4497, K 2020/326.

gerektirdiği için, davanın esasını teşkil eden konuda uzmanlığı bulunmayan bilirkişiden alınan rapora göre hüküm tesisi, eksik araştırma niteliğindedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; davacı sigortacının rücu hakkının doğması için, kazanın münhasıran istiap haddinin aşılması nedeniyle meydana gelip gelmediğinin konusunda uzman bilirkişi görüşüyle saptanması gerekliliği göz önünde bulundurularak; dosya kapsamındaki tüm iddia ve savunmalar ile deliller göz önünde bulundurulmak suretiyle, davalı sigortalının kaza esnasında istiap haddini aşar şekilde yolcu taşıyıp taşımadığı (taşınan yolcu sayısı- yolcuların yaş ve ağırlıkları- araç istiap haddi vs. gözetilip), anılan tarzda bir taşıma varsa istiap haddi aşımının kazanın meydana gelmesinde münhasıran etkili olup olmadığı konularında, İTÜ veya Karayolları Genel Müdürlüğü Fen Heyetinden seçilecek uzman bilirkişi heyetinden ayrıntılı, gerekçeli ve denetime elverişli bir rapor alınması; bu tespitten sonra da, davacının ödediği bedelin yerinde olup olmadığının denetlenmesi için, aktüerya uzmanından rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı biçimde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir. Kabule göre; davacı tarafça rücu talep edilen tazminat miktarı, likit (muayyen, belirli) olmayıp davacının sigortalısı olan davalıya rücu hakkının bulunup bulunmadığı, rücu hakkı varsa rücu edebileceği miktarın belirlenmesi yargılamayı gerektirdiğinden, icra inkar tazminatı şartlarının oluşmadığı gözetilerek bu talebin reddine karar verilmeyişi de doğru değildir .”

Çalışmamıza naklen alınan Yargıtay kararında ve yerleşik içtihatlardada görüldüğü üzere sigortacının rücu hakkının doğabilmesi için istiap haddinin aşılması hali ile rizikonun meydana gelmesi arasından nedensellik bağı olmalı ve kaza salt bu sebepten kaynaklanmalıdır, kazanın oluşumunda başka etken bulunup bulunmadığı hatta istiap haddi aşılmamış olsaydı bu kaza gerçekleşir miydi sorusunun cevabını net olarak bilirkişi raporlarıyla tespit edilmesi gerektiği Yargıtay’ın istikrar kazanmış içtihatlarındandır.

2.1.5. Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

Trafik sigortası genel şartları B.4.d hükmü gereğince sigorta ettirenin riziko gerçekleşmesi halinde Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın "Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri" başlıklı, B. 1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri²⁷² sigortalının yerine getirilmesi gereklidir. Bu hüküm esasen Ticaret Kanunu'nun "Riziko Gerçekleştiğinde" başlıklı 1446. Maddesi, TTK'nın 1448. maddesine paralel olarak düzenlenmiştir²⁷³. Bu yükümlülüklerin ihlali sebebiyle sigortacının tazminat yükünde artış meydana geldiği takdirde sigorta kendi sözleşmesel ilişkisi olan sigorta ettirenine sigorta tazminatının arttığı oranda rücu hakkına sahip olmaktadır²⁷⁴. Sayılan bu yükümlülüklerin ihlali doğrudan rücu hakkını doğurmamakta, sigorta ettirenin ihlali sebebiyle rizikonun artmasına sebep olduğu takdirde sigortalının kusuru nispetinde sigorta ettirenden rücu tahsil edilmektedir²⁷⁵. Yine sigortalı bahse

²⁷² KZMSSGŞ B.1: "a) Bu sözleşmeye göre, sorumluluğunu gerektirecek bir olayı, haberdar olduğu andan itibaren on gün içinde sigortacıya ihbar etmek, kendisine yöneltilen istemi ise, derhâl sigortacıya bildirmek,

b) Sigortalı değilmişçesine zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının poliçeden doğan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimatlara uymak,

c) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak, ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek,

ç) Zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmaya geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai kovuşturmaya ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek,

d) Sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa sigortalılardan her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmek,

e) Maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli bir yere çekmek."

²⁷³ Düzgün, Ülgen Aslan, "Ü.A.D. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 29, Sayı 3, Eylül 2013, s.212.

²⁷⁴ Ulaş, "Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku", s.1036.

²⁷⁵ Misili, s. 631.

konu yükümlülüklerden kendisinden zarar görenin sorumluluk tazminatı talebi olduğunu sigortacıya bildirmez ve haricen zarar gören ile anlaşılabilir şekilde giderdiği takdirde, sigortacıda kendisine bildirim yapılmamasından sebep zararı karşılar ise sigortalı zarar giderimini sigortacıdan talep edemeyecektir²⁷⁶.

KZMSSGŞ'nin B.1. maddesinin son fıkrası uyarınca, belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme, ihlaldeki kusuru nispetinde sigortalıdan rücu tahsil edilir²⁷⁷.

Yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra KZMSSGŞ'nin B.1 maddesinde 6 bent halinde sayılan yükümlülükler haricinde mevzuatta sigorta ettirene başka yükümlülükler yüklendiği ya da yükümlülüklerin ihlalinde sigortalının kusuru olmadığı takdirde, sigorta ettiren yükümlülüklerini ihlal etmiş olsa dahi sigortacının rücu hakkı doğmayacaktır²⁷⁸.

2.1.6. Aracın Çalınması Ya da Gaspedilmesi Halinde Rücu Hakkı

KTK m. 107/1'e göre; *“Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur. İşleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleten, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir.”*

---

²⁷⁶ Yarg HGK, T 03.04.1996, E 1996/11-35, K 1996/221: *“...Dava konusu, zorunlu trafik sigortasının 10/d maddesine göre zarardan dolayı hakkında dava açılan sigorta ettirenin bu durumu derhal belgeleriyle birlikte zorunlu trafik sigortacısına bildirmesi zorunlu bulunmaktadır. Oysa dava konusu olayda davacı, hakkında açılan davayı zamanında sigorta şirketine bildirmemiş, ancak üçüncü kişiye anlaşma suretiyle ödeme yaptıktan sonra çektiği ihtarname ile bu paranın iadesini istemiştir. Keza, aynı sigorta poliçesinin 12.2 maddesi uyarınca da sigorta ettiren sigortacının yazılı iznini almaksızın tazminat talebini kabul edip ödemesi de mümkün değildir. Davacı dosyaya bu konuda da yazılı bir belge ibraz etmemiştir. Bu durum karşısında davalı sigortacının olaydan zarar görenlere taleplerinden sonra usulüne uygun ödeme yapmakla sorumluluktan kurtulmuş bulunduğu kabulü ile sigorta ettiren tarafından sigortacıya karşı açılan iş bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulü doğru değildir...”*; Misili, s. 632.

²⁷⁷ Düzgün, “Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları İle Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler”, s.184.

²⁷⁸ Misili, s. 631.

KTK'nın işbu maddesine paralel olarak düzenlemeye konu olan ZMSS Genel Şartları B.4-e hükmüyle de “*Tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse*” denilmek suretiyle sigortalı aracın çalışması gaspedilmesinde sigortalının kusuru bulunması halinde sigortacıya rücu hakkının tanınması düzenlenmiştir²⁷⁹.

Sigortacının sigorta ettirenine rücu hakkının gündeme gelebilmesi için öncelikle rizikonun sigorta himayesi kapsamında olduğunu sigortacı ispat külfeti altındadır²⁸⁰. Gasp, hırsızlık veya soygun neticesinde zarara uğrayan üçüncü kişilerin zararını gideren sigortacının rücu hakkının doğması için yine “nedensellik bağı” aranmalıdır²⁸¹. Nitekim gasp ve hırsızlık eylemine taşımacılık sektöründe sıklıkla karşılaşılmaktadır, işletenin ve taşımacının çalışanları ve sorumlu olduğu kişilerin ağır kusur ve ihmali sebebiyle riziko vuku bulduysa, olay ile kusur arasında sıkı şekilde nedensellik bağı mevcutsa sigorta giderimin yapan sigortacı işletene ve sigortacıya rücu etme hakkına haiz olacaktır²⁸². Nitekim sigortacının rücu hakkına konu davasını kazanması halinde, sigorta ettiren/işleten KTK m. 107 gereğince sigorta ettirence ödenen tazminatı zararın sorumlularına rücu edebilecektir²⁸³. Neticesinde, gasp ve soygun eylemleri sebebiyle üçüncü kişiler zarar görmüş ve bu zarar ile sigortalı ile sorumlu olduğu kişilerin kusuru arasında nedensellik bağı mevcut ise ZMMS Genel Şartlar 4/e bendi gereği sigortacı sigorta ettirene rücu hakkını kullanabilecektir.

---

²⁷⁹ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1620.

²⁸⁰ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 1038.

²⁸¹ Çelik, s. 3.

²⁸² Çelik, s. 3.

²⁸³ Misili, s. 633.

2.1.7. Olay Yerini Terk Etme Sebebiyle Sigortacının Rücu Hakkı

Araç sürücüsün olay yerini terk etmesi sebebiyle sigortacı tarafından sigorta ettirene icra takibi başlatması ve itiraza konu olmasına müteakipte rücu hakkına dayalı itirazın iptali davası açması uygulamada sıklıkla karşılaşılan hadiselerdendir. Zira araç sürücüsünün olay yerini terk etmesi sigortacı nezdinde sürücünün ehliyetsiz olması ya da alkollü olmasını gizleme gayreti olarak anlaşılmaktadır. Uygulamada sürekli yaşanan sıkıntılar hasebiyle 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazetede yayınlanıp, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan ZMSS Genel Şartları B.4.f fıkrasına yeni bir hüküm olarak eklenen bu husus “*Bedeni hasara neden olan trafik kazalarında sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma gibi zorunlu haller hariç olmak üzere, olay yerini terk etmesi veya kaza tutanağı, alkol raporu vb kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, Sigortacı rücu sebeplerine dayanarak tazminat sürecini geciktiremez ve bu sebeplere dayalı bilgi ve belgeyi hak sahibinden talep edemez*” haliyle düzenleme altına alınmıştır.

Bu düzenleme de esasen TTK m.1448 hükmüne paralel bir düzenlemedir²⁸⁴. Genel şartlarda yapılan bu düzenleme aslında rizikonun bilindiği şekliyle değil farklı şekilde gerçekleştiğinin iddiası üzerinedir. Sigortacı tarafından iddia edilen bu hususlar; ehliyetsiz ya da alkollü olması hususu soyut iddialardan öteye geçerek sigortacı tarafından somut delillerle ispatlanması gereklidir²⁸⁵. Ayrıca mahkemece

²⁸⁴ Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1621.

²⁸⁵ Yarg 17HD., T 13.09.2018, E 2015/14237, K 2018/7746: “Davacı ...davalı ... adına kayıtlı aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olup, kaza sırasında sigortalı aracı kullanan kişinin olay yerini terk ettiğini, ehliyet ve alkol durumunun belirsiz olduğunu ileri sürerek poliçe kapsamında ödediği tazminatı sigortalıdan rücu tazmini talebinde bulunmuştur. Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçe genel şartlarının B.4. maddesinde sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği haller düzenlenmiş olup, rücu hakkının doğduğunun ve maddede sayılan bu hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigorta şirketindedir. Davacı vekili dava dilekçesinde rücu nedeni olarak sürücünün firar ettiğini belirtmiş olup sürücünün olay yerini terk etmesi sigortacıya rücu hakkı vermez. Sigorta şirketinin somut delillerle genel şartlar B.4. maddesinde sayılan hallerin gerçekleştiğini ispat etmesi gerekir. Davacı ..., zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları uyarınca, sürücünün ehliyetsiz olduğunu veya alkollü bulunduğunu somut delillerle kanıtlanması buna göre araştırma inceleme yapılması gerekir.”; Yarg 11 HD., T 30.10.2018, E 2015/17172, K 2018/9813.

aracın sürücüsün olay yerini terk etmesinin zararın artmasına sebep olmasına sebep olup olmadığı hakkında gerekli inceleme yapılması hatta bilirkişi raporu alınmak suretiyle sonuca gidilmelidir²⁸⁶.

Ayrıca tartışmaya konu olan diğer bir husus ise araç kiralama şirketlerinde ait araçların kaza karışmasında ortaya çıkmaktadır; kiracıların kazaya karışmasına müteakip olay yerini terk etmesi haliyle sıklıkla karşılaşılmaktadır. Ancak bu hususta hassaten salt sürücünün olay yerini terk etmesi sigortacıya sigorta ettirenine rücu hakkını vermeyecektir²⁸⁷. Neticeten sürücünün olay yerinin terk etmesi başlı başına sigortacıya rücu hakkı vermez, sigortacı tarafından olay yerini terki ile beraber olay yerinin terki sebebiyle rizikonun ağırlaştığı ya da olay yerini terk etmesinin asıl sebebi soyut şekilde alkollü olması ya da sürücü belgesinin olmaması iddia ediyorsa ispat yükü sigortacıdadır²⁸⁸. Buna karşın ise sigortalı zorunlu haller sebebiyle olay yerini terk ettiğini ispat ettiği takdirde sigortacının rücu hakkı doğmayacaktır²⁸⁹. Yine KZMSSGŞ'nin B.4. maddesinin son fıkrası gereği sigortacı rücu sebebi olması hasebiyle zarar giderimini geciktiremez.

2.2. Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası

Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası tabiplerin, dış hekimlerinin ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman sıfatına sahip olanların mesleki faaliyetleri sebebiyle oluşacak kendilerine karşı oluşacak tazminat talepleri ve fer-ilerinin sigorta teminatları dahilinde sigorta himayesi sağlayan pasif sigorta niteliğindeki mali sorumluluk sigortasıdır. Öncesinde hekimlerin mali sorumluluk sigortası yaptırma hususunda herhangi bir zorunluluk bulunmazken yapılan değişiklikler ile 1219 sayılı

²⁸⁶ Yarg 17.HD., T 19.02.2015, E 2013/16960, K 2015/2962.: “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları gereğince sigortacının işletene rücu hakkı B.4. maddesinde düzenlenmiştir. Trafik sigortası genel şartlarının B.4.f bendinde, sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesi halinde, B.1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesinden dolayı zarar ve ziyan miktarında bir artış olursa, sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği kararlaştırılmıştır. Davacı yanın, bu hükme yönelik rücu nedenine dayandığı anlaşılmaktadır. Diğer rücu nedenlerinden birine dayandığına dair bir iddiası olmamış, bunun dışında rücu nedenine dair bir açıklamada bulunmamıştır. Zararın arttığı da iddia ve ispat edilmiş değildir.”

²⁸⁷ Yarg17.HD., T 22.02.2018, E 2017/63, K 2018/1269.

²⁸⁸ Düzgün, ZMSS, s. 186.

²⁸⁹ Yarg 17.HD, T 23.11.2020, E 2019/4361, K 2020/7459.

kanunun Ek 12'nci maddesine ve 2010/1 sayılı tebliğ²⁹⁰ göre kişilerin zorunlu mali sorumlu sigortası yapma yükümlülüğü getirilmiştir; kamu veya özel sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan veya serbest çalışan tüm hekimler, diş hekimleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar için zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu öngörülmüştür.

Hekim sorumluluk sigortalarında zarar verenin bizzat sigortalı olması hasebiyle sigortacı doğrudan zarar görene halef olmak suretiyle sigortalısına halefiyet hakkına sahip olmadığı gibi sigortalısına her halde rücu hakkını kullanması da sorumluluk sigortasının mantığına aykırı olacaktır. Ancak TTK m.1481 sorumluluk sigortalarında halefiyet hakkının olduğu genel olarak düzenlendiği gibi Genel Şartların B.4 maddesinde de, sigortacının ödediği tazminat tutarınca hukuken sigortalının yerine geçeceği öngörülmüştür²⁹¹. Bu düzenlemeler neticesinde sigortacının doğrudan halefiyet hakkını sigortalıya karşı kullanamasa da aynı zarardan dolayı müştereken veya müteselsilen sorumlu kişilerin varlığı halinde sigortacının zarar sorumlusunun yerine halef olmak suretiyle üçüncü kişilere karşı halefiyet hakkını kullanacağı anlaşılmaktadır²⁹².

Bu düzenlemelerin yanı sıra bu sigorta türünün asli amacı sigorta ettirenin hekimin mal varlığına yönelik tazminat taleplerini karşılamak dolayısıyla hekimin sigorta himayesine alınması olsa da bu sigorta türünde de rücu hakkı uygulama alanı bulmaktadır. *“Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”* B.6'ncı maddesinde düzenlenen hallerde sigortacının üçüncü şahsın zararını giderdikten sonra sigorta ettirene rücu hakkı olacaktır²⁹³. Sigorta ettirene şu nedenlerle sigortacı rücu edebilir:

---

²⁹⁰ RG. T 21.07.2010, s. 27468.

²⁹¹ Yalçıntepe, Neylan; Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı, İzmir 2011, s.147..<https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/10658/292989.pdf?sequence=1&isAllowed=y> , ET:20.01.2021.

²⁹² Yalçıntepe, s. 148.

²⁹³ Yalçınkaya, s. 137.

“a) Mesleki faaliyetin ifası sırasında sigortalı tarafından kasten sebep olunan her tür olay ile davranışları,

b) Sigortalı veya çalıştırdığı kişilerin, poliçe kapsamındaki mesleki faaliyeti ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında bulunması sonucunda meydana gelen olaylar,

c) Sigortalının talebi üzerine zeyilname yapılması gereken durumlarda sigortalının bu talepte bulunmaması halinde ödenen tazminatın eksik prim oranına denk gelen kısmı sigortalıya rücu edilir.”

2.3. Zorunlu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası

Karayolu Taşımacılık Mali sorumluluk sigortası 4925 sayılı kanun gereği zorunlu olarak yapılması gereken sigorta türlerindedir. ZKTMSS mal sigortalarında sorumluluk sigortaları içerisinde yer alması hasebiyle bu sigorta türünde halefiyet ilkesi geçerli olup sigortacı zararı giderdiği ölçüde üçüncü kişilere sigortalının dava hakkı sigortacıya geçmektedir²⁹⁴. Sorumluluk sigortalarında halefiyetin işlerliği ile ilgili çekinceler yine bu sigorta türünde de devam etmekle birlikte uygulanması yönünde evvelki bölümlerde açıklandığı haline paralellik göstermektedir. Mevzuatımızda ZKTMSS ile ilgili diğer sorumluluk sigortalarında olduğu gibi TTK m.1481 gereği ve Taşımacılık Sigortası Genel Şartları B.6 da sigortacının halefiyet hakkı düzenlenmiş olsa da uygulama alanı oldukça kısıtlıdır. Halefiyet ilkesi ile birlikte yolculukta zarar gören yolcunun zarar görmesine 3. kişi sebep olduysa normalde sigorta teminatı altında olmasa yolcunun zararının taşımacı ödeyecek ve 3. kişilere karşı dava hakkını kullanacaktı, halefiyet ilkesi ve sorumluluk sigortası ile birlikte zararı sigortacı gidermekle sigortalıya halef olur ve kusurlu üçüncü kişiye karşı dava hakkını kullanmaktadır²⁹⁵.

Sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı ise Karayolu Taşımacılık Sigortası Genel Şartları B.7 maddesinde aşağıdaki haliyle düzenlenmiştir:

²⁹⁴ Gökcan/Kaymaz, s. 951.

²⁹⁵ Gökcan/Kaymaz, s. 951.

“Sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilir:

Tazminatı gerektiren olay;

a) Sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmişse,

b) 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununda yasaklanan hallerden, sigorta ettirenin bu kanun ve ilgili yönetmelikteki yükümlülüklerini yerine getirmemesinden doğmuşsa,

c) Taşımacının yetki belgesinde kayıtlı olmayan taşıtlarla yapılan veya yetki belgesi olmadan yapılan taşımalar sonucu meydana gelmişse,

d) Taşıtın, mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmamasından, nitelikli şoför ve hizmetli personeli olmadan sefere çıkarılmasından; güzergah mesafesini dikkate alarak yeteri kadar sürücü bulundurulmamasından meydana gelmişse,

e) İkram edilen yiyecek ve içecekler ile diğer maddelerin sağlık şartlarına uygunluğunun sağlanmaması, yolcuların sağlığının olumsuz etkilenmemesi hususunda taşımacının yükümlülüklerini yerine getirmemesinden doğmuşsa,

f) Gerekli ilk tıbbi yardım malzeme ve ilaçların taşıtta bulundurulmaması veya bunlardan derhal istifade edilmesi imkanının sağlanmamış olmasından meydana gelmişse,

g) 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve ilgili diğer mevzuata göre, taşıtın, gerekli sürücü belgesine sahip kişiler tarafından sevkedilmemesi sonucunda olmuşsa,

h) Sürücülerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olmasından veya alkollü içki almış olarak aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunmalarından meydana gelmişse;

i) Yetkili makamlarca saptanan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınmasından veya taşıtın işletilmesine ilişkin diğer yasaklanan hallerden doğmuşsa,

j) Sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru neticesinde aracın çalınması veya gasbedilmesi sonucunda meydana gelmişse ve sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde B.2. maddesinde belirtilen

yükümlülükleri yerine getirmemesi nedeniyle, artan zarar miktarı ile sınırlı olmak kaydıyla, zarar miktarında bir artış olmuşsa sigorta ettirene rücu edilir.”

Yukarıda sayılan hallerin “*Sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilir*” biçimindeki başlangıcı hasebiyle sınırlı olmadığı doktrinde savunulmaktadır²⁹⁶. Görüldüğü üzere sigortacının sigorta ettirene rücu sebepleri öngörülse de kazanın oluşumunda salt yukarıda sayılan hallerin etkisi altında gerçekleşmediği takdirde sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı doğmayacaktır. Yargıtay içtihatlarında sıklıkla gündeme gelen hususlardan bir tanesi sürücünün alkollü olmasıdır, riziko gerçekleşikten sonra araç sürücüsünün alkollü olması doğrudan sigortacıya rücu hakkı tanımayacaktır, zira bu konuda aralarında nörolojik uzman bilirkişinin de olduğu bir heyet ile irdeleme yapılmalı sürücünün alkollü olmasaydı bu kazanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği irdelenmek suretiyle karar verilmelidir²⁹⁷. Aksi halde sadece sürücünün alkollü olması sigortacıya sigorta ettirenine rücu hakkı vermeyecektir²⁹⁸.

²⁹⁶ Ulaş, “Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku”, s. 1104.

²⁹⁷ Yarg 17.HD, T 12.11.2015, E 2014/4934, K 2015/12060: “*Rücu şartlarının oluşması için kazanın meydana geliş şekli itibariyle sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla sürücünün alkollü olması tek başına sigortalıya rücu edilmesini gerektirmez. Üstelik, böyle bir durumda kazanın salt alkolün etkisi altında meydana geldiğinin ispat yükü TTK'nın 1281. maddesi hükmü gereğince sigortacıya düşmektedir. Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarında; sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, makine mühendisi bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla kazanın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurlarında olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisiyle meydana geldiğinin saptanması durumunda, davanın kabulüne aksi halinde reddine karar verilmesi gerekeceği ilkesi benimsenmektedir (YHGK 23.10.2002 gün ve 2002/11-768-840; YHGK 7.4.2004 gün ve 2004/11-257-212; YHGK 2.3.2005 gün ve 2005/11-81-18; YHGK 14.12.2005 gün 2005/11-624-713, 13.05.2015 tarih 2013/17-2156 E., 2015/1338 K.).Somut olayda kaza günü olan 09/09/2009 tarihinde saat 07.08'de, sürücünün kanında 0,6 mmol/L etanol olduğu belirlenmiştir. Mahkemece; alınan bilirkişi heyeti raporuna göre nöroloji uzmanı bu miktar üzerinden alkol miktarını, kaza saati olan 06.40'a geriye yürüterek hesaplama yapmıştır. Mahkemece yapılması gereken; yeni bir bilirkişiden rapor alınarak, kandaki etanol miktarının mmol/L birimi üzerinden belirtilmesi göz önünde bulundurularak, referans değer aralığına göre alkol miktarının promil olarak değer karşılığı açıklanmalıdır. Davalı tarafın iddiasına göre, davalının sürücüsünün kaza sırasında yaralandığı ve acil serviste yapılan müdahale sonucunda kanında etanol maddesinin bulunduğu iddiası da araştırılarak, kazanın münhasıran alkol etkisi altında gerçekleşip gerçekleşmediğine dair yeni bir nöroloji uzmanı bilirkişiden rapor alınması gerekirken, eksik incelemeye dayalı hüküm verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”*

²⁹⁸ Yarg 17.HD., T 20.11.2019, E 2017/3196, K 2019/10863: “*Mahkemece, iddia, savunma, toplanan delillere ve benimsenen bilirkişi raporuna göre; davanın kabulüyle asıl davada 38.122,00 TL, birleşen davada 11.651,00 TL tazminatın dava tarihinden itibaren avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiş; hükmün, davalı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Dairemizin 12/11/2015 gün*

Yine aynı şekilde sigorta ettiren tarafından yukarıda sayılan ihlallerden birinin gerçekleşmesi ile riziko arasında nedensellik bağının olması gerektiği, istiap haddinin aşılmış olması halinde de geçerlidir. Zira uygulamada sıklıkla karşılaşılan durumlardan biriside riziko gerçekleştikten sonra istiap haddinin aşılmak suretiyle taşımacılık yapıldığıdır. Ancak yine rizikonun gerçekleşmesine istiap haddinin aşılması münhasıran etki etmediği takdirde sigortacının sigorta ettirenine rücu hakkının doğmayacağı Yargıtay'ın istikrar kazanmış içtihatları ile sabit haldedir²⁹⁹.

Ayrıca uygulamada en fazla karşılaşılan diğer bir husus ise işletenlerin yeterli sayıda personel, sürücü bulundurmaması ve aracın teknik şartlarında eksiklik olmasıdır. Taşımacılık sektöründe işletenlerin normal araç sürücülerinden daha dikkatli olması gerekmektedir. İşletenlerin 2918 sayılı KTK'nın 49.maddesine bağlı olarak Karayolları Trafik Yönetmeliği m.98'de belirlenen yükümlülüklerine uyması zorunludur. Bu yükümlülüklerin ihlal edilmesi ihtimaline istinaden B.7(d) bendinde ayrı bir rücu hali öngörülmüştür. Diğer yükümlülüklerin ihlalinde olduğu gibi bu

---

ve 2014/4934 Esas 2015/12060 karar sayılı ilamı ile "yeni bir bilirkişiden rapor alınarak, kandaki etanol miktarının mmol/L birimi üzerinden belirtilmesi göz önünde bulundurularak, referans değer aralığına göre alkol miktarının promil olarak değer karşılığı açıklatılıp, davalı tarafın iddiasına göre, sürücünün kaza sırasında yaralandığı ve acil serviste yapılan müdahale sonucunda kanında etanol maddesinin bulunduğu iddiası da araştırılarak, kazanın münhasıran alkol etkisi altında gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin yeni bir nöroloji uzmanı bilirkişiden rapor alınması gerektiği, eksik incelemeye dayalı hüküm verilmesinin doğru görülmediği" gerekçeleriyle karar bozulmuş ve mahkemece bozma ilamına uyulmuştur."

²⁹⁹ Yarg 17.HD., T 16.05.2016, E 2016/2712, K 2016/5996: "Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.7.i maddesinde yazılı "Tazminatı gerektiren olay, yetkili makamlarca saptanan istiap haddinden fazla yolcu ve yük taşınmasından doğmuşsa" sigortacının sigortalıya rücu edebileceğine dair istisna hükmünün uygulanabilmesi için riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun illiyet bağının bulunması ve kazanın sırf bu sebeple meydana gelmesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla, sadece istiap haddinin aşılmış olması, rizikonun teminat dışı olduğu sonucunu doğurmaz."; Yarg 17HD., T 01.10.2015, E 2014/252, K 2015/10027: "Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın B.7.i maddesinde yazılı "tazminatı gerektiren olay, yetkili makamlarca saptanan istiap haddinden fazla yolcu ve yük taşınmasından doğmuşsa" sigortacının sigortalıya rücu edebileceğine ilişkin istisna hükmünün uygulanabilmesi için riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun illiyet bağının bulunması ve kazanın sırf bu nedenle meydana gelmesi gerekmektedir. Mahkemece alınan Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesinin raporunda, kazanın davalı sürücünün sevk ve idare hatasından kaynaklandığı, istiap haddi üzerinde yolcu alınmasının olayın oluşu üzerinde etken olmadığı belirtilmiştir. Bu durumda, kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasından kaynaklanmadığı sabit olduğuna göre davacı sigortacının davalı sigortalısına rücu koşullarının oluşmadığı gözetilmeden yanılıgılı gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir."

hususta da sigorta ettiren ihlal ettiği takdirde sigortacıya rücu hakkı tanınmıştır. Bu hususta mahkemelerin üzerinde durması gereken esas konu kazanın oluşumuna sebep olan hususun etkisinin tespit edilmesidir. Yine sigortacının rücu hakkının doğması için rizikonun gerçekleşmesinde münhasıran B.7 (d) bendinde belirtilen hususun sebep olması gereklidir³⁰⁰. Aksi halde sigorta sigorta ettirene rücu hakkı doğmayacaktır.

Görüldüğü üzere ZMSS B.4 maddesinde sınırlı sayılan sebeplere paralel olarak Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumlu Sigortası Genel Şartları B.7 maddesinde de düzenleme yapılmıştır. Ancak bu sigorta türünde sigorta ettirenin işleten olması hasebiyle sorumlulukları daha ağır olacaktır. Yine aynı şekilde sigortacının sigorta ettirene rücu hakkının doğması için yukarıda sınırlı şekilde sayılan sebepler ile riziko arasında nedensellik bağının bulunduğu Yargıtay içtihatları doğrultusunda tarafımızca irdelenmiştir. Kanaatimizce işletenin yükümlüklerinin daha ağır olması ve sayılan haller ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik bağının olması gerektiği kanaati yerindedir.

³⁰⁰ Yarg 17.HD., T 18.04.2019, E 2016/5360, K 2019/5022: “Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.7. maddesinde, sigortacının zarar görene ödediği tazminatı sigortalıya rücu edebileceği haller sayılmıştır. Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.7.d. maddesi uyarınca, tazminatı gerektiren olay, taşıtın, mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmamasından, nitelikli şoför ve hizmetli personeli bulundurulmamasından meydana gelmişse sigortacının sigorta ettirene rücu imkanı bulunmaktadır. Davacı vekili, müvekkiline sigortalı, davalıya ait yolcu otobüsünün kaza sırasında lastiğinin aşınmış olduğu, güzergah mesafesi dikkate alınarak yeteri kadar sürücü ve yardımcı personel bulundurmadığı gerekçesi ile eldeki davayı açmış, mahkemece davalının mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmadan (lastikleri aşınmış bir vaziyette) kullanımı sırasında ve davalının tam kusurlu eylemi neticesinde tek taraflı ve ölümlü trafik kazasının meydana geldiği, sigortalı aracın mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmadan, yeteri kadar sürücü ve hizmetli personel bulundurmadan sefere çıkarılmasının olayın meydana gelmesinde münhasıran etkili olduğu gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Tüm bu anlatılanlar karşısında mahkemece, davalı tarafça yapıldığı iddia edilen araç servis bakımına ilişkin fatura ve belgelerin dosya kapsamına kazandırılarak, aralarında lastik konusunda uzman bilirkişi de olacak şekilde oluşturulan bilirkişi heyetinden, araç lastiklerine ilişkin fotoğrafların incelenerek, lastiklerin aşınıp aşınmadığının incelenmesi, ceza mahkemesi kararı ve kaza sonrası tutulan tutanakta kazanın meydana gelme sebebi olarak sürücünün kusurunun işaret edilmesi ve benimsenmesi karşısında, sürücünün trafik akışı kapsamında bir kusur olmasa idi mevcut lastikler ile trafikte seyredilmesinin kazaya etkisinin araştırılması, kazanın münhasıran lastiklerin aşınmış olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığının önceki raporlar ve tarafların savunmaları da tartışılarak irdelenmek, yolculuğun başlama yer ve saati ile kazanın meydana geldiği yer ve saat itibari ile tek sürücü ile seyretmenin kazaya etkisinin tartışılmak üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.”

2.4. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası

Kaza sigortası muhteviyatı itibariyle bir kaza neticesinde sigortalının uğradığı ekonomik sarsıntıyı bir anlamda ise sigortalının şahsını himaye altına almaktadır³⁰¹. TTK m.1507’de “*sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik halleri için sigorta teminatı sağlar*” şeklinde ifadesiyle tanımı yapılmıştır. Görüldüğü üzere kaza sigortaları can sigortaları arasında yer almaktadır. Ancak bazı istisnai hallerde zarar sigortasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanabilmektedir. Bunlardan bir tanesini kaza sigortası kapsamındaki tedavi giderleri klozuna halefiyet ilkesinin uygulanması oluşturmaktadır³⁰². Zira tedavi giderleri her ne kadar kaza sigortasının bir teminatı olsa da bu giderim ile sigortalının mal varlığındaki azalma giderilmektedir³⁰³. Ayrıca TTK m.1510. maddesinde gerçek zararın sigortacı tarafından giderileceği hallerde zarar sigortalarına ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Ferdi kaza sigortası taşıyıcılar için yapılması zorunlu sigortalardan olması ve sigortalının da sigorta sözleşmesinin taraf olmaması hususu dikkate alındığında, sigorta ettirenin Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlar A.7’de belirtilen ihlalleri gerçekleştirme sebebiyle tazminatın artmasına kusuru ile sebep olduğu takdirde sigortacının kendi akidine yani sigorta ettirenine rücu hakkını kullanabileceği genel şartlarda belirtilen hallerde kabul edilmektedir³⁰⁴. Sigortacının sigorta ettirene karşı kullanabileceği rücu hakkı Koltuk Sigortası Genel Şartları A.7 maddesinde düzenlemeye konu olmuştur Yargıtay içtihatları çerçevesinde evvelki bölümlerde yapmış olduğumuz detaylı izahat ferdi kaza sigortalarında da geçerlidir.

³⁰¹ Bozer, 2007, s. 223.

³⁰² Yarg 17.HD., T 16.11.2020, E 2019/1962, K 2020/7067: “*Tedavi giderlerinin bir “meblâğ sigortası” değil “tazminat sigortası” niteliğinde olması nedeniyle, Koltuk Sigortacısının, ödediği ölüm ve sakatlık tazminatı için ardılığı ve dönme (rücu) hakkı yokken, tedavi giderlerini ödemesi durumunda, kaza sorumlularına ve zorunlu sorumluluk sigortalarına ardılık yoluyla dönme (rücu) hakkı bulunmaktadır*”

³⁰³ Çeker, 2012, s. 331.

³⁰⁴ Ulaş, “Uygulamalı Can Sigortası Hukuku”, s. 198.

2.5. Hastalık- Hayat Sigortası

Hastalık Sigortası niteliği itibariyle can sigortalarındandır. Can Sigortalarında halefiyet ilkesi hâkim olmadığı gibi sigortacının sigorta ettirene rücu hakkının olabileceği değerlendirilmektedir. Sigorta ettirenin veya lehtarın kasti hareketinin teminat dışında kaldığı TTK m. 1429'da düzenlenmiştir. Ayrıca TTK 1504'üncü "*Sigorta ettiren veya lehtarın sigortalıyı öldürmesi*" başlıklı maddesi "(1) *Sigorta ettiren, sigorta bedelini ödeme borcunun doğmasını sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürür veya öldürülmesinde suç ortaklığı ederse, sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulur.*(2) *Lehtar, sigortalıyı öldürmüş veya onun öldürülmesinde herhangi bir şekilde suç ortaklığı etmişse, sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölenin mirasçılara ödenir.*" hükmü ile sigorta ettiren veya lehtarın kasten sigortalıyı öldürmesi halinde sigortacının bedel ödemekten kurtulacağı net bir şekilde düzenlenmiştir.

Bunların yanı sıra sigortalının varislerinin tazminat almak kastıyla sigortalının ölümüne sebep olduğuna uygulamada rastlanılmaktadır³⁰⁵. Bu takdirde sigortacının tazminat ödeme borcundan kurtulacağı eğer ki tazminat ödedikten sonra cezai soruşturma ile ya da farklı yollar ile sigortacı sigortalının sigorta ettirenin bu tutumunu öğrendiği takdirde diğer sigorta genel şartlarına paralel şekilde sigortacı tarafından sigorta ettirene karşı rücu hakkının kullanılabilmesi kanaatindeyiz.

Her ne kadar can sigortalarında halefiyet ilkesi uygulanmasa da tedavi giderlerinde evvelki bölümlerde de vurgulandığı üzere gerçek zararı tazmin ilkesinin geçerli olması hasebiyle halefiyet ilkesi geçerlidir³⁰⁶.

³⁰⁵ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/sigorta-parasi-icin-hamile-esini-oldurmustu-korkunc-cinayetin-detaylari-ortaya-cikti-426921h.htm>, ET:21.04.2021

³⁰⁶ Yarg 11.HD, T 08.03.2010, E 2010/1318, K 2010/2489: "*Davacı sigorta şirketi vekili de mal sigortalarında TTK'nın 1301. maddesinde yer alan hükme dayanarak talepte bulunmuştur. Bu hükme göre sigorta şirketi ödediği tedavi giderleri dolayısıyla ödediği tutar kadar sigortalının yerine geçer ve sigortalının tazminat isteme hakkını halefiyet yoluyla zarar sorumlusuna karşı kullanabilir. Ancak hastalık sigortalarında, meblağ sigortası kavramına girmeyen tedavi giderleri açısından mal sigortası hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Zira tedavi giderleri önceden belirlenmesi mümkün olan giderlerden değildir. Bu yüzden de can-hayat sigortası (bu arada hastalık sigortası) sebebiyle*

3. RÜCU DAVASI

Sigorta şirketi tarafından ödenen tazminat yasadaki açıklanan ve evvelki bölümlerde incelenen şartlar muvacehesinde sigortacı tarafından sigorta ettirene rücu edilebilecektir. Rücu hakkı esasen alacaklının talep hakkından bağımsız bir şekilde başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığındaki azalma sebebiyle şahsında doğan tazminat niteliğinde bir haktır³⁰⁷. Bu çerçevede halefiyetten tamamen farklı olup herhangi bir hakkın intikali söz konusu değildir. Bu husus hassaten dikkate alınarak rücu davasında görevli, yetkili mahkeme ve zamanaşımı hususu çalışmamızın devamında incelenecektir.

3.1. Görevli Mahkeme

Görev, belirli bir davaya o yerdeki mahkemelerden hangisinin yargılamaya yapacağını belirlemektedir³⁰⁸. Yargılama yapacak mahkemenin görevli olması HMK m.114 gereği dava şartıdır ve görev kuralları kamu düzeninden olması hasebiyle mahkeme görevli olup olmadığını davanın her safhasında kendiliğinden inceler ve görevsiz olduğu kanaati oluşursa HMK m.115 gereği görevsizlik kararı verebilir³⁰⁹. Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan davalarda 6502 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemlerde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın TTK'da düzenlenen hususlar ticari davalardır ve TTK 5/1 maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleri olduğunu belirten hükmü gereğince sigorta akdinden doğan rücu davalarında da asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmekteydi³¹⁰.

---

sigortalısına tedavi gideri ödeyen sigortacının, bu giderler için mal sigortası hükümleri uyarınca zarar sorumlularına rücu hakkının olduğunun da kabulü gerekmektedir”

³⁰⁷ Kabadayı Tatar, Elif tarafından A.Ü. Özel Hukuk Anabilim dalı Medeni Hukuk Tezli Yüksek Lisans 2015 <http://www.elifkabadayitatar.com/makale/makale13.pdf>, ET:25.04.2021); Misili, s. 582.

³⁰⁸ Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 87.

³⁰⁹ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınevi, 25. Baskı, Ankara, 2014, s. 123.

³¹⁰ Yargı 17.HD., T 17.06.2019, E 2016/18624, K 2019/7691: “Dava tarihi itibarı ile yürürlükte bulunan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile

Ancak 6502 sayılı kanun 28/11/2013 tarihinde resmi gazetede yayımlanması ve 6 ay sonrasında yürürlüğe girmesi ile birlikte değişiklik göstermiş ve tüketici kavramına, tüketici işlemi kavramına son derecede geniş anlam yüklenmiştir. Yine kanunun m. 3/k ile tüketici, ticari ya da mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmış ve her gerçek ve tüzel kişinin tüketici olabileceğini düzenleme altına almıştır. Aynı Yasa'nın 3. maddesinin 1. fıkrasının (1) bendinde, "*Tüketici işlemi, mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekalet, bankacılık ve benzer sözleşmeler de dahil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder*" şeklinde ifade edilmiştir. Yukarıda bahsedilen hususlar dikkate alındığında sigorta sözleşmesine taraf sigorta ettirenin tüketici olduğu söylenebilecektir.

Yine tüketici olması hasebiyle de görevli mahkeme TKHK'ya göre belirlenecektir. Kanunun 73/1. maddesi; "*Tüketici işlemleri ile tüketicilere yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükümler dikkate alındığında sigortacının kendi akidi olan sigorta ettirenin tüketici niteliğinde olduğu ve bu sözleşmeden

---

ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ticari davalardır. TTK 5/1 maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemeleridir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden itibaren yasanın 5/3 maddesi gereği asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki işbölümü olmaktan çıkmış görev ilişkisi haline gelmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesi gereği göreve ilişkin kurallar kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. Somut olayda asıl dava 14.03.2013 tarihinde açılmıştır. Davacı; zorunlu mali sorumluluk sigorta şirketi olup, işbu davada kendi akidi olan davalıya sözleşmenin ihlali nedeniyle rücu etmektedir. Sigorta hukuku 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 6. kitabında 1401 ve devamı maddelerinde, zorunlu sorumluluk sigortası ise 1483 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olması nedeniyle de dava, TTK 4/1-a maddesi gereğince mutlak ticari davadır. Yukarıda açıklanan maddi ve hukuksal olgulara göre asıl dava, dava tarihi itibarı ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmediği, yine davacı ... şirketine sigortalı aracın ticari araç olduğu gözetildiğinde asıl ve birleşen davalardaki uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir."

kaynaklana rücu davasında TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra gerçekleşen uyuşmazlıklarda Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğu anlaşılmaktadır³¹¹.

Ancak burada bir ayrıma gitmekte faydalı görmekteyiz; sigortacı zaten TKHK m.3'te ticari veya mesleki olmayan amaçlarla demek suretiyle tacirleri ayırtmaktadır. Bu sebeple tüketici kapsamına girmeyen bir kişi tüketici sayılamayacaktır ve bu kişi tacir olup sigorta sözleşmesi de ticari işletmesini ilgilendiren bir hususu teminat altına alıyorsa ticaret mahkemeleri görevli olacaktır³¹².

Kanaatimizce rücu davaları bir bakıma sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki sigorta sözleşmesinin ihlalden kaynaklanmaktadır, sigorta ettiren gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olsa da Tüketici Kanunu ilgili hükümlerine göre sigorta ettiren tüketici sıfatına haiz olması isabetlidir. Özetle TKHK yürürlüğe girmesinden sonraki tarihlerde gerçekleşen bir tarafı tüketici olan sigorta sözleşmesinden kaynaklanan rücu davalarında tüketici mahkemesi görevli olacaktır. Ancak sigorta ettiren mesleki veya ticari işletmesini ilgilendiren faaliyetler sebebiyle sigorta sözleşmesinin tarafıysa ticaret mahkemeleri görevli olacaktır.

---

³¹¹ Yarg 11.HD., T 19.04.2017, E 2016/15001, K 2017/2302: “Somut olayda, dava tarihi de dikkate alındığında 6502 Sayılı Tüketici Kanunu'nun da yürürlüğe girmiş olduğu, sigortalının tacir olmayıp tüketici olduğu ve aynı Kanun'un 3. maddesinin (I) bendi uyarınca ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan sigorta sözleşmelerinin tüketici işlemi sayılacağı gözetildiğinde işbu davada Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğunun kabulü gerekir. Her ne kadar davada, davalı ...Otomotiv...Ltd. Şti'nin sorumluluk sigortacısı olan ...'de davalı olarak gösterilmiş ise de, müteselsil sorumluluk esasına göre talepte bulunulmuş olması, delillerin birlikte değerlendirilmesinin gerekli olması ve usul ekonomisi açısından davanın sigorta şirketi yönünden tefrikinde de yarar yoktur. Bu durumda mahkemece, Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğundan bahisle mahkemenin görevsizliği sebebiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle görevli mahkemenin tespitinde yanlışlık yapılması doğru olmayıp, kararın bu yönden bozulması gerekirse de yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden kararın anılan yönden düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.”; Yarg 17. HD., T 12.06.2017, E 2016/13768, K 2017/6670.; Yarg 17.HD.,T 15.04.2019, E 2016/11414, K 2019/4762.

³¹² Misili, s. 586.

3.2. Yetkili Mahkeme

Yetki, bir davaya hangi yerdeki mahkemenin bakacağını belirlenmesini ifade etmektedir³¹³. Yetki kuralları esasen kamu düzenine ilişkin ve kamu düzenine ilişkin olmayan yetki kuralları şeklinde ikiye ayrılmak suretiyle kesin yetkinin olmadığı hallerde davalı taraf usulüne uygun yetki itirazında bulunmadığı takdirde yetkisiz mahkeme dahi yetkili addedilerek yargılama yapmaktadır³¹⁴. Bu minvalde sigorta sözleşmeleri hukukunda yetki kurallarını incelemek elzemdir.

Sigorta sözleşmelerinden doğan davalarda yetki ilk olarak HMK m.15'te düzenlenmiştir. Zarar sigortalarında sigortanın konusu bir taşınmaz ise taşınmazın olduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu, taşınır ise ikili ayrıma gidilmiş ve taşınır sabit bir yerde olduğu takdirde davaya konu malın bulunduğu yer mahkemesinde, eğer ki sabit bulunmayan bir haldeyse tehlikenin gerçekleştiği yer mahkemesi yetkili olacaktır. Can sigortalarında ise yine aynı maddenin ikinci fıkrasında sigorta ettirenin sigortalının veya lehtarın aleyhinde açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkili olarak belirlenmiştir. HMK m.15/2 hükmü kesin yetki hali söz konusu olup sigorta sözleşmesinde bu yetki halinin aksine hüküm konulamaz konulmuş olsa dahi hükümsüzdür³¹⁵.

Mali mesuliyet sigortaları ile ilgili ise KTK m.110 da sigortacının merkez veya şubesinin, sigorta sözleşmesini yapan acente bulunduğu yer ya da kazanın gerçekleştiği yer mahkemesinin yetkili olabileceği düzenlenmiştir. Ancak bölge müdürlüklerin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olmadığı içtihat edilmektedir³¹⁶.

---

³¹³ Kuru, s. 103.

³¹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 151.

³¹⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 140.

³¹⁶ Yarg HGK, T 14.03.2018, E 2017/17-1092, K 2018/463; “Somut olayda, davacı vekili davayı müvekkillerinin murisinin yolcusu olduğu otobüsün malikine, işletenine, sürücüsüne ve zorunlu taşımacılık mali mesuliyet ve kasko sigortacısına yönelerek davayı bölge müdürlüğünün bulunduğu yer olan Konya'da açmıştır. 14.02.2011 tarihinde meydana gelen trafik kazasında, kazanın meydana geldiği yer Aksaray'dır. Davacıların yerleşim yeri Karaman, her iki davalı şirketin merkez adresi ise Erzurum'dur. Sigorta şirketinin genel merkez adresi ise Ümraniye/İstanbul'dur. Mahkemece 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 7, 10, 14 ve 16. maddeleri uyarınca Erzurum Mahkemelerinin yetkili mahkeme olduğu gerekçesi ile yetki itirazında bulunan davalılar bakımından dosya tefrik edilerek yetkisizlik kararı vermiştir. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında merkez veya şubenin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer

Bu düzenlemelerin yanı sıra rücu davalarının Tüketici Mahkemelerinde açıldığı hallerde HMK. m.6'daki genel yetki kuralına tabi olmak suretiyle davalının yerleşim mahkemesinde açılabilecektir. Ayrıca bu hükme paralel olarak TKHK m. 73/5'te yapılan düzenleme gereğince tüketici davaları, tüketicinin yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir. Yine bu şekilde yapılan sözleşmelerine HMK m.17'de sayılan şartları taşımayacağından yetki sözleşmesi yapılması hukuken mümkün değildir.

Eğer ki sigorta ettiren mesleki faaliyetinden veya ticari işletmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu ise yani sigorta ettiren tüketici sıfatına haiz değilse, rücu davalarında HMK m.5 gereğince başkaca kanunlarda hüküm bulunmadığı takdirde HMK m.6 gereğince genel yetkili mahkemelerde yani tüzel kişinin yerleşim mahkemesinde rücu davası açılması gerekir³¹⁷. Yine bu tür sigorta sözleşmelerinde HMK m.17-18'deki şartları taşıdığı takdirde yetki sözleşmesi de yapılması hukuken mümkündür³¹⁸.

3.3. Zamanaşımı

Sigorta sözleşmelerinden doğan rücu hakkında zamanaşımı sigortacı ile sigortalı arasındaki sözleşmesine dayalı bir hak olması sebebiyle TTK genel hükümlerde sayılı zamanaşımı hükümler uygulanmaktadır. TTK'nın genel hükümlerinde m.1420/1 gereğince '*sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482' nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar*' hükmüne yer verilmiştir. TTK m.1482 hükmünde ise sigortacıya yöneltilecek tazminat

---

mahkemeleri, Kanun (4925 s. Karayolu Taşıma Kanunu) uyarınca yetkili kabul edildiğine göre, acente ve şubeyi denetleyen üst merci olan, genel merkezin emir ve talimatı doğrultusunda çalışan ve yetkisi şubeye göre daha fazla olan bölge müdürlüğünün bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olduğu yönünde görüş ileri sürülmüş ise de, bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir."

³¹⁷ Yalçınkaya, s. 99.

³¹⁸ Misili, s. 587.

istemlerinin, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir.

Sigortacının rücu hakkına dayanan tazminat davaları sigortacının tazminatı ödemesi ve rücu edebileceği kişiyi öğrenmesinden itibaren 2 yıl sonunda zamanaşımına uğrar³¹⁹. Ancak bu öğrenme süresi sonsuza kadar devam etmeyecektir, zarar tarihinden itibaren en geç on yıl içerisinde zararın ve sorumlusunun tespit edilmesi gereklidir, bu süre dışında açılan davalarda zamanaşımı savunması sebebiyle alacağın tahsil edilememesi kuvvetle muhtemeldir³²⁰.

KTK m. 109/4 gereğince ise “Motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar³²¹. Yine sigortacının sigorta ettirene rücu hakkına dayalı davasında KTK m. 109/2 ile düzenlenmiş olan uzamış ceza zamanaşımı da uygulanamayacaktır³²².

Öğreti ve Yargıtay kararlarında³²³ da vurgulandığı gibi sigorta sözleşmesinden doğan sigortacının sigortalısına rücu davası zamanaşımı onun zarar gören üçüncü

---

³¹⁹ Gökcan, s. 952.

³²⁰ Çeker, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, 2 Baskı, 2004, Adana, s.187.

³²¹ Cebe, s.766.

³²² Misili; s. 588

³²³ Yarg HGK, T 28.09.2012, E 2012/4-426, K 2012/639; “Rücu talebi bakımından on yıllık uzun zamanaşımı süresini 818 Sayılı B.K’ nin 60. maddesinin kıyasen uygulanması sonucunda, haksız fiilin meydana geldiği tarihten itibaren işlemeye başlaması mümkün değildir. Çünkü haksız fiilin meydana geldiği tarihte henüz rücu alacağı doğmamıştır. Henüz rücu alacağının doğmadığı bir dönemde zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması isabetli olmadığından, rücu alacağı bakımından on yıllık uzun zamanaşımı süresi de rücu alacağının doğduğu ve muaccel olduğu an olan. alacaklıya tazminatın ödendiği tarihten itibaren işlemeye başlamalıdır (Leyla Müjde Kurt, Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Temmuz-Ağustos 2011, Yıl: 24, Sayı: 95, s. 149).Somut olayın açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirilmesine gelince: davacı İçişleri Bakanlığı 20.9.1977 tarihinde trafik kazası sebebiyle yaşamını yitiren jandarma erinin yakınlarına 2330 Sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Yasa gereğince 6.5.2009 tarihinde ödenen nakdi tazminatın, haksız eylem sorumlusu olan davalıdan 22.3.2010 tarihli dava dilekçesiyle istemiştir. Davalı ise, 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin geçtiğini ileri sürerek istemin reddedilmesi gerektiğini savunmuştur. yerel mahkemece, tazminatın onay tarihiyle dava tarihi arasında 818 Sayılı TBK’nın 60. maddesinde öngörülen 1 yıllık ve yine haksız fiil tarihiyle dava tarihi arasında aynı madde de öngörülen 10 yıllık sürelerin geçtiğinden bahisle davanın zamanaşımı sebebiyle reddine karar verilmiştir. Yukarıda da açıklandığı üzere, rücu hakkı; başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelen, tazminat niteliğinde bir talep hakkı olduğundan, alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsında doğan bir hak elde etmektedir. Bunun sonucu olarak da rücu hakkı bu hakka sahip olan kişinin şahsında doğduğu anda muaccel olur. Bu

kişilere sigorta sözleşmesi gereği yaptığı ödeme tarihinden itibaren başlamalıdır, zira rücu hakkının doğumu esasen tazminat gideriminin gerçekleşmesi ile olmaktadır. Özetle sigortacının sigorta ettirene açacağı rücu davasında KTK m.109 hükmü uygulanmaz. Ancak TTK genel hükümleri gereğince sigortası sözleşmesi gereği yaptığı ödeme tarihinden başlayarak iki yıl ve 1482'nci madde hükmü gereğince rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçmekle rücu hakkı zamanaşımına uğramaktadır. Görüldüğü üzere zamanaşımı açısından iki hüküm birbiri ile bağlantılı olsa da bu iki zamanaşımı süresinden birinin geçmiş olması rücu hakkının zamanaşımına uğramasına sebep olacaktır.

---

nedenle, rücu hakkı için hakkın doğduğu andan itibaren zamanaşımı başlamaktadır. Diğer bir deyişle; davacının rücu davasını açabilmesi için belirlenen tazminatın ödenerek paranın davacıdan çıkmış olması gerekir.”

4. HALEFİYET VE RÜCU HAKKI AYRIMI

Halefiyet hakkı ile rücu hakkını net bir şekilde birbirinden ayırmak gereklidir. Uygulamada, doktrinde ve özellikle Yargıtay içtihatlarında halefiyet ile rücu hakkının aynı kavrammış gibi kullanılması son derece hatalı olup çalışmamızda genel olarak halefiyet ile rücu hakkının farklı kavramlar olduğu izah edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ise net olarak farklılıklar ortaya konulmak suretiyle çalışmamızın bu bölümü nihayete erdirilecektir. Halefiyet hakkı evvelki bölümlerde de vurgulandığı üzere selefın karıştı, bir sebepten ötürü bir kimsenin yerine başka kimsenin geçmesi hali olarak tanımlanmaktadır. Hukuk literatüründe halefiyet hakkı, asıl borçlunun yerine geçerek borcu gideren üçüncü kişinin alacaklı konumuna gelmesini, üçüncü kişinin borcu ifa etmesiyle borçlunun sorumluluğunun sona ermediğinden borcu ifa eden üçüncü kişiye alacak hakkının intikalini ifade etmektedir. Halefiyet hakkı esasen sigorta sözleşmelerinde sigortacı, sigorta ettiren ve zarar sorumlusu olmak üzere üçlü ilişkinin olduğu vaziyette gerçekleşmektedir³²⁴. Halefiyet hakkında borcun mahiyetinde, borçlunun şahsında herhangi bir değişiklik olmamaktadır³²⁵. Rücu hakkı ise cayma, dönme anlamlarını ifade etmektedir. Rücu hakkında ise ikili ilişki mevcuttur, sigortacı ile sigorta ettiren arasındadır. Rücu hakkı bağımsız bir haktır³²⁶. Halefiyette olduğu gibi intikal eden bir hak değildir. Bu sebeple sigorta sözleşmeleri açısından rizikoyu gideren sigortacının ödemeyi sigortalısından geri isteme ve geri alma hakkı olarak tanımlanabilir. Halefiyet hakkı kanunen belirlenmiş olup tarafların iradesine gerek kalmadan kanunen zararın giderimi ile birlikte alacaklının sahip olduğu hak alacaklıyı tatmin eden sigortacıya intikal etmektedir³²⁷. Ancak rücu hakkı kanunda belirtilmemiş olsa da sigortacı ile

³²⁴ Kayıhan, Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, s. 213, 2. Cilt, İstanbul, 2016.

³²⁵ Yarg HGK, T 23.10.2002, E 2002/11-862, K 2002/854: “Sigortacının halef olduğu tazminat alacağının temeli, sigortacı ile zarar sorumlusu üçüncü kişi arasındaki "borç ilişkisidir." Bu borç ilişkisinin doğumunu ise üç kaynağa dayandırmak mümkündür. Bunlar haksız fiil, sözleşme ve kanun'dur. Sigortacının ikame edeceği rücu davasının dayanağı hukuki sebep, sigortalının tazminat borçlusuna karşı açabileceği davanın dayanağı hukuki sebebin ayındır.”

³²⁶ Nomer, s. 249.

³²⁷ Yarg 10.HD., T 11.12.2019, E 2019/6392, K 2019/9758: “Bir borcu yerine getiren kimsenin alacaklının haklarına halef olabilmesi için halefiyetin kanunda açıkça öngörülmüş bulunması gerekir. Kanunda açıkça öngörülmediği sürece bir halefiyetin doğması mümkün değildir. Halefiyet kanununda belirtilmiş belirli durumlarda doğar. Diğer bir anlatımla halefiyet halleri sınırlı sayıda olma (numerusclausus) kuralına bağlıdır. Kanunda açıkça öngörülmediği sürece bir halefiyetin doğması

sigortalının arasındaki akde aykırılık sebebiyle sigortalısına sigortacı zarar görenlerin rizikoyu giderdiği oranda rücu hakkına haiz olmaktadır³²⁸. Davanın muhatabı açısından rücu hakkı ve halefiyet hakkı ayrılmaktadır. Rücu hakkında da halefiyet hakkında da esasen sigorta sözleşmeleri bakımından bir zarar giderimi söz konusudur, ancak halefiyet hakkı zararın giderimi ile birlikte alacak hakkının intikali iken, rücu hakkında zararın giderimi ile birlikte yeni bir hak doğmaktadır. Rücu hakkı zararın gideriminden yukarıda detaylıca incelenen şartları oluşması ile sigortacı tarafından sigorta ettirene karşı kullanılabilirken, halefiyet hakkında sigortalının zararının giderilmesine müteakip zarar sorumlusuna karşı halefiyet hakkı kullanılabilir. Halefiyet hakkında sigortalının zararını giderilmesiyle birlikte zarar sorumlusuna karşı sigortacının sigortalıya ait olan hakkı savunması haliyken, rücu hakkında sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan zarar görenin rizikonun giderimi ile sigorta ettirene karşı bu bedelin istemini ifade eder. Rücu hakkı münhasıran bir hakkı ifade etmektedir. Halefiyet hakkında ise sigortalının sahip olduğu hakkın intikalini ifade etmektedir.

Rücu hakkı ile halefiyet hakkı yine uygulama alanı açısından da farklılaşmaktadır. Halefiyet hakkı sadece aktif ve pasif zarar sigortalarında uygulama alanı bulurken, rücu hakkı zarar sigortalarının yanı sıra can sigortalarında da uygulama alanı bulmaktadır. Halefiyet hakkı ve rücu hakkının uygulama alanı belirlenmesinde, mal sigortalarında zenginleşme yasağı hâkim olmasına rağmen can sigortalarında bu yasağın hâkim olmaması etkilidir. Zira somut örnek ile değerlendirmek gerekirse; can sigortalarında gerçek zararı tazmin ilkesinin hâkim olmamasından sebep bir şahıs birden fazla hayat sigortası yaptırmaya imkânına sahiptir ve riziko gerçekleştiğinde yani ölüm vuku bulduğu takdirde sigortalının varisleri yapılan tüm poliçelerdeki teminat miktarını sigortacıdan tahsil etme imkânına sahip olmaktadır. Ancak bahse konu ölüm varisler tarafından kasti olduğu takdirde işbu teminatları tazmin imkânına sahip olamayacaktır velevki sigortacı kasti ölümü fark etmeden varislere sigorta teminat miktarının ödemesini yaptığı takdirde sigortacı

---

mümkün değildir. Örneğin, (TBK. madde 109, 69, 147/1, 496, M.K. 799, TCK, 654/1, 907, 915, 920, 933, 936, 937, 813, 1301, 1361, 506 Sayılı SSK. madde 26, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu madde 129,1479 Sayılı Bağ-Kur kanunu madde 63.)”

³²⁸ Nomer, s. 250.

tarafından varislere karşı rücu hakkını kullanma imkanı doğacaktır. Halefiyet hakkında ise; riziko gerçekleştiğinde zarar sigortalarında gerçek zararı tazmin ilkesi ve zenginleşme yasağının hâkim olması hasebiyle sigortalı birden fazla zarar sigortası yaptırmış olsa dahi sigortalı ancak gerçek zararı kadar miktarı sigortacıdan tahsil etme imkânına sahiptir, işte sigortacı zararı gidermesine müteakip alacaklının zararı giderdiği oranda alacak hakkı sigortacıya kanunen intikal etmektedir.

Ayrıca halefiyet davası ile rücu davası arasında yargılama aşamasında farklılıklar olmakla birlikte görevli mahkeme açısından da farklılık arz etmektedir. Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan rücu davalarında sigortalı çoğunlukla tüketici sıfatına sahip olması hasebiyle tüketici mahkemeleri görevli olmaktadır. Ancak halefiyet hakkı kendine özgü bir hak olmayıp intikal eden hak olması sebebiyle asıl alacak hakkının kaynağının dayandığı hukuki ilişkiye göre görevli mahkeme tespit edilecektir.

Yine ispat açısından da farklılık arz etmektedir. Şöyle ki; halefiyet hakkı için halefiyetin şartlarının oluştuğunu bir anlamda alacaklıya ifade bulunduğu ispat etmek sigortacı açısından yeterlidir ancak rücu hakkında ödeme yaptığını ispat etmek rücu hakkının doğumu için yeterli olmayacak yukarıda detaylıca izah edildiği üzere rücu hakkını doğuran sebeplerin varlığını da ispat etmesi gerekecektir³²⁹. Bu bakımdan halefiyet hakkının daha geniş imkanlara sahip olduğu söylenebilir.

Halefiyet hakkı ile rücu hakkı zamanaşımı kurumunun uygulanmasında da ayrılmaktadır. Halefiyet hakkında intikal eden bir hak olması hasebiyle zamanaşımı intikal eden hak hangi konumda ise sigortacıya intikal etmesiyle birlikte oradan devam etmektedir. Rücu hakkı ise kendine has bir hak olmasından ötürü zararın giderimi ile doğmakta ve zamanaşımı da zararın giderimi ile başlamaktadır³³⁰. Yine

---

³²⁹ Kılıçoğlu, s. 397.

³³⁰ Yarg HGK, T 28.09.2012, E 2012/4-426, K 2012/639; "Halefiyette ise, halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği anda, yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira, daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir. Salt halefiyet halleriyle Kanunun rücu hakkı verdiği haller arasındaki en önemli fark, birincisinde alacaklıya ait bir hakkın intikal etmesi, 2. halde ise, rücu hakkı sahibinin şahsında yeni bir hakkın doğmasıdır. Halefiyetin temelde bir rücu hakkına dayanmadığı hallerde alacak hakkı daha önce işlemeye başlayan zamanaşımıyla birlikte intikal eder İkinci halde ise, rücu hakkı sahibi lehine,

sigortacının sahip olduğu halefiyet hakkı zamanaşımına uğrasa da rücu hakkı zamanaşımına uğramamış olma ihtimali sonucuna ulaşılabilir³³¹.

Görüldüğü üzere her ne kadar halefiyet ile rücu hakkı sıkı ilişki içerisinde olsa da vurgulandığı üzere tamamen farklı kavramlardır. Ancak uygulamada hatta çalışmamızda konu edilen birçok Yargıtay kararında dahi rücu hakkı ile halefiyet aynı kavrammış gibi kullanılmaktadır. Bu durum son derecede hatalı olup doktrinin ve Yargıtay'ın bu hususa dikkat çekmesi gereklidir. Aslında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu aşağıda belirtilen kararında ve müteaddit bir kısım kararlarında³³² halefiyet ve rücu hakkının farklı kavramlar olduğunu izaha çalışmıştır;

“Öncelikle belirtmelidir ki başkasına ait bir borç nedeniyle alacaklıyı tatmin eden kişinin, onun haklarını yasada belirtilen durumda ve tatmin ettiği oranda kendiliğinden elde etmesine halefiyet denir. Rücu hakkı ise başkasına ait borcu yerine getiren kişinin mal varlığında vücut bulan kaybı gidermeyi amaçlayan tazminat niteliğinde bir istem hakkıdır. Halefiyet ve rücu hakkı zarar görenin (alacaklının) tatmin edilmesine yönelik birbiri ile çok yakından ilgili iki hukuksal kurum olarak görülmektedir. Nitekim her ikisinde de başkalarına ait borcu yerine getiren kişinin, asıl borçluya karşı bir alacak elde etmesi ve bu hakka dayanarak borçludan bir istemde bulunması bu sonucu doğrulamaktadır. Bununla birlikte halef

---

alacaklının hakkından bağımsız yeni bir hak meydana geldiğinden, bu andan itibaren yeni bir zaman aşımı işlemeye başlayacaktır.”

³³¹ Nomer, s. 248.

³³² Yarg HGK, T 03.02.2010, E 2010/10-20, K 2010/58: “ Bu bağlamda ardılık (Halefiyet-Subrogation) ile dönme (Rücu-Regress) arasında hukuki farklılıkları belirtmekte yarar vardır. Başkasına ait bir borç nedeniyle alacaklıyı tatmin eden kişinin, onun haklarını yasada belirtilen durumda ve tatmin ettiği oranda kendiliğinden elde etmesine ardılık (halefiyet) denir. Dönme (rücu) hakkı ise başkasına ait borcu yerine getiren kişinin mal varlığında vücut bulan kaybı gidermeyi amaçlayan tazminat niteliğinde bir istem hakkıdır. Gerçekte de; halefiyet ve rücu, aynı amaca, zarar görenin (alacaklının) tatmin edilmesine yönelik, birbiri ile çok yakından ilgili iki hukuksal kurum olarak görülmektedir. Nitekim; her ikisinde de, başkalarına ait borcu yerine getiren kişinin, asıl borçluya karşı bir alacak elde etmesi ve bu hakka dayanarak borçludan bir istemde bulunması bu sonucu doğrulamaktadır. Halefiyette, rücu hakkını kullanan kişi alacaklının yerine geçer, aynen alacaklının konumuna sahip olur. Bunun sonucu olarak örneğin alacaklının elinde, alacağı garanti eden ipotek gibi bir garanti varsa, zararı tazmin eden borçlu alacaklının haklarına halef olduğundan, bundan böyle bu teminat rücu alacağını garanti eder (Örneğin TBK m.496'da kefil lehine tanınan halefiyette durum budur). TBK m.134 hükmü "Müruruzaman müteselsilen borçlu olanlardan veya taksimi kabil olmayan bir borcun müşterek borçlularından birine karşı kat edilmiş olunca diğerlerine karşı da kat edilmiş olur."

olan kişi rücu hakkı olan kişiye nazaran daha geniş imkânlarla sahiptir. Rücu hakkı olan kimse, bu hakkını kullanabilmek için sadece alacaklıya ifade bulunduğunu ispatla yetinmez ayrıca rücuya esas teşkil eden sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme veya vekalet akdi gibi hukuki sebeplerden birinin varlığını da ispat etmelidir. Halefîyette ise ödemede bulunan kimse kural olarak sadece ödemeyi ispat etmekle yetinir. Halefîyet halinde borcu yerine getiren kişi alacaklının yerine geçerek aynen alacaklının konumuna sahip olur. Ancak bir borcu yerine getiren kimsenin alacaklının haklarına halef olabilmesi için halefîyetin kanunda açıkça öngörölmüş bulunması gerekir. Kanunda açıkça öngörölmediği sürece bir halefîyetin doğması mümkün değildir. Halefîyet kanunda belirtilmiş hallerde doğar. Diğer bir anlatımla halefîyet halleri sınırlı sayıda olma (numerus clausus) kuralına bağlıdır.”³³³ kararda göröldüğü üzere Yargıtay Hukuk Genel Kurulu halefîyet ve rücu hakkının esasen farklı kavramlar olduğu vurgulanmıştır. Ancak özellikle Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ve Yargıtay 17. Hukuk Dairesi kararlarında bu hususa özen gösterilmemektedir. Yargıtay’ın bu tutumuna son vermesi ve gerekli özeni göstermesinin gerektiği kanaatindeyiz.

---

³³³ Yarg HGK, T 23.10.2018, E 2015/3892, K 2018/ 1554.

SONUÇ

Sigorta sözleşmelerine ilişkin hükümler TTK'nın altıncı kitabında düzenlenmiştir. Sigorta sözleşmeleri mal ve can sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sigorta sözleşmesinin tarafları ise sigorta himayesini taahhüt eden tarafına sigortacı, primi ödeyen ve prim ödeme borcu altına giren sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdeden sigorta ettiren, akdedilen sigorta sözleşmesinde menfaati sigortalanan üçüncü kişiye sigortalı ve sözleşmede lehtar, dain-i mürtehin tayin edilebilmektedir.

Sigorta sözleşmeleri rizikoların artması sonucu insanların canını, malını türlü tehlikelere karşı koruma ihtiyacından gelişmiştir. Sigortacı ve sigortalı sözleşmenin tarafı olması sebebiyle belli yükümlülükleri bulunmaktadır. Sigortacının ana yükümlülüğünün konusunu oluşturan zararı ikame etmesi oluşturmaktadır. Sigorta ettirenin ana borcu ise prim ödeme borcudur. Sigorta sözleşmesinin getirmiş olduğu bu yükümlükler aynı zamanda doğrudan çalışmamıza ana başlıklarından biri olan halefiyet hakkını etkilemektedir. Bu kapsamda halefiyet kavramı literatürde birçok alanda uygulama alanı bulunduğu gibi "Sigorta Sözleşmelerinde" de uygulama alanı bulmaktadır. Halefiyet hakkı esasen TBK m. 127'de düzenlenmiştir. Halefiyet hakkı kanun kaynaklı bir kavram olduğu yerleşik Yargıtay içtihatları ve kanunumuzun amir hükümleri ile sabit haldedir. İşbu sebeple halefiyet hakkı kanunda öngörülmediği takdirde uygulanamaz. Halefiyet hakkına uygulamada yasal temlik hakkında denilmektedir. Her ne kadar alacağın temlik hükümlerine benzerlik gösterse de alacağın temlik tarafların iradesiyle sözleşme ile uygulama alanı bulabilirken yasal halefiyetin kanunla öngörülmesi başlı başına farklılığı arz etmektedir. Borçlar Hukukunda halefiyet kavramı bir başkasının yerine geçme hali olarak nitelendirilmektedir. Halefiyet hakkında yeni, bir hak doğmayıp alacaklıya ait olan hakkın intikali, alacaklıya ait olan bir hakkı başkasının kullanma halidir.

İşte halefiyet kavramı sigorta sözleşmeleri hukukunda da karşımıza kanunun amir hükümleri ile çıkmaktadır. Sigorta sözleşmesi çeşitli sebeplerle sona ermektedir. Bunlardan en sık rastlanılanı ise rizikonun gerçekleşme halidir. İşte çalışmamızın ana konularından birini oluşturan sigorta sözleşmelerinde halefiyet

hakkı rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte gündeme gelmektedir. Halefiyet hakkı aktif zarar sigortalarında uygulama alanı bulmaktadır. Sigorta sözleşmelerinde halefiyet rizikonun gerçekleşmesi ve zararın giderilmesi ile birlikte alacaklıya ait olan hakkın sigortacıya intikali ile gerçekleşmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde halefiyet hakkı aktif ve pasif zarar sigortalarında uygulama alanı bulurken, can sigortalarında uygulama alanı bulmaz. Aktif zarar sigortalarında halefiyet hakkı TTK m. 1472'de ve pasif zarar sigortalarından olan sorumluluk sigortalarında sınırlı şekilde m.1481'de düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortalarında ise E-TTK döneminde halefiyet hakkının uygulanıp uygulanmadığı tartışmaya konu olurken bu tartışma yeni TTK'da m. 1481 hükmünde halefiyet hakkını düzenlemesi ile son bulmuştur. Ancak uygulamada bu hüküm karşılığını bulamamıştır. Bu meyanda sorumluluk sigortaları mal sigortaları sigortalının bir mal üzerindeki menfaatinin sigorta edildiği sigortalarken, sorumluluk sigortasında sigortalarında ise sigorta akdi dışında yer alan üçüncü kişinin zararı, sigortalının da pasifinin artma ihtimali sigorta himayesine alınmaktadır. Mal sigortaları sigortalının aktifini teminat alırken sorumluluk sigortaları ise sigortalının pasif kısmı sigorta himayesine alınmaktadır. Halefiyet ilkesinin zarar sigortalarında düzenlenmesinin altında belli sebepler ve amaçlar bulunmaktadır. Öncelikle zarar sigortalarında gerçek zararı tazmin ilkesinin hâkim olması sebebiyle tarafların oluşan zarar sebebiyle zenginleşmesi yasaklanmıştır. Halböyleyken halefiyet ilkesi sayesinde zararı sigortacı tarafından sigortalının giderilse de zarar sorumlusunun sorumluluğu sona erdirmez ve sigortacı bu sefer sigortalının yerine geçesi sebebiyle sigortalıya ait olan alacak hakkını zarar sorumlusundan tazmin eder. Böyle olunca sigortalı için riziko öncesi ve sonrası mal varlığının aktifinde ve pasifinde farklılık olmayacağından rizikoyu arzulamaz. Haricen halefiyet ilkesinin zarar sigortalarında uygulama alanı bulması prim dengesini oluşturduğu gibi sigorta sözleşmesinin maliyetinide azaltmaktadır. Zira sigortacı tarafından her ne kadar sigortalının zararı giderilse de zarar sorumlusundan işbu zararı tazmin edebilme hakkını elde etme ihtimali bulunmaktadır. Her ne kadar zamanında sigortacının halefiyet hakkının olmasını reddeden görüşler doktrinde görülse de bu görüşler benimsenmemiştir.

Halefiyet hakkının doğumu ise öncelikle geçerli bir sigorta sözleşmesinin olmasına, sigorta sözleşmesi kapsamında bir zararın gerçekleşmiş olmasına

bağlandığı gibi sigortalımında zarar sorumlusunda tazminat isteme hakkına sahip olması gereklidir. Bu şartların gerçekleşmesine müteakip sigortacı, sigorta tazminatını sigortalıya ödemesiyle birlikte sigortalıya ait olan haklara sigortacı kanunen halef olmaktadır. Sigortacının halefiyet hakkı düzenlendiği gibi yine aynı maddenin ikinci fıkrasında sigortalının da halefiyet hakkının ihlal etmeme yükümlülüğü de düzenlemeye konu olmuştur. Sigortalı tarafından halefiyet hakkının ihlalinde en sık karşılaşılan husus sigortalıya zarar sorumlusu tarafından ödeme yapılması ile sigortalı tarafından zarar sorumlusunun ibra edilmesi halidir. Halefiyet hakkının ihlaline ilişkin icrai hareketlerin halefiyet hakkının doğumundan önce ve sonra olmasına göre farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Halefiyet hakkının doğumundan önce sigortalıya zarar sorumlusu tarafından ödeme yapılır ve sigortacıda ödeme yaparsa bu durumda halefiyet hakkı henüz doğmadan ihlal edilmiş olması sebebiyle bu hüküm uygulama alanı bulmasa da sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince sigortacı tarafından sigortalının sorumluluğuna gidilme imkânı olacaktır. Halefiyet hakkı doğumuna müteakip ihlal gerçekleştiği takdirde ise zarar sorumlusunun iyi niyetli olup olmamasına göre değerlendirme yapılmaktadır. Eğer ki zarar sorumlusu iyi niyetli ise borcundan kurtulacak ve sigortalının sorumluluğu doğacak ancak zarar sorumlusu iyi niyetli değil ve sigortacının ödeme yaptığını bilebilecek pozisyonda ise sorumluluğuna gidilebilecektir. Sigortacının sahip olduğu bu dava ise tazminat davası niteliğinde olacaktır.

Çalışmamız neticesinde halefiyet hakkının sigorta sözleşmeleri için ziyadesiyle gerekli olan bir ilke olduğu kanaati tekrardan oluşmuştur. Zira halefiyet hakkı olmasaydı sigortacı tarafından zararın giderilmesine müteakip zarar sorumluna karşı kullanılan dava yolunda duraksamalar olacak ve sigortacının dava hakkının hukuki dayanağı, yerindeliği hususunda tartışma yolu açık bırakılmış olacaktı. Haliyle sigortacı tarafından temlik hükümlerine dayanmak suretiyle sigorta alacağının devri zarureti hâsıl olacak ve TBK genel hükümleri çerçevesinde talepte bulunması gerekecektir. Bunların yanı sıra sigortalı taraf her zaman zararı arzulayacak ve sigorta sözleşmesi işlerliği kaybedecek sigortalı, zarar sorumlusu için kazanç yolu haline dönüşme hali söz konusu olacaktır. Diğer yandan ise halefiyet hakkı ile sigortacı zarar görene ödemiş olduğu ödemiş olduğu tazminatı temin etme imkânına haiz olmaktadır, haliyle bu imkânda sigorta primlerinin düşmesine sebep olmaktadır.

Son olarak ise halefiyet hakkı ile özenli davranan sigortalının sigorta sözleşmesi yaptırmasından kusurlu zarar sorumlusunun faydalanmasının önüne geçilmiş olmaktadır.

Halefiyet hakkı sigorta poliçesinin işlevselliğine katkı sunduğu gibi sigortacıya ait olan rücu hakkıda bu fonksiyona katkı sağlamaktadır. Halefiyet hakkı ile rücu hakkı birbirine sıkı sıkıya bağlı kavramlar olsa da tamamen birbirinden farklı olan kavramlardır. Rücu hakkı sigortacıya ait olan başlı başına bir hakkı teşkil etmektedir. Rücu hakkı borcun ifa edilmesiyle doğan yeni bir alacak hakkıdır. Halefiyetten farklı olarak intikal eden bir hak değildir. Halefiyet hakkı kanundan doğan bir hak olup intikal eden hak niteliğindedir. Rücu hakkı ile esasen sözleşme dışındaki üçüncü kişilerin iç ilişkideki def-ilerine muhatap olması engellenmesinin yanı sıra zarar görenin iç ilişkiden kaynaklanan savunmalar ile karşı karşıya kalmasını engellemektir. Aksi durum sigortanın amacına uygun düşmeyecektir. Rücu hakkına dayalı dava ile sigortacının sigorta ettirenine dönmesi sağlanmaktadır. Rücu davasının şartları, sigorta sözleşmesi, sigorta genel şartları ve kanunla belirlenmektedir.

Halefiyet ve rücu hakkının izahıyla çalışmamızın ana argümanı olan bu iki kavramın farklı kurumlar olduğu izah edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamız neticesinde aşağıda belirtilen hususlar tespit edilmiştir;

Rücu hakkı ile halefiyet kavramı birbirine sıkı sıkıya bağlı olan kavramlar olsa da tamamen birbirinden farklıdır. Ancak hali hazırda bu farklılığın benimsenmediği uygulayıcılar, doktrin, kanun koyucunun tutumu ve Yargıtay içtihatlarında sarih şekilde görülmektedir. Bu durumda esasen bir kavram kargaşasına yol açmaktadır. Öncelikle halefiyet hakkı ile rücu hakkı uygulama alanı açısından ayrışmaktadır; halefiyet hakkı aktif zarar sigortalarında uygulama alanı bulurken rücu hakkı aktif ve pasif zarar sigortalarında uygulandığı gibi can sigortalarında da uygulanmaya elverişlidir. Halefiyet hakkı esasen başlı başına bir hak niteliğinde olmayıp zarar alacaklısından sigortacıya intikal eden bir hak niteliğindeyken, rücu hakkı başlı başına sigortacının kanunda sair genel şart hükümlerinde ve sözleşmelerde belirlenen şartlar doğduğu takdirde sigorta ettirene karşı kullanabildiği bir haktır. Halefiyet hakkında dava aşamasında halefiyet hakkının doğumu yeterliyken rücu hakkında

rücu hakkının olduğunun ispatı gereklidir. Halefiyet kurumu esasen zenginleşme yasağı ve gerçek zararı tazmin ilkesinin bir sonucuyken, rücu hakkı ise genel itibariyle sigorta ettirenin yükümlülüklerinin ihlal etmemesi gerekliliği ve ihlali sebebiyle sigortacıya bahşedilen bir haktır. Halefiyet davasında görevli mahkeme intikal eden hakkın niteliğine göre değişiklik gösterirken, rücu davasında sigortacı ile sigorta ettiren arasında olması hasebiyle genel itibariyle tüketici mahkemeleri görevlidir. Halefiyet davasında zamanaşımı intikal eden hakkı için ne zaman başladıysa halefiyet hakkı için o tarih geçerliyken, rücu hakkında zamanaşımı sigortacı tarafından zarar görenin rizikosunun giderildiği tarihte başlamaktadır. Yine halefiyet hakkının davalısı zarar sorumlusu olup kusuru nispetinde sigortacıya karşı sorumluluğu devam ederken rücu hakkının davalısı sigorta ettiren olması hasebiyle sorumluluğu olması için genel itibariyle tam kusurlu olması yeterli olmadığı gibi kasta yakın kusurlu olması gerekli olduğu çalışmamızın ilgili bölümünde Yargıtay içtihatlarıyla detaylıca irdelenmiştir.

Görüldüğü üzere rücu hakkı ve halefiyet hakkı net bir şekilde farklı kavramlar olmasına rağmen uygulamada, doktrinde, Yargıtay içtihatlarında hatta kanun koyucu TTK m.1448 *“Zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü”* başlıklı maddesinde, m.1481’in gerekçesinde dahi halefiyet hakkından bahsederken rücu kavramını kullanmak suretiyle karışıklığa sebep olduğu tespit edilmiştir. Neticeten kanun koyucu, Yargıtay ve uygulayıcılar tarafından halefiyet ve rücu kavramının aynı kavrammış gibi kullanmasının kavram kargaşasının sebep olduğu ve derhal bu tutuma son verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

ALGANTÜRK, Didem; “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 22, Güz 2012.

ARĞILLI, İslim; “Sigorta Hukukunda Halefiyet”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 87, Sayı 4, Temmuz/Ağustos 2013, s.80-92.

ARIKAN, Mustafa; "Türk Özel Hukukunda Alacağın Temliki", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, 2005, s.129-155.

ARSEVEN, Haydar, Sigorta Hukuku, Ana Prensipler – Genel Hükümler, Yenilenmiş 2. Baskı, Beta, İstanbul 1991.

ASLAN, Aziz Serkan; “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 88, 2010, s.195-224.

ASLANPINAR Tuğçe; Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16, Sayı 62, 2017, 910 – 934.

ATABEK, Reşat; Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950.

BİRİŞİK, Faik; “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 13, Sayı 145, Eylül 2018, s.139-143.

BOZER, Ali; Sigorta Hukuku, 2. Baskı 1981 (1981).

BOZER, Ali; Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı, Ankara, 2007 (2007).

BOZKURT, Tamer; Sigorta Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

CEBE, Mehmet Sinan; Uygulamalı Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

ÇEKER Mustafa; Sigorta Hukuku, 4.baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2012 (2012).

ÇEKER, Mustafa; Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Adana, 2004 (2004).

CİCİM, İlnur Uluğ; “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, Aralık 2013, s.11-12.

DAMAR, Cahit; “Sigortacının Rücu Hakkından İstisnalık Meselesi, Terazi Hukuk Dergisi”, Cilt 14, Sayı 160, Aralık 2019, s.2302-2310.

DÜZGÜN, Ülgen Aslan; “Ü.A.D. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 29, Sayı 3, Eylül 2013, s.189-216.

DÜZGÜN, Ülgen Aslan; “Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları İle Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 14, 2019, s.153-193 (ZMSS).

ELDELEKLİOĞLU, İrem Aral; “Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rüku”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Aralık 2016, s.985-1023.

GÖKCAN Hasan Tahsin/KAYMAZ Seydi; Karayolları Trafik Kanunu'na göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat-Sigorta-Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Seçkin Yayınları, Aralık 2013.

GÜNAY, Barış, Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Şubat 2019.

KABADAYI TATAR, Elif; tarafından A.Ü. Özel Hukuk Anabilim dalı Medeni Hukuk Tezli Yüksek Lisans 2015.

<http://www.elifkabadayitatar.com/makale/makale13.pdf> (25.04.2021)

KARA, Ertuna; “Yükün Ziya ve Hasarından Kaynaklı Sigortacının Taşıyana Karşı Tazminat Talebinin Şartları”, 2 Mart 2020,

<https://www.hukukihaber.net/yukun-ziya-ve-hasarindan-kaynakli-sigortacinin-tasiyana-karsi-tazminat-talebinin-sartlari-makale,7518.html>(16.01.2021)

KAYIHAN, Şaban/GÜNERGÖK, Özcan; Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 5. Baskı, Kocaeli, 2020.

KAYIHAN, Şaban; “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 22/3, Yıl Aralık 2016, s.1595-1624 (Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefîyeti).

KENDER, Rayegan; Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16.baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, Ekim 2017.

KILIÇOĞLU, Ahmet; “Özel Ve Sosyal Sigortalarda Halefîyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 1, 1974, s. 395-446.

KIZILSÜMER, Bahar; Sigortacının Kanuni Halefîyetinin Şartları ve Sınırları, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.

KURU, Baki; Medeni Usul Hukuku, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016.

KURU Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınevi, 25. Baskı, Ankara, 2014.

KÜÇÜK, Damla; “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. Maddesinde Geçen “Sigorta Ettiren Veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11/1, 2020, s.39-55.

MİSİLİ, Sinan; “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 30, Sayı 133, Kasım 2017, s.577-648.

NOMER, Haluk; “Halefîyet ile Rücu Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefîyetin Rolü”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Cilt 55, Sayı 3, Temmuz 2011,) s.243-260.

OMAĞ, Merih Kemal; Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Helefiyeti, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Ocak 2011.

ÖĞÜZ, Zehra Şeker; YAZICIOĞLU, Emine; Sigorta Hukuku, Filiz Kitabevi, 3.Baskı, İstanbul, 2020.

ÖLMEZ, Fatih; "İşveren Sorumluluk Sigortası", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, Aralık 2016, s.2131-2149 (İşveren Sorumluluk Sigortası).

ÖLMEZ, Fatih; Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü, On İki Levha Yayınları, Kasım 2020.

ÖZOĞLU, Mehmet Soner; "Kefalet Sigortası Sözleşmeleri", Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, Ocak 2021, s.223-239.

SEZEN, Muhammet Yakup; Sigorta Hukukunda Halefiyet İlkesi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

ŞAMLI, Kübra Yetiş; "Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Sayı 2, Temmuz 2017, s.829-849.

ŞENOCAK, Kemal; "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 58, Sayı 1, 2009, s.189-229.

SOPACI ÖZTUNA, Birgül; "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi" Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 28, Sayı 3, Eylül 2012, s.117-154.

ULAŞ, Işıl; Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997 (Uygulamalı Can Sigortası Hukuku).

ULAŞ, Işıl; Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012 (Uygulamalı Zarar Sigortası Hukuku).

ULAŞ, Işıl; "Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 31, Sayı 2, Haziran 2015, s.5-36.

ÜNAN, Samim; Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (madde 1453-1486), 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

VURAL, Güven; Trafik Sigortası, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara,1981.

YALÇINKAYA, Aslıhan; Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

<http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2144/584879.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

YALÇINKAYA, Volkan; “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Hekimin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı 138, 2018.

YALÇINTEPE, Neylan; Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı, İzmir 2011.

<https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/10658/292989.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (20.01.2021)

YARAN, Rahmi; “Halef”, TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Yayını, Cilt 15, İstanbul, 1997, s. 233-234.

YAVAŞI, Mahmut; Kara Taşıtları Sigortaları, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

YEŞİLOVA, Ecehan Aras; “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTKM. 1472 Hükmü Elverişli Midir?”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 71, Sayı 1, 2013, s.1449-1458.

YILMAZ, Gülşah; “Taşıma Hukukunda, Gönderilenin Yükteki Zıya Ve Hasarı Bildirim Külfetinin Taşıma Sigortasında Sigortacının Halefiyetine Etkisi”, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2009, s.201-227.

YOLÇİYEV, Mübariz; Türk Hukukuyla Mukayeseli Olarak Azerbaycan Hukukunda Sigortacının Rücu Hakkı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2008.

İNTERNET KAYNAKLARI :

DÜNDAR, Furkan; Türk Hukunda Sorumluluk Sigortası ve Riziko Kavramının TTK Madde 1473 Vd Uyarınca İncelenmesi,

https://dundaravukatlik.com/dosyalar/dosya_14416_Furkan-DuNDAR-193005338--1-.pdf (09.11.220).

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> ,

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/sigorta-parasi-icin-hamile-esini-oldurmustu-korkunc-cinayetin-detaylari-ortaya-cikti-426921h.htm.>, (21.04.2021)

www.kazancihukuk.com.tr

www.tdk.gov.tr